TÜRKLER ve JAPONLAR

Uzun insanlık tarihi içerisinde, çeşitli toplumların kültürleri de kaçınılmaz olarak karşılıklı bir etkileşim süreci yaşamıştır.

Bu kitap, aramızda uzun mesafeler olsa da tarihsel düzlemde Japonlarla olan ortak kültür ve benzerliklerimize ışık tutuyor.

Aynı zamanda bu alandaki ilk çalışma olmasıyla da ayrı bir öneme sahip.

minima

7 38
3 57

net BAYRAKDAR türkler ve japonlar

türkler ve japonlar

Mehmet BAYRAKDAR

minima

Mehmet Bayrakdar, 1952 yılında Beyşehir Bayafşar kasabasında doğdu. 1963 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1979'da Sorbonne Üniversitesi'nde doktorasını bitirdi. 1980–1983 yılları arasında Londra Üniversitesi'nde doktora sonrası çalışmalar yaptı. ODTÜ, Gazi Üniversitesi, Georgetown Üniversitesi, Kuala-Lumpur İslâm Düşüncesi ve Medeniyeti Enstitüsü, Gregoriana Üniversitesi, Kyôto Üniversitesi'nde ek görevli ve misafir öğretim üyesi olarak çalışan Bayrakdar'ın çeşitli dillerde yayımlanmış eserleri bulunmaktadır. Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce, İtalyanca, İspanyolca, Japonca, Malayaca, Latince ve eski Grekçe dillerini bilmektedir.

İnceleme: 2

•

Türkler ve Japonlar / Prof. Dr. Mehmet Bayrakdar

•

Yayın Yönetmeni:
Ertuğrul Özbek

•

Sayfa Düzeni
Tek Ağaç Dizgi Ünitesi

•

Kapak Tasarımı
Tekajans

•

Baskı: Özkan Matbaacılık Gazetecilik San. ve Tic. Ltd. Şti.

•

© Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, 2007

minima YAYINCILIK
Merkez: Konur Sokak 39/19 Kızılay – Ankara
Tel. (0312) 419 78 16 (pbx) • Faks: (0312) 419 78 51
Şube: Zafer Çarşısı 20-21 Yenişehir – Ankara
Tel. (0312) 433 37 82 • Faks: (0312) 435 03 60
Şube: Çankaya Mah. 4716. Sokak Kurum İşhanı No: 16/B Mersin
Tel. (0324) 239 28 12 • 237 10 92

www.tekagac.com.tr
bilgi@tekagac.com.tr

minima, Tekağaç Eylül Yayıncılık Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

GİRİŞ 11

TÜRKLERİN VE JAPONLARIN SOY VE KÜLTÜR BİRLİĞİ 21
Türk–Japon Irk Birliği 23
Dilde Türk–Japon Soy ve Kültür Birliği 41
Arkeolojide Türk–Japon Soy ve Kültür Birliği 87
Mitoloji ve Kozmolojide Türk–Japon
Soy ve Kültür Birliği 92
Dinde Türk–Japon Soy ve Kültür Birliği 96
Gelenek ve Âdetlerde Türk–Japon Soy ve Kültür Birliği 114
Ev ve Aile 114
Hamam Geleneği 117
Bahar Bayramı / Sakura Hanami 117
Milli Oyunlar ve Sporlar 118
Musiki ve Şiir 123
Oniki Hayvanlı Takvim 126
Kan Kardeşliği 127
Boğa Güreşi ve Horoz Dövüşü 128

BİRBİRİYLE ÖĞRENİLEBİLEN TÜRK VE JAPON KÜLTÜRÜ 131

SONUÇ 137

KAYNAKLAR 141

ÖNSÖZ

Bu kitapta, Japonya'da misafir öğretim üyesi olarak bulunduğum 2001 yılında önce günlük gözlemlerime dayanarak ve sonra Japon dili öğrenip bu gözlemlerimin tarihi kaynakları araştırarak doğrulamam neticesinde, Japonların Türk soylu olduklarını anlattım. Bu kitabın yazımı bitince ünlü Japon-Türk tarihçisi MORİ Masao (1921-1996)'nun "Yûboku Kiba Minzoku Kokka: Aoiki Ôkami no Şisontaçi" (Tokyo, Kôdanşa, 1967) adlı eseri elime geçti; kitabını okuyunca sadece benim değil, MORİ'nin de Japonların Türk soylu olduğu görüşünü kabul ettiğini öğrendim. MORİ, adı geçen eserinde özellikle Yamato devri Japon atlı göçebelerinin Göktürk kökenliler olduğu kanaatini taşımaktadır. Dolayısıyla Japonların Türk soylu olduklarını sadece benim gibi Türkler söylemiyor, kendi tarihlerini iyi bilen Japonlar da söylüyorlar.

Şimdi Japonya'ya gidiş ve bu kitabı yazış hikâyemi kısaca anlatayım.

Her şey, 1988 yılında başlamıştı; o yıl tasavvuf sahasında doktora çalışması yapmakta olan genç Japon Yasushi Tonaga beni A.Ü. İlâhiyat Fakültesi'nde ziyarete gelmişti. Çeşitli tasavvufi konulardan konuşmuştuk.

2000 yılı yaz tatilinden dönüşümde Fakülte'deki posta kutusunda, Kyôto Üniversitesi Graduate School of Asian and African Area Studies (ASAFAS)'ın dekanı Sayın Prof. Dr. Ciro Tanaka tarafından gönderilmiş bir mektup buldum. Doç.Dr. Yasuşhi Tonaga'nın tavsiyesi üzerine, Sayın Dekan beni Kyôto Üniversitesi'ne 1 Nisan 2001-30 Ekim 2001 tarihleri arasında ders vermek üzere misafir profesör olarak davet ediyordu.

Japonya'nın uzak oluşu ve daha önce Doğu'da ve Batı'da çok bulunmamdan dolayı, davete teşekkür edip gelemeyeceğimi bildirmeyi

düşünüyordum. Fakat, içimde de gizli bir his gitmelisin diyor gibiydi; sonuçta bu hisse yenik düşerek daveti zevkle kabul ettiğimi bildirdim.

31 Mart 2001 günü Kyôto'ya varışımdan, 15 Kasım 2001 günü Tokyo'dan ayrılışıma kadar geçen altı buçuk aylık sürede, neredeyse her gün Japonya'ya gelmekle ne iyi etmişim deyip durdum. Zira benim gözümde Japonya, teknolojisi ve ekonomisiyle mucize bir ülke olmaktan öte, tamamen bambaşka bir ülke olmuştu. Dünyamı değiştiren; daha doğrusu geliştiren bir ülke oldu.

İşte bu gelişimin sonucunu, hem Türkler ve hem Japonlara bildirmeye karar verdim. Ben ne bir tarihçiyim, ne bir dilciyim. Sadece Japonya'da öğrendiklerimi ve tecrübelerimi kaleme almak istedim. Ancak ulaştığım yargıların kanıtlanması gerekiyordu. Bunun için de ister istemez her iki milletin tarihi ve diliyle ilgili klasik metinler ile çağdaş çalışmaları okumam gerekiyordu. Gerekeni bir ölçüde yaptıktan sonra ulaştığım sonuçları ve değerlendirmelerimi bu kitapçıkta topladım. Bu önsözde söylenebilecek bazı önemli sözleri, kitabın Sonuç kısmında söyledim. Okuyucuların tespit edebileceği hatalarım olabilir, bana bunları bildirirlerse memnun olurum.

Zevkle okuyacağınızı umduğum bu küçük eseri, bu keşfi anlatmak üzere kaleme aldım.

Burada ilk olarak beni Kyôto Üniversitesi'ne misafir profesör olarak davet etmekle bu kitabın yazılmasına vesile olan ASAFAS'ın dekanı Sayın Profesör Ciro'ya ve Sayın Doç. Dr. Yasuşi Tonagu'ya ayrı ayrı teşekkür etmeyi derin bir manevî borç sayarım.

Aynı şekilde eserin resimlendirilmesinde ve malzeme toplanmasında emekleri ve katkıları olan Sayın Prof. Dr. Hakkı Acun, Prof Dr. Halit Çal, Doç. Dr. Mehmet İbrahimgil, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Vural, Yrd. Doç. Dr. Muhammet Görür, doktora öğrencim Hiroki Wakamatsu Beyler'e ve oğlum Furkan'a da en içten teşekkürlerimi sunarım.

Kitabın yayımında teşvik ve desteği olan dostum Sadettin Elibol'a, Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özbek, dizgisini yapan Mesut Seven beylere şükran borcumu teşekkür ederek ödemek isterim.

10 Aralık 2005
Emek/Ankara

Mehmet Bayrakdar

BİR SORUYA MATEMATİKSEL VE MANTIKSAL CEVAP

Sıkça karşılaştığım bir soruya burada bir cevap vermek istiyorum.

Bu kitabın yazımını 17 Ağustos 2001 tarihinde bitirmiştim. Daha sonra 20 Aralık 2005 tarihine kadar bazı ilaveler yaptım. Gerek kitabın yazımı esnasında ve gerekse kitabın konusuyla ilgili Ankara'da farklı üç yerde verdiğim konferanslarda şu sorular soruldu: "Herkesi Türk mü yapıyorsunuz?", "Bütün dünya Türk mü yani?", "Dünyayı mı Türkleştireceğiz?"

Mantığınızı ve matematiğinizi tarihe, çeşitli dinlerin yaratılış öğretilerine, farklı kültürlerdeki yaratılış efsanelerine, insanlığın dilleri ve etnik kökenleri üzerine bugünkü modern tarih, antropoloji, etnoloji çalışmalarının verilerine uygulayın, göreceksiniz ki dünyanın üçte biri veya en azından dörtte biri Turani veya Ural-Altay soylu milletlerden oluşmaktadır diyerek soruları cevaplıyordum. Kitabı okuyan okuyuculardan bazılarının da kendi kendilerine benzer sorular sorabileceklerini düşünerek bir açıklama yapmam gerekiyor..

Tevrat'a ve Yahudi-Hıristiyan geleneğine göre insanlık Nuh'un üç oğlundan türemiştir ve bunlardan Yafes (Japheth) Turanîlerin atası sayılmaktadır. Avesta'taya ve Zerdüştlük geleneğine göre de dünya milletleri Feridun'un üç oğlundan türemiştir ve Tura, Türklerin ve Ural-Altaylıların atası kabul edilmektedir; bunun için Persler, Türk soylulara Turanî demişlerdir. Kuran'da bütün insanlığın ilk insan olarak yaratılan Adem' den türediği ve Allah'ın Adem neslini farklı kabileler ve milletler olarak şekillendirdiği anlatılmaktadır. (Bkz. A'raf:189, En'am: 98, Hucurat:13). Bugün dilbilimciler, Ural-Altay dilleri, Hind-Avrupai veya Ari diller, Sami diller şeklinde üç temel dil grubundan bahsetmektedirler. Aynı şekilde üç temel ırktan söz edilmektedir: Ural-Altaylılar, Ariler ve Samiler gibi. Çağdaş antropologlar ve etnologlar, ten renkleri açısından insanları Mongoloid, Negroid, Europoid ve Caucasoid şeklinde üç ve dört sınıfa ayırmaktadırlar. Ayrıca kafa yapıları ve somatik özellileri bakımından insanlar Uzun Kafalılar (Dolichocephalic), Kısa Ka-

falılar (Brachycephalic) ve Ortaboy Kafalılar (Mesocephalic) şeklinde de sınıflandırılmıştır.

Bu verileri kabul ettiğiniz takdirde hesap ortadadır. Buna göre 1 (Dünya): 3 veya 4 (İnsanlığın Ataları) = 1/3 veya 1/4. İşte bu paylardan birisinin Ural-Altay soylulara ait olması gayet mantıksal ve matematikseldir.

Kuşkusuz, uzun insanlık tarihi içerisinde kavimler ve milletler birbirleriyle karışmıştır; fakat farklı temel insan ırkları varlıklarını sürdürmektedir. Bizim bütün dünyayı Türk yapmak gibi bir niyetimiz ve ihtiyacımız yoktur; ancak yukarıda çok kısa bir şekilde ifade ettiğimiz ve aslında herkesin de bildiği bilgiler açısından dünyanın üçte veya dörtte birinin Türk soylu insanlar olduğunu söylemenin, tarihi hakikate hiç de aykırı olmayacağını düşünüyoruz. Sümerlerden İskitlere ve Etrüsklere, Kızılderililerden ve Eskimolardan Japonlara ve Finlilere, Macarlardan ve Bulgarlardan Korelilere ve Tunguzlara, hatta Brotanlara ve Basklara kadar geçmişte ve bugün, dünyanın dörtte birini bile paylaşmayan milletlerin Ural-Altay veya Turanî soydan geldiklerini söylüyoruz; daha fazlasını değil. Kaldı ki bu söylem, sadece bizim kişisel görüşümüzden kaynaklanmıyor; bu milletler hakkında geçmişte ve bugün bilimsel çalışmalar yapmış Doğulu ve Batılı bilim adamlarının fikirlerine dayanıyor!

GİRİŞ: DÜNYAMIN DEĞİŞMESİ

Bu başlık altında, biraz şahsî hikâyemden bahsedeceğimden, sizlerden özür dilemek istiyorum.

Bugüne dek, hayatımda üç büyük değişiklik veya gelişme yaşadım. Şimdi sizi sıkmadan kısaca onları anlatarak esas konumuza girmek istiyorum.

Dünyamın birinci değişimini 1969-1970 ders yılında, tesadüfen Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'ne öğrenci olmakla yaşadım. Tesadüfen diyorum, çünkü o zaman üniversiteler ön kayıt sistemiyle öğrenci alıyorlardı. Aldığım fen puanıyla Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kayıt yaptırabilecektim; ancak bunu biraz geç öğrenmiş olmam ve Erzurum'a vardığımda; birinci ön kayıtların ikinci ön kayda kadar kapandığını öğrendim. O günlerde de Ankara Üniversitesi'nin ön kayda başladığını öğrendim. Ayrıca başvuruda bulunduğum Kara Harp Okulu'nun sınav tarihi de açıklanmıştı. Hemen Ankara'ya döndüm.

Dönüşümün ertesi günü sınav için Kara Harp Okulu'na gittiğimde, sınav listesinde ismimin olmadığı; bir yaş küçük olduğumdan başvurumun değerlendirmeye alınmadığı söylendi. Puanlarım Ankara Üniversitesi'nin birçok fakültesine kayıt yaptırmam için yeterliydi. Fen Fakültesi Biyoloji Bölümüne kayıt yaptırmaya karar vermiştim. Fen Fakültesi'nin bahçesinde karşılaştığım, benim gibi bir gence Biyoloji Bölümünün nerede olduğunu sordum. Bu arada tanıştık. Şimdi soyadını hatırlamadığım ve Fakülte'den mezun olamadan vefat eden –Allah rah-

met eylesin!– Ramazan, Beyşehir'e komşu ilçe Şarkîkaraağaç' tan idi; hemşehri sayılıyorduk. Kendisinin İlâhiyat Fakültesi'ne kayıt olduğunu ve Beyşehir Lisesi'nden Yurdaer adlı birisinin de kayıt yaptırdığını söyleyerek, "İstersen sen de oraya kaydını yaptır." dedi.

İlâhiyat ismini ilk defa duyuyordum. Yurdaer Sevmez, ortaokul ve liseden sınıf arkadaşımdı; ancak lise ikiden itibaren ben Fen kolunu, o Edebiyat kolunu seçtiğinden, ayrı sınıflardaydık. Onun ismini duyunca, Ramazan'a ben de oraya kayıt yaptırayım, diye söyledim. Ankara'ya ilk gelişimdi. Neyin nerede olduğunu bilmediğim için, İlâhiyat Fakültesi'nin nerede olduğunu ona sordum. O,: "Gel beraber gidelim." dedi. Fakülteye beraberce geldik ve kaydımı yaptırdım.

Ekim'de, 1969-1970 ders yılı başladığı zaman, kendimi tamamen bambaşka bir dünyanın içerisinde buldum. Tefsir, Kelâm, Siyer ve Arapça gibi, o güne kadar hiç duymadığım ders isimleri ve konular. Kendimi yabancı hissettiğim o ortamda her geçen gün sıkılıyordum. Tek hoşlandığım ders, Prof. Dr. Hamdi Ragıp Atademir'in Felsefe Tarihi dersiydi; gün geçtikçe hem Hoca'nın ders işleyiş tarzı, hem de işlediği konular bana ilginç geliyordu. Birinci yılın sonuna doğru, yavaş yavaş fakülteye ısındım ve neticede ayrılmamaya karar verdim.

Her geçen yıl fakültede yeni şeyler öğrenmeye ve bunlardan zevk almaya başlar oldum. Daha önce pratik uygulamalarla, bildiğimiz İslâm dininin, sadece bir din değil, aynı zamanda uzun ve zengin bir düşünce boyutu olduğunu öğrendim. Daha önce hiç isimlerini işitmemiş olduğum Fârâbî, Kindî, İbn Sinâ, İbn Rüşd, Mâturîdî, Eş'arî, Gazâlî gibi büyük düşünürlerin varlığından haberdar oldum. Kısacası, İlâhiyat Fakültesi, benim dünyamı değiştirdi. Daha doğrusu kimlik olarak ait olduğum İslâm'ı ve Türk dünyasını tanıma fırsatı buldum.

Şimdi dönüp geriye baktığımda, benim gibi o yıllarda ortaokul ve lisede öğrenim gören gençlerin, geçmişimiz konusunda bilgisiz kılınmasına bir anlam veremiyorum. Ortaokul ve liselerde okunan Tarihten, Din Bilgisinden, Coğrafyadan, Felsefe kitaplarına, öyle kısa ve özlü konular yerleştirilerek gençler geçmişimiz konusunda az çok bilgilendirilebilirdi. O zamanlar, özellikle benim gibi küçük yerlerde, ders kitapları dışında kitap ve dergilerin çok çok sınırlı olduğu ortamlarda yetişen gençlerin, İslâm'ın sözgelimi bir felsefî düşünce boyutu olduğunu öğrenmeleri imkânsızdı.

İkincisini, yine tesadüfen sayılabilecek bir şekilde Sorbonne Üniversitesi'ne doktora yapmaya gönderildiğimde yaşadım. Bunu da kısaca şöyle anlatayım:

Haziran 1973'de A.Ü.İlâhiyat Fakültesi'nden mezun oldum. Mezuniyet belgesi almak için bekliyordum ve Ankara Üniversitesi Koç Öğrenci Yurdu'nda kalıyordum. Şimdi Urfa milletvekili olan ve kendisini "Keko" lakabıyla çağırdığımız, o zaman bizimle Koç Yurdu'nda kalan sınıf arkadaşımız Mahmut Kaplan, bir öğle vakti odama geldi. Bana: "Fakültenin ilan tahtasında bir ilan var. Milli Eğitim Bakanlığı, iki mezunu yurt dışına doktora için gönderecek. Sen müracaat et. Kazanırsın" dedi. Doktora nedir? Ne işe yarar? diye kendisine sordum. O da öğretim üyesi olmak için gerekli bir çalışma diye cevap verdi.

Aynı gün, akşamüzeri fakülteye geldim ve ilanı okudum. Din Felsefesi alanında doktora yapmak üzere müracaatımı yaptım. Temmuz ayında yapılan sınavı kazandıktan sonra, 26 Ekim 1973 günü, Sorbonne Üniversitesi'nde doktora yapmak üzere Paris'e gittim. İyi düzeydeki Fransızcamı geliştirmek üzere dil okulu Alliance Française'e kaydoldum; bu arada da Sorbonne Üniversitesi'ndeki bazı felsefe derslerine, H. Corbin'in Ecole Pratique des Hautes-Etudes'deki İslâm Felsefesi üzerine verdiği derslerine, H. Laust'un Collège de France'daki İslâm mezhepleri üzerine verdiği derslerine dinleyici olarak katıldım. Bu derslerdeki, ders işleme yöntemleri, kütüphanelerde ve kitapçılarda gördüğüm İslâm düşüncesinin çeşitli sahaları ve İslâm bilim tarihi üzerine yazılmış sayısız eser beni büyüledi.

Sözgelimi, İlâhiyat'ta bize Descartes, Felsefe Tarihi dersinde sadece belki bir ders süresince tanıtıldı; kısmen de Sistematik Felsefe dersinde de değinildi. İslâm Felsefesi dersinde Fârâbî aynı şekilde bir derste, sadece kısaca hayatı, temel eserlerinin isimleri ve genel felsefesiyle tanıtıldı.

Halbuki Sorbonne'da, örneğin lisans derslerinde iki türlü ders yapılıyordu. Birincisi, Büyük Dersler (Cours Magistrales)'di.

Bu tür derslerde bir profesör sadece bir yıl için seçtiği bir konuyu veya filozofu tanıtırdı; yani bir yıl boyu örneğin Descartes'ı konferans şeklinde anlatırdı. İkinci tür dersler, öğrencilerin aktif katılımıyla yapılan Sürekli Derslerdi (Cours Continus); bu derslerde de her hoca sahasına göre bir yıllığına ya bir felsefî konuyu veya tek bir filozofu seçerdi. Sınıflarda öğrenci sayısı çoksa, 10 veya 15 kişilik gruplara ayrılırdı. Seçilen konuyla ilgili temel eserler belirlenir; bir filozof seçilmişse hangi eserleri okunacak ise, o eserler belirlenir. Her öğrenciye konunun çeşitli yönleri araştırılmak üzere paylaştırılır. Her derste bir öğrenci hazırladığı denemesini sunar; sunumdan sonra en az iki saat hoca ve öğrenciler arasında tartışmaya açılırdı. Böylece öğrenciler kaynakları kendileri görerek felsefî bir metni okumayı ve felsefî bir konuda yazmayı öğrenir, faal olarak ders yapmayı ve hatta fikir üretmeyi öğrenirlerdi. Bizde, son sınıftaki bitirme tezi de olmasaydı, ders kitapları dışında başka hiçbir eser görmeden mezun olacaktık. Beni büyüleyen sadece bunlar değildi.

Bizde sözgelimi, o günlerde Fârâbî'yle ilgili müstakil birkaç eser varken, Fransa'da Fârâbî'nin bazı eserlerinin Fransızca çevirisi ile Arapça veya önceden Ortaçağdaki Latince ve İbranice çevirilerinin yeniden neşrine ilaveten, Fârâbî üzerine, hatta onun felsefesinin sadece bir yönünü alan çeşitli Batı dillerinde yazılmış sayısız eser görmek, İslâm matematik tarihi ve örneğin sadece İbnü'l-Heysem'in optik çalışmasını konu alan eserler görmek beni büyülüyordu.

Kısaca ifade etmem gerekirse, Batı'daki ilim zihniyeti ve akademik hayat, bende yeni bir dünya değişikliği yarattı. Bununla genel olarak bilimsel çalışmanın ne olması gerektiğini anladığım gibi, İlâhiyat'ta çok dar çerçevesiyle öğrendiğim İslâm'ı, kültürel ve medeniyet anlamıyla çok daha geniş boyutlarıyla görmeye başladım. Sözgelimi İslâm'da bir matematik tarihinin, Batı matematiğine de tesiri ve katkıları olan ünlü matematikçilerin olabileceğini ne öğrenmiştim, ne de düşünebiliyordum.

İşte yaşadığım bu ikinci dünya değişikliğiyle, din felsefesi sahasında değil de, İslâm felsefesi sahasında doktora yapmaya yöneldim. Konu değiştirmedeki temel hareket noktam o gün şu

yargıydı: Kendimizi iyi tanımadan başkasını tanımak mümkün değildi. O zaman Fransa'daki din felsefesi ile uğraşanlar, İslâm ve İslâm düşüncesiyle ilgileri olmadığı için, bana Batılı bir filozofu veya Hıristiyanlıkla ilgili konuları öneriyorlardı.

İşte bu düşünceyle, 1973-1974 ders yılının ikinci yarısında Sorbonne Üniversitesi'nin İslamoloji bölümünde İslâm Felsefesi dersleri veren R. Arnaldez'in yönetimi altında doktora programına kayıt yaptırdım. Aynı zamanda 1974-1976 ders yılları arasında da Felsefe bölümünde iki yıl Lisans öğrencisi oldum. Amacım, daha önce dinleyici olarak izlediğim felsefe derslerine fiilen katılmak ve felsefe bilgimi geliştirmekti.

Nihayet, dünyamın üçüncü değişikliğine, 31 Mart 2001 tarihinden itibaren Kyôto Üniversitesi'ndeki misafir öğretim üyesi olarak çalışmaya başlamam neden oldu. Bu da, bundan sonraki sayfalarda açıklamaya çalışacağım şekilde Japon dilini, tarihini ve kültürünü az da olsa öğrenerek, Türk tarih bilincini kazanmaktır.

"Kan kanı çeker" atasözünün ifade ettiği anlam doğrultusunda, Japonya'ya daha ilk vardığım gün, Japonlara kanım kaynadı; ilk günlerden itibaren birçok yabancı ülkede yaşamadığım tecrübeler ve duygular yaşamaya başladım: Kendimi sanki bir yabancı ülkede değil de, Türkiye'deymiş gibi hissediyordum; etrafımdaki konuşmalardan Türkçe kelimelere benzer kelimeler işitiyordum, işittiğim ilk kelime, "*Seki*" kelimesiydi; sokaktaki Japonların davranışları ve günlük hayatta gözlemlenebilen birçok âdet ve gelenek bizimkilere benziyordu. Şugakuin'deki Kyôto Üniversitesi'nin International House'da kalacaktım. Beni Ôsaka Kansay havaalanında karşılayan arkadaşım Sayın Tonaga, bu misafirhaneye götürdü. Oradaki bir memur bana ayrılan odanın kapısını açtıktan sonra: "Sayın Bayrakdar, bizde oda ve ev içine ayakkabıyla girilmez, siz de böyle yaparsanız memnun oluruz." dedi. Ben de bu âdet bizde de var dedim.

İşte bu ilk günün tecrübesi ile ilk bir ay içerisindeki gözlemlerim ve hislerim, hummalı bir şekilde beni Japonca öğrenmeye, Japon tarihiyle ilgili kitaplar okumaya sevk etti. Japonca'yı öğrendikçe, Japon tarihiyle ilgili Avrupalı yazarların İngilizce, Fransızca ve Almanca yazdıkları eserleri okudukça, hem kendi-

mi daha çok Türk hissediyor, hem de Japonların Türk soylu oldukları düşüncem kuvvetleniyordu. Türkiye'de kullandığımız fakat ne anlama geldiğini bilmediğimiz bazı özel isimlerin anlamını Japonya'da öğrendim; örneğin bizim *Satı*, Japoncada *Sato*' dur. Sözlük anlamı, *şeker* demektir, özel isim olarak kullanılınca *"şeker adam"*, *"tatlı adam"* demek oluyor. Bizim *Miray*, Japonlarda da *Miray*; *"talihli gelecek"*, *"geleceğin talihlisi"* gibi anlamlara geliyor. Karadeniz bölgemizde çok kullanılan *"da"* kelimesi; anlamının *"dır"* olduğunu Japonya'da fark ettim; Japonca halk dilinde de *"da"*, *"dır"* anlamındadır.

Çoğu gece uykusuz kalarak, kütüphanelerden ödünç aldığım Japon tarihi ve kültürüyle ilgili kitaplardan birini bitiriyordum. Bu okumalarım beni, Sümerler, Etrüskler, Eskimolar, Finler ve Koreliler gibi benzer kavimlerin de tarihiyle ilgili bilgiler edinmeye sevk etti. Zira okuduğum kitaplardan bazılarında Japon dilinin ve eski Japon tarihinin, o milletlerin dilleriyle ve tarihleriyle benzerliklerden bahsediliyordu. Daha da önemlisi, okuduğum tarih kitaplarının hemen hepsinde Japonların, Kore yoluyla milattan önceki devirlerde Japon adalarına Kuzey Orta Asya'dan göç ettiklerinin, hatta bu göçlerin milattan sonraki zamanlarda bile devam ettiğinin ortaya konmasıydı. Bu arada hayli ilgimi çeken bir kitap da, Amerikalı antropolog Stewart (Ethel G.)'nin yazdığı "The Dene and Na-Dene, Indian Migration, 1233 AD. Escape from Genghis Khan (Colombus, Ga.: ISAC Press, 1991)" adlı eseri oldu[1].

Bütün bu bilgilere, ben ancak 49 yaşımda ulaşabildim. Halbuki eğer bir tarih bilinci olması gerekiyorsa, ben bunu yavaş yavaş ilkokuldan itibaren almam gerekirdi. Bu eksiklik, bizim gerçek anlamıyla tarihçiler ve antropologlar yetiştirememiş olmamızla açıklanabilir. Varolan tarihçiliğimiz de, hâlâ büyük ölçüde kronolojik tarih anlayışıyla sınırlıdır. Antropoloji ve ontolojiye dayalı yeni bir tarih felsefesi anlayışına şiddetle ihtiyacımız vardır. Gençlerimize bugün de bir tarih bilinci verilememektedir; hatta Atatürkçülük adına çoğu kez tarihimizi 19 Mayıs 1919 ile veya Cumhuriyet ile başlatırız. Bu, hem tarihimize hem de Atatürk'e ihanettir; zira Atatürk, tarihimizin daha iyi araştırılması için Türk Tarih Kurumu'nu ve Türk Dil Kurumu'nu kurdurduğu gibi, en eski çağlardan itibaren Türk tarihinin araştırılmasını istemiş ve "Türk Tarihinin Ana Hatları" gibi bir kitabın yazdırılmasıyla bizzat kendisi uğraşmıştır. Türk tarihi, ne Cumhuriyet'ten bu yana seksen yıllık bir tarih, ne Osmanlı'nın 700 yıllık tarihidir. Bu tarihi, Atatürk çok haklı olarak ve derin bir vukufiyetle yedi bin yıllık bir tarih olarak belirtiyor ve şöyle diyor: "Bu memleket, dünyanın beklemediği, asla ümit etmediği, bir müstesna mevcudiyetin yüksek tecellisine, yüksek sahne oldu. Bu sahne, yedi bin senelik, en aşağı, bir Türk beşiğidir."[2]

[1] Bu eseri E.B. Özbilen "Dene ve Na-Dene Kızılderilileri: Cengiz Han'dan Kaçan Türkler, 1233 M." (İstanbul, DDA. Vakfı, 2000) adıyla Türkçeye çevrilmiştir.

Maalesef bu kurumlar da, belki azımsanmayacak tarih bilgisi üretmişlerdir; ancak bugüne dek istenen düzeyde bir Türk tarih bilinci ve felsefesi ortaya koyamamışlardır. Bugünkü tarih anlayışımız Atatürk'ün ve hatta bazı Osmanlı tarihçilerinin tarih anlayışının bile çok gerisindedir.

Gerçekten de Turanlılar veya Ural-Altaylılar olarak da bilinen Türk soylu milletlerin yedi bin yıllık bir tarihi vardır. Anayurt Orta Asya'dan M.Ö. 5000 yılı başlarından itibaren bilinen ilk göçleriyle Balkanlarda ve Kuzey Avrupa'da Tartarium olarak, Mezopotamya ve Ön-Asya'da Turanlılar, Sümerler olarak tarih sahnesine çıkmışlardır; Türklerin bilinen yazılı tarihleri böylece Sümerler ile başlamıştır. F. Lenormant'ın 1881'de Sümer çivi yazılarını çözmesi ve Sümerlerin dil bakımından Ural-Altay dili ve soy bakımından Turanî olduklarını keşfetmesiyle, Sümerlerin Türk ırkından olduğu şeklindeki tezi, o günden bugüne S.N. Kramer'den A. Toynbee, R.O. Türkkan ve O.N. Tuna'ya kadar yabancı ve yerli birçok bilgin tarafından yapılan her yeni araştırmayla bugün adeta kesinlik kazanmış durumdadır. Bu tezi sadece tarihçiler ve dilbilimciler savunmamıştır, Cantor gibi matematikçiler de savunmuştur; o şöyle demektedir: "Turan ırkından olan Sümerler gelişmiş bir matematik kültürünü de Mezopotamya'ya taşımışlardır." (Vorlesungen über Geschichte der

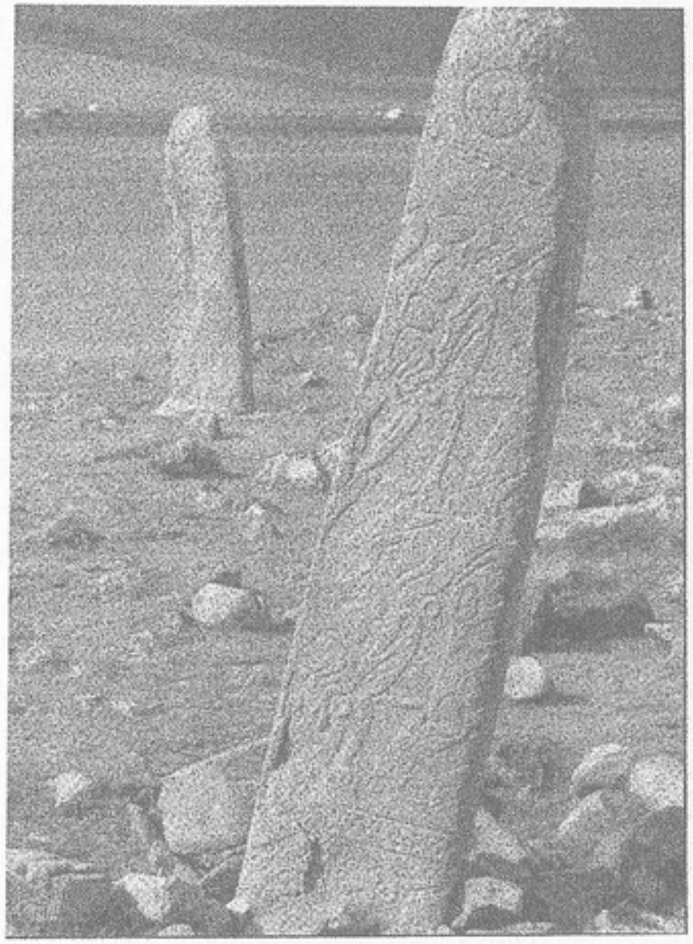
[2] Atatürk'ten naklen *Atatürk El Kitabı*, 2. baskı, Vakıflar Bankası yayını, 1983, s. 67.

Mathematik, 1880, c. I, s. 243.) Günümüz Sümerologlarına göre kök, eşseslilik ve eşanlamlılık bakımından seçilen çeşitli kelime gruplarının % 95 oranında Ural-Altay dillerindeki kelimelerle aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu % 95'lik oranın Ural-Altay dillerine dağılımı yaklaşık olarak şöyledir: % 63,4'ünden % 83,4'e varan oranda Türkçe ve genelde % 16,6' sı Moğolca, % 7'si Tunguzca, % 3,8'i Japonca, % 1,9'u Korece ve % 2,8'i Macarca ve Fince kelimelerdir[3].

Sümerler'in Türkler ve Japonlar gibi aynı Turanî ırk ve kültürden oldukları gerçeğine ileride tekrar değineceğiz. Konuyla ilgili daha önce çoğu kimsenin üzerinde durmadığı ilginç noktalara işaret edeceğiz.

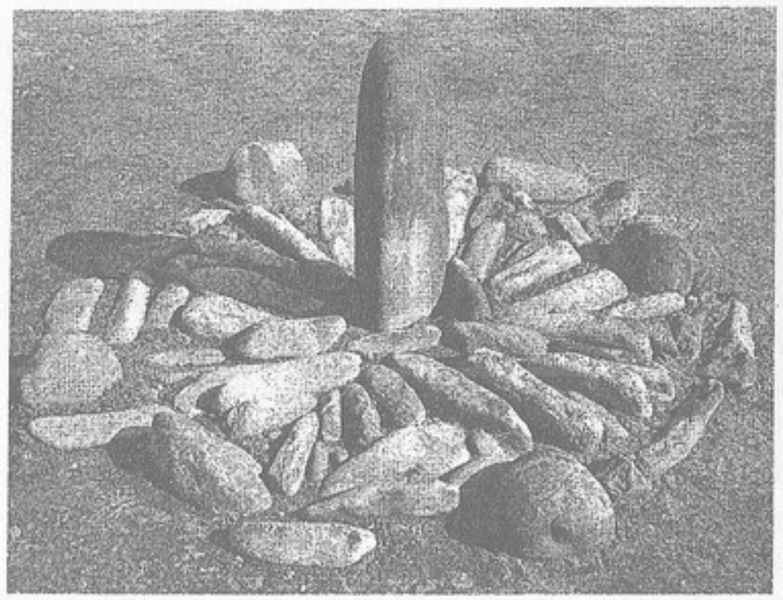
Türk uluslarının anayurtlarından çoğu Doğu'ya ve Batı'ya doğru göçleri, Sümerlerden sonra da devam etmiştir. M.Ö. 3000 yıllarında bir yandan Bering Boğazı yoluyla Yeni-Kıta'ya, diğer yandan tekrar Kafkasya ve Balkanlar'a göç etmişlerdir. Bu göçlerle Türk soylu kavimlerin, Bîrûnî'nin de belirttiği gibi Yeni-Dünya'yı ilk keşfedenler olduğu söylenebilir. Zaten bugün Christopher Columbos'tan çok önce, Leif Erikson adlı bir İzlandalı'nın 1001 yılında Thyrker (Tyrkir) adlı bir Türk'ün öncülüğünde gemiyle Batı Kanada'yı keşfettikleri bilinmektedir. Macar yazarlar, o tarihlerde Macarlar'a "Türk" dendiğini söyleyerek Thyrker'in Macar olduğunu iddia etmektedirler. Yaklaşık M.Ö. 2900'lü yıllarda Türklerin Anadolu ve Suriye'ye doğru yeniden göç ettikleri ve Eti medeniyetini kurdukları bilinmektedir. "Büyük Göç" adı verilen üçüncü bir göç dalgası, M.Ö. 1100 yıllarında Batı'ya ve Doğu'ya doğru iki yönde olmuştur. Batıya olan göçler iki kola ayrılır; birinci kol İran üzerinden Anadolu yönünde; ikinci kol Kafkaslar yoluyla Kuzey ve Orta Avrupa yönünde olmuştur. Balkanlar'da M.Ö. 11. yüzyılda Sakalar'ın bir devlet kurduğu; Kuzey Orta İtalya'da Etrüskler'in ayrı bir devlet kurdukları bilinmektedir.

Doğu'ya gidenler Kuzey-Doğu Çin bölgelerine ve oradan Hindistan'a kadar ulaşmışlardır. Doğu'ya göç eden Türk uluslarından bir kısmı da Kore'ye ve Kore yoluyla Japon adalarına geçmişlerdir. Batılıların "Kavimler Göçü" dedikleri Türklerin dördüncü göç dalgası, M.S. 3. yüzyılın ikinci yarısında Batı'ya olmuştur. Bu göçlerle Türkler, Anadolu ve Kafkasya yoluyla tekrar Orta Kuzey Avrupa'ya giderek, Avrupa veya Batı Hun devletini kurmuşlardır. M.S. 4. yüzyıldan itibaren ve özellikle Atila ile Orta ve Kuzey Avrupa tamamen Türk egemenliği altına girmiştir. Orta Kuzey Avrupa bölgesi, Hunların yoğunlukla yurt edindiği bölgeydi; bunun için Batılılar bölgeye "Hunların Yeri" anlamına ***Hungaria*** derlerdi ki bildiğimiz gibi, Macaristan bugün hâlâ bu isimle anılır. Bizanslar, 6. yüzyıldan itibaren, Türklerin yoğun olarak bulundukları Kuzey Doğu Avrupa'ya, Kafkas ve Hazar bölgelerine "Türklerin Yurdu" anlamına Turcia (Türkiye) demekteydiler.

Geyik Taş, *Türkler*, Ankara, 2002, c. 2, s. 481

[3] Tuna (O.N.): *Sümer ve Türk Dillerinin Tarihî İlgisi ile Türk Dilinin Yaşı Meselesi*, Ankara, TDKY., No. 561, 1990, s. 44-46.

Kanjo Resseki, Aoyagi (M.), *The Art Museum of Japan*, Tokyo, 1997, s. 43.

TÜRKLERİN VE JAPONLARIN SOY VE KÜLTÜR BİRLİĞİ

Daha önce de ifade ettiğim gibi, 31 Mart 2001 tarihinde Kyôto'ya ayak bastığım ilk günlerden itibaren bende Japonların Türk soylu olabileceği düşüncesi hâsıl oldu. Her gün biraz daha artan bu düşüncemin doğru olup olamayacağını araştırmam gerektiğine inandım. Bir taraftan Japonca öğrenmeye karar verdim, diğer taraftan da Japon tarihi, dini ve kültürü konusunda Batılılarca İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Almanca, İspanyolca gibi dillerde yazılmış çeşitli kitaplar okumaya başladım. Her geçen gün, gerek Japonca dersleriyle, gerekse okuduğum kitaplarla bu düşüncem güçleniyordu. Türkiye ve Türkleri iyi bilen Japonlara rastladıkça, onlara da düşüncemi açıyordum; bazılarının benim gibi düşündüklerini görüyordum. Bu düşüncem beni sadece Japonların Türk olduğunu araştırmaya itmedi, aynı zamanda hemen hemen hiç bilmediğim Türklerin İslâm öncesi tarihini ve kültürünü de araştırmaya sevk etti. Japonları öğrenirken aynı zamanda İslâm öncesi Türkleri öğreniyordum. Hatta Japonların ve Türklerin İslâm öncesi tarihlerini, kozmogoni, kozmoloji ve efsanelerini öğrenmek İslâm kültürünü daha iyi tanımama neden oldu. İslâm dünyasında ortaya çıkan bazı kelâmî ve felsefî özellikle de tasavvufî düşüncelerin kökü-nün ve kaynağının Turanî olduğunu fark ettim. Bunları, İslâmî unsurlar ve motiflerle kaynaştırarak Müslüman Türkler İslâm dünyasına sokmuşlardır. Bunların en bariz örnekleri sözgelimi ünlü Türk sûfîleri Hallâc ve Hakîm el-Tirmizî'de görülebilir. Hallâc'ın Lâhud ve Nâsud âlem yaklaşımının ve Hakîm et-Tirmi-

zî'nin Ricâlü'l-Ğayb yaklaşımının kaynakları eski Türk kozmolojisi ve kozmogonisidir.

Hem Japonların hem Türklerin tarihlerinin ilk devirlerine indikçe, Japonların Türk veya Türklerin Japon oldukları fikri, her açıdan daha da güç kazanıyordu. Bazı konularda Japonları Türklerden, Türkleri Japonlardan farklılaştıran coğrafî ve tarihî nedenler vardı. Bunların en başında dinler ve dinî kültürler gelmektedir.

Japonlar, 538 yılından itibaren önce Çinli Budist ve daha sonra da Konfüçyanist din adamlarının etkisiyle yaygın bir şekilde Budizm'i ve Konfüçyanizm'i kabul etmekle birlikte doğrudan Çin kültürünün ve dolaylı bir şekilde de olsa Hint kültürünün etki alanına girdiler. Bu yeni dinler ve kültürler ile anayurt Orta Asya'dan coğrafî olarak uzaklaşma, zamanla Japonlarda aslî Turanî geleneğe göre farklılaşmalara neden olmuştur. Benzer şeyler Türkler için de söylenebilir.

Türklerin göçlerle Batı'ya gitmeleri yeni yerlerdeki yerel dinler ve kültürlerden etkilenmelerine neden oldu. Bazı Türk boylarının Yahudilik, Maniheizm, Hıristiyanlık ve Budizm gibi dinleri kabul etmeleri ile nihayet 7. yüzyılın sonlarına doğru kitleler halinde İslâm'a girmeleri; Arap ve Fars kültüründen etkilenmeleriyle, anayurt Orta Asya'daki aslî Turanî gelenekten birçok şeyi zamanla kaybettiler; Japonlar gibi, Türkler de kültürel ve tarihî farklılaşmalar yaşadılar.

Yayoi devri neolitik çömleğe işlenmiş geyik resmi, Sansom (G. B.): *Japan*, Tokyo, 1997, s.2

Kayaya işlenmiş zırhlı Türk süvarisi. Skaff (J. K.): VI-VIII. yüzyıllarda Türkistan Vahalarında Türk Hâkimiyeti, *Türkler*, 2002, c. 2, s. 98.

Fakat Japonlar ve Türkler arasında bu tarihî nedenlerden kaynaklanan farklılıklara rağmen, bugün aynı ırkî ve kültürel kökten ve kaynaktan geldiklerini gösteren birçok kanıt ve benzerlikler vardır. Şimdi bunları tek tek ele almaya çalışacağız.

1- TÜRK-JAPON IRK BİRLİĞİ

Türkler gibi Japonlar da yakın zamanlara kadar kendi tarihleri ile özellikle tarihlerinin erken devirleriyle pek ilgilenmemişlerdir. Avrupa'da 18. ve 19. yüzyıllarda ırk teorileri ve milliyetçilik akımları ortaya çıkınca, o tarihlerden itibaren birçok batılı tarihçi, etnolog, antropolog, arkeolog ve dilbilimci bilginler Türklerin ve Japonların tarihleri üzerine de yoğun bir araştırma yapmışlardır. Türk soylu kavim ve milletlerin üzerine yapılan önceki araştırmalar, eskide yaşamış veya hâlâ yaşamakta olan Türk soylu kavimleri, ayrı ayrı, bölge bölge tek tek konu edindiğinden, ele alınan bir Türk soylu kavmin, diğerleriyle etnik, dil ve kültür ilişkisi her zaman kurulamamıştır. Bunun bir nedeni, bir Türk soylu kavmi inceleyen bir bilginin diğer Türk soylu kavimler hakkında bilgisinin olmamasıdır. Bu yüzden de, Turanî kavimler çoğu zaman ayrı milletler gibi görülmüştür.

Bugüne kadar Türk soylu veya Turanî milletler üzerine yapılan araştırmalar bizi yeni bir araştırmanın eşiğine getirmiş bulunmaktadır; bu da önceki çalışmalardan elde edilmiş bilgileri yeniden değerlendirerek ve Turan tarihini, bilinen en eski kavimlerden bu yana bir bütün görerek yeniden araştırmak olmalıdır. Hatta Sümerlerin çivi yazılı kitabelerinden Orhun kitabelerine, Turanî milletlere ait bütün kitabeler yeniden okunmalıdır.

M.S. 552 yılında Göktürk Devleti'nin kuruluşuna kadar Türk soylu milletler, kendi ırklarını Türk veya Turan adıyla isimlendirmiyorlardı. Türk soylu milletler, başlangıçta totemlerinin, hükümdarlarının, boylarının, soylarının isimleriyle anılıyorlardı. Bilindiği gibi, Göktürkler ilk defa Türk kelimesini millet ismi olarak kullanmaya başlamışlardır. Türk ismi Orhun Kitabele-

ri'nde de geçmektedir. Türk kelimesi, bazen Türk, bazen Türük, bazen Turku şeklinde yazılmıştır.

Fakat tarihin en eski dönemlerinden itibaren başka milletler ve kavimler Türk soylu milletleri hep Türk ve Turan isimleriyle adlandırmışlardır. Ön-Asya çivi yazılı kitabelerle ülke adı olarak geçen ve Tourki şeklinde okunan kelimenin, Asurca çivi yazılı belgelerde ülke adı olarak geçen ve Turuku veya Turukku okunan kelimenin Türk kelimesiyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Türk adı, M.Ö. 1328 yıllarında yazılan Çin metinlerinde de geçmektedir; bu metinlerdeki Tik veya Tek şeklinde okunan kelimenin Türk–Turk olduğu da iddia edilmiştir; Çincede r harfi olmadığından kelimedeki r harfi düşürülerek Tik şeklinde yazılmıştır. Ural-Altay veya Turanî kavimlerin M.Ö. 7000 yılı civarında Orta-Kuzey Asya'dan göç etmeye başladıkları bilinmektedir. Bugün, örneğin, Türk soylu olduklar kesinlik kazanan Sümerler, M.Ö. yaklaşık 5000 veya 4500 yılından itibaren Orta veya Kuzey Asya'dan Mezopotamya bölgesine göç ederek gelmişlerdir; orada büyük bir medeniyet kurmuşlardır.

Persler ise, özellikle Sakalar dedikleri İskidler'den ve Medler' den bahsederler, onların ülkelerini Turan ismiyle anarlar; Zend-Avesta'da, Hz. Âdem karşılığı kullanılan Maşya (Maşyana)'tan sonra, onun oğlu veya torunu hükümdar Feridûn, dünyayı üç oğlu Salm (Sairima), İrac (Airya) ve Tura (Turac) arasında bölüştürür. Tura, Türklerin atası olarak gösterilir ve Doğu ona verilir.

Burada başka bir önemli saptama daha yapmak gerekir. Hem Zend-Avesta'da hem de Herodotos'un "Tarih"inde, İran-Turan savaşlarından söz edilir; Zend-Avesta'da Afrâsyâb, Herodotos "Tarih"inde Astiag olarak geçen Turan kralı, aynı zamanda Med kralıdır; Med ülkesi Turan ülkesidir. Ahameniş (Akameniş) dönemi Persleri, Medlileri Turanî saymaktadırlar. Buradan, eğer bugün Kürtler, atalarının Medliler olduğunu iddia ediyorlar ise, onların da Turanî olduğu kendiliğinden ortaya çıkar. Kaşgarlı Mahmud'a göre İranlıların Afrâsyâb adı ile andığı hükümdar Alp-Er-Tunga'dır; diğer başka İslâmî kaynaklar da Afrâsyâb'ı Türk olarak adlandırmışlardır. Bu konuyu burada ayrıntısıyla tartışacak ve anlatacak değiliz; bunu ayrı bir çalışmada ele almayı düşünüyoruz.

Eski Yunan kaynaklarında da Türk soylu milletlere Türk ve Turan denmiştir. Kimmerlerin ve Sakaların hâkim oldukları ve bugün bizim Trakya veya Rumeli dediğimiz Balkan bölgesine Yunanlılar ve Romalılar Türk veya Turan ülkesi anlamına Thrake ve Thracia demişlerdir. Ünlü Herodotos (M.Ö. 484-424) "Tarih" adlı eserinde Etrüsklerden bahsederken, onların Balkan ve Ege halklarından (Pelasgos) olduğunu kaydeder. Etrüsklerin, Küçük Asya'dan göç ederek Orta Kuzey İtalya'ya gelip yerleştiklerini söyler. Herodotus Etrüsk kavmine "Tyrrhenoi" demektedir[1]. Bu kelime öz Grekçe değildir ve hiçbir sözlük anlamı yoktur; sadece Turhan ve Turhanî (Turan) kelimelerinin Grekçe'ye göre telaffuzundan ibarettir. Eski Grekçede "y"nin bazen "u" olarak seslendirildiği dikkate alındığında, söz konusu kelimedeki "y"i "u" okursak, kelime "Turan" olarak okunabilir. Romalılar bu kelimeleri biraz daha bozarak ülke için Tuscia ve Etrüsk halkı için de Tusci veya Etrusci demişlerdir. Görüldüğü gibi Herodotos'un verdiği bilgilere göre Etrüskler, Turanî'dir. Yunanlıların, Yunanlı olmayan Etrüskler, Ege ve Balkan halkları için kullandıkları Pelasgos kelimesinin aslı Le Baron Carra de Vaux'ya göre Türkçe kök Bol/Bel'dir; bu kökün kavram olarak anlamı "sürü", "halk" ve "deniz" demektir. Bunun için Pelasgos, "Deniz Halkı" anlamına gelir[2].

Aynı şekilde Herodotos, Perslerin "Sakalar" dediği İskit Türklerine Tyrkae demiştir; diğer önemli tarihçiler Plinius Secundus ve Pompenius Mela, Herodotos'un Tyrkae'sını Turcae şeklinde yazmışlardır. Açıkça görülüyor ki, bu kelimeler Türk ismine işaret etmektedir.

Türk ismine Hint kaynaklarında da rastlanmaktadır. Bu kaynaklarda Türk ismi, Turukha ve Turuşka adlarıyla geçmektedir. Görüldüğü gibi Türk veya Turanî soylu kavimler kendilerini ancak M.S. 6. yüzyılda Türk ismiyle anmaya başlamalarına rağmen, bilinen en eski yabancı kaynaklar onları hep Türk, Turan veya Turhan ismiyle anmışlardır. Hatta 13. ve 14, yüzyıllarda

---

[1] Heredotos: *Historia, I*, 94.

[2] De Vaux (B.C.): La Langue Etrusque et Sa Place parmis les Langues, Paris, 1911, s. 68, 85-86.

Th. Gazes gibi Bizanslı bilginler ve F. Filelfo gibi isimler Troya'lıları Türk kökenli kabul etmişlerdir[3].

Japonlar, Türkler gibi, Türk soylu Altay kavimlerindendir. Burada bunun dört önemli kanıtından bahsedeceğiz; diğer kanıtları daha sonra ele alacağız.

A- Birinci Kanıt: Nihon veya Nippon İsmi

Japonlar ülke ismi olarak Japonya'ya Japon demezler; Nihon veya Nippon derler. Aynı şekilde Japonlar kendilerine Japon demez, Nihon derler. Dolayısıyla Nihon veya Nippon hem ülke hem de ırk ismidir.

Şimdi Nihon kelimesi üzerinde duralım. Nihon kelimesi, "Ni" ve "Hon" kelimelerinden birleşik bir kelimedir. "Ni" veya Nu proto Türkçede, "yeni, "iki", "ikinci" demektir; bu şekliyle "ni", Sümercede bile görülür; Sümerlerin başkenti Nippur ismindeki "ni" gibi.

"Hon" sözcüğüne gelince, bu "Hun" demektir. Eski Turanî dillerde bazen o, u, ö, ü gibi sesli harflerin biri diğeri yerine kullanıldığı bilinmektedir. Hon veya Hun sözcüğü, çok eski proto-Türkçede "mo" kelimesi gibi, "kişi", "insan" ve "halk" anlamını ifade etmektedir. Hun veya Hon sözcüğü bir deyim olarak, Altaylı Türklerin Orhun-Selenga ırmakları arasında Ordos bölgesinde kurdukları bir devletin adıdır ki, buna Asya Hun İmparatorluğu denir. Bu devletin kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, M.Ö. 13. yüzyıla kadar götürülmektedir. M.Ö. 9. veya 8. yüzyılda büyük bir devlet olarak tarih sahnesine çıktığı kesindir. Hatta bazı kaynaklara göre, M.Ö. 1050 yıllarında Çin'de hüküm süren Chau devletinin idarecilerinin Hun soylu bir aile olduğu da söylenmektedir.

Biz burada Hun İmparatorluğu'nun tarihini anlatacak değiliz. Bu kısa açıklamadan sonra, Nihon kelimesinin anlamının "Yeni Hun" demek olduğunu, Japonların da Hun veya Hon soylu Altay Türklerinden olduklarını belirtmemiz gerekir.

[3] Moravcsik (GY.): Byzantinische Humanisten über den Volksname "Türk", KCsA, II, 5, 1930, s. 381-385; Byzantinoturcica, II, s. 269 vd.

Bunun en büyük kanıtı, yukarıda da belirttiğimiz gibi Nippon veya Nippon kelimesinin morfolojik ve etimolojik olarak "Yeni-Hun" veya "İkinci Hun" anlamına gelmesidir; zaten bugünkü Japoncada da Ni "iki" demektir. Arî dillerde de yeni ve iki, "Ne" veya "Ni" sözcüğüyle ifade edilir, Arîlerin mi Turanîlerden etkilendiği veya tersi bir durumun mu söz konusu olduğu kesinlik kazanmamıştır.

Japonların en eski tarihî kaynaklarından olan Nihongi (Nihon-şoki)'ye göre Nippon ismini 663 yılında ilk kullanan Koreli Kral Pakche'dir. Japonya'ya eski Kore ve İl-bun isimleri de kullanılmıştır. B ile H harfi arasındaki ses değişimi düşünüldüğünde bunun İl-hün veya İl-hun olacağı kesindir. Eldeki belgelere göre, Nippon isminin kullanımı 7. yüzyılda ise de Nippon veya Nihon'un ilk kullanımının çok daha önceki tarihlerde olduğu açıktır[4].

Japonların şüphesiz Orta Asya'dan adalara göçleri çok daha önceki yüzyıllardadır; ancak bu tarihlerde Japonlar için Nihon veya Nippon isminin kullanılması oldukça anlamlıdır. Zira Altayların büyük bir kısmının Hun veya Hon ismiyle devlet kurmaları M.Ö. 9. yüzyıl ile M.S. 7. yüzyıl arasıdır. Japonların da bir devlet oluşları yaklaşık olarak aynı tarihlere rastlamaktadır. İlk Japon kralı Cimmu Tennô'nun M.Ö. 11 Şubat 660 yılında kral olmasıyla, Japonlar tarihte devlet olarak ortaya çıkmışlardır. Bu tarihlerden sonraki resmî dokümanlara göre, Japonya Nu ve Han ülkesi olarak anılmaktadır. Örneğin Hakata Körfezi kıyısında bulunan çok eski altın bir mühürde şu yazılıdır: "Wa ülkesi Nu'nun Han kralı"[5]. Demek ki çok eski dönemlerden itibaren Nu ve Han veya Hun kelimeleri Japonya'da kullanılıyordu.

Çinliler Japonlara "Wa" derlerdi. Söz konusu mühre göre, "iki" veya "yeni" anlamına gelen Nu Japonya demektir ve Japon kralı da Han'dır. İşte bu Nu+Han (veya Hun) kelimeleri zamanla bugünkü Nihon veya Nippon kelimesine dönüşmüştür[6].

[4] Murdoch (J.): *A History of Japan*, 2. baskı, London, Paul Kegan, 1925, c. I, s. 202-203.

[5] Bu yazının İngilizcesi: "Han King of the Wa Country Nu" bkz. Sansom (G.B.): *Japan, A Short Cultural History*, Tokyo, Charles E. Tuttle Comp., 1997, s. 19.

[6] İnazo Nitobe, Nippon veya Nihon isminin, Çince Japonya için kullanılan "Hi-no-moto"

Bu mühürde Japonlar için kullanılan ifadenin bir benzeri de Türkler için kullanılmıştır. M.Ö. 1100 yılında Çin'in kuzey batısındaki Kan-su ve Ordos bölgelerine yerleşen Hunlara Çin kaynaklarında "Hiung-nu" adı verilmektedir. Aynı şekilde Çinliler Türklere, Japonlara Wa dedikleri gibi, Türklere de "Wei-ho" ve "Hui-ho" derlerdi; Moğolistan'ın kuzeyinde oturmuş olan Uygur veya Uyyur Türk kavmini Çin tarihî kaynakları bu isimlerle anmışlardır.

Görüldüğü gibi, milattan önceki dönemlerde hem Türkler hem de Japonlar "Han" veya "Hun", "Wa" veya "Wei" ortak isimleriyle, toprakları da "Nu" ismiyle anılıyor.

Nihon veya Nippon kelimelerini Çinliler Zipangu veya Jeupenn şeklinde telaffuz etmişlerdir. Bu Çince telaffuzları, Ortaçağda Marco Polo gibi batılılar Jipangu şeklinde telaffuz ederek, bunlardan da bugünkü Japon (Japan) ismi ortaya çıkmıştır.

Giriş kısmında belirttiğimiz gibi Türklerin ve Japonların, Sümerler'le ırk, dil ve kültür birliği vardır..

Sumer veya Sümer kelimesi, Kociki'de ve diğer klasik Japon yazılarında "Sumera" ve "Sumeragi" şeklinde geçmektedir. "Güneş Soylu, Kutsal İdareci, Göksel İdareci" gibi anlamları vardır. Sümer kelimesi, muhtemelen "Güneş" anlamına ***Sü***, "yüce ve ulu" anlamı taşıyan ***Mı*** eki ve "kişi, oğul ve yiğit" anlamına ***Er*** sözcüklerinden oluşmuştur. Sü+Mi+Er; i harfi düşmüş ve kelime Sümer şeklini almıştır. Başka bir yoruma göre "Su", su demektir ve Sümerlere "Su Halkı" denmektedir.

Sümerlerin şehir isimleri, Nippur, Ur, Urug, Uruk gibi isimlerdir. Bu isimler bize hemencecik ***Ur*** kökünden türemiş birçok Ural-Altayca kelimeyi hatırlatır.

Ur sözcüğü, hem en önemli ve en eski bir köktür, hem de bir kelimedir. Bu kelime tek başına yalın olarak veya başka harfler ve kelimelerle birleşik olarak çok kullanılan bir kelimedir. Kelime o kadar önemlidir ki, Türklüğü ve Türk'e ait her şeyi ifade eden önemli kelimelerin içerisinde bu anahtar Ur kelimesi vardır. Bunu anlamak için, Ural-Altay dilinin oluşum felsefesini

karakterinin telaffuzundan ortaya çıktığını söylemektedir. Bkz. İ. Nitobei Japanese Nation, New York, 1912, s. 52. Fakat bize göre bu doğru değildir.

ve mantığını, tarihi süreç içerisinde geçirdiği evrimi ve kendine has niteliklerini çok iyi bilmek gerekir. Dil felsefesi açısından bu dilin oluşumu ve doğası ile ilgili henüz bugüne dek çalışmaların yapılmamış olması gerçekten büyük bir eksikliktir. Böyle bir çalışmayı, yazmayı düşündüğüm başka bir eserin konusu yapacağım. Ur kelimesi ile ilgili aşağıda söyleyeceklerimizin anlaşılabilmesi için, burada sadece şu kısa bilgileri hatırlatmak istiyorum:

Diller arasında gerçek anlamda hecesi olan ve bitişiksel dil, sadece Ural-Altay dili ve bu dilin bir üyesi olarak Türkçedir. Türkçe, hecelerden oluşur. Bir hece, ya tek bir ses/harftir ya da iki veya üç ses/harftir. Tek heceler, tek bir sesli harften oluşurlar; ikili ve üçlü heceler en az birisi sesli olmak üzere bir ve iki sessiz harften oluşurlar. Genelde her hece tek başına bir anlama sahiptir; bu açıdan her hece aynı zamanda bir kelimedir. Bu tür hecelere Türkçenin yapısal kök heceleri denir. Hermann Vambery'ye göre bunların sayısı 233 tanedir.[7] Ancak gerçekte bu sayı daha fazladır. Bu kök, hecelerin önüne veya sonuna başka ses/harf veya heceler eklenerek farklı anlamları ifade için yeni kelimeler türetilir. Kök bir heceden bu yolla ne kadar kelime türetilirse türetilsin, yeni kelimeler ile kök hece arasında semantik ve semiyotik açıdan her zaman mantıksal, mecazî, sembolik bir anlam bağı vardır. Bu bağ, sadece kök hece ile ondan türeyen yeni kelimeler arasında yoktur, bütün bu kelimeler arasında da vardır. Konuyla ilgili sözü daha fazla uzatmayalım. Bir de Türk lehçeleri arasındaki ses değişimlerini, harf ve hece düşmelerini, ses dönüşümlerini hatırlamak gerekir. Örneğin:

1. Birçok Türk kavimleri bazı kelimeleri yazarken ve okurken baştaki sesleri düşürürler. Örnek: Yiğit = İğit, Eğit.

2. Bazı kelimelerin başına veya sonuna K, G, H, T gibi sesleri eklerler. Örnek: Dede Korkut da Amid (Diyarbakır), Hamid şeklinde yazılmıştır.

3. Ayrıca baştaki ve sondaki K, T gibi sesler de yer değiştirmişlerdir. Ayrıca kelime içindeki sessiz göçüşmeleri (metathése) yapmışlardır.

7 Vambery (H.): Etymologisches Wörterbuch der Turko-Tartarischen, Leipzig, 1878.

Gelelim şimdi üzerinde durduğumuz UR sözüne:

Ur'un sözlük anlamı tohum, nesil, kök, yaratılış demektir. Kavramsal anlamlarına gelince, birincisi, cins isim olarak Ur, Türk insanı, Türk atası ve Türk özü demektir; ikincisi, siyasî olarak Ur, uruk, aşiret birliği ve şehir demektir. Türklükle ve Türk soylularla ilgili her şey Ur kökünden türetilmiştir:

Türk = T + ur + k.

Türkü = T + ur + ku

Kürt = K + ur + t.

Türkmen = T + ur + k + men.

Turan = T + ur + an.

Yörük = Y+ur+uk.

Töre = T + ur + e .

Kurt = K + ur + t

Oğuz (Ogur veya Oğuz) = O + 'g' + ur. Türklerin Atası demektir; r, z'ye dönüşmüştür. Oguz kelimesinin Ok ve çoğul eki z'den oluştuğu şeklindeki açıklama yanlıştır bize göre. Kelimenin kökü ve aslı Ur'dur. "O", kelimenin önüne eklenen ulu ve yüce anlamında bir takıdır; "G", O ve Ur kelimesi arasına giren bir kaynaştırma harfidir.

Ur = Kent, Sümer kenti.

Urug (Uruk) = Ur + ug (aile ve soy).

Uygur = Uy + 'g' + ur (Uygurlar).

Ural = Ur + il veya el (il, devlet, ülke ve topluluk demektir; ayrıca ünlü Türk soyluların bir bölümünü ve ünlü dağı ifade eder).

Uri = Ur + i (Erkek evlat, yiğit).

Uruy = Ur + 'u' + y (soy, kabile).

Urgay = Ur + 'g' + ay.

Yoğurt = Yo + 'ş' + ur + t (Türk yiyeceği)

Yurt = Y + ur + t

Görüldüğü gibi Ur kelimesi Türkçede Türk soylu milletler için anahtar bir kavramdır. Sümerlerin Ur ve Uruk şehir adlarıyla aynıdır.

Sümerlerin en önemli şehri ve başkenti Nippur'dur. Bu da Çinlilerce özellikle Türklerin ve Japonların ülkesi için kullanılan Nu veya Ni kelimeleriyle Ur kelimesinin birleşiminden ibaret-

tir: Ni + 'p' + Ur = Nippur (p kaynaştırma harfi). Nippur ayrıca, Japonca Nippon kelimesini de çağrıştırmaktadır.

Ayrıca bugün Altay Cumhuriyeti sınırları içerisinde bulunan ve Kazakistan'a kadar uzanan, yüksekliği 4506 metreyi bulan dağ silsilesinin bir bölümü "Sümer Dağı" adını taşımaktadır. Bugün bu dağ "Ak Sümer" veya "Üç Sümer" dağı olarak anılmaktadır.

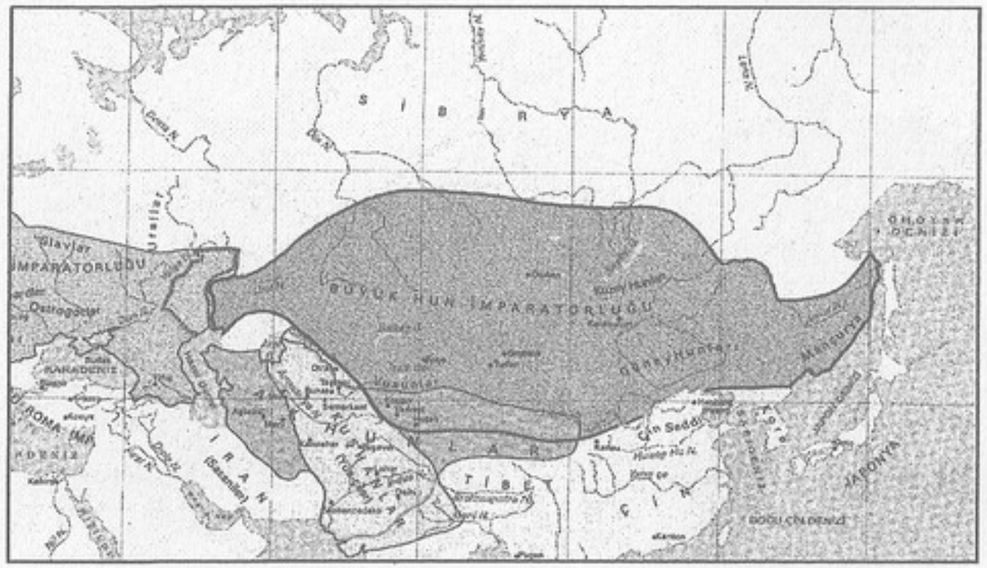
Sümer Dağı'ndan bir görünüm

Bu kısa açıklamalar, Türklerin ve Japonların Sümerler ile akrabalıklarını ortaya çıkaran kanıtların özetidir. İleride de değineceğimiz gibi, Göktürk harfleri ve Japonların Hiragana harfleri ile Sümer harfleri arasında da büyük benzerlikler vardır. Bugün bilginler Sümer yazısını, resim-yazı anlamına piktografik yazı olarak adlandırmaktadırlar; dolayısıyla harfler ve hecelerden oluşmadığını düşünmektedirler. Ancak bize göre bu kanaat doğru olmasa gerekir. Çünkü onları yanılgıya iten neden, bazı Sümer tabletlerinde harflerin resimlerle içiçe yazılmış olmasıdır. Gök Türk harfleriyle Sümer tabletlerindeki yazılar karşılaştırıldığında bu yargının değişeceğini düşünüyoruz. Bu konuya ilerde tekrar değineceğiz.

Arkaik Türkçe, Japonca ve diğer Ural-Altay dillerini iyi bilen uzmanlar, bugün hâlâ çözülemeyen bazı Sümer tabletlerini okuyabilirler; böylece, bu dillerin bilgisiyle Sümer tabletleri yeniden okunursa, varsa yapılmış yanlış okumalar da düzeltilebilir.

B- İkinci Kanıt: Japonlar ve Türklerin Orta Asyalı Oluşu

Birinci kanıtı doğrulayan ikinci kanıt, Japonların Kuzey Orta Asya'dan göçerek Japon adalarına yerleştikleri tarihî gerçeğidir.

Hun Devleti Haritası
Hunların, Japonlara ne kadar yakın olduklarını görüyoruz.
(Gürbüz Atlas, 2006, s. 2)

Göktürk Devleti Haritası

Japonların, tarihî ve ırkî kökenleri üzerine çalışmış Batılı bilginlerin hemen hepsi, tarih öncesi dönemlerden itibaren, Kore yoluyla Japon adalarına Kuzey Orta Asya ve Moğolistan bölgelerinden göç ettiklerini kabul etmektedirler; hatta tarih sonrası dönemlerde bile göçlerin devam ettiğini belirtmektedirler. Sadece birkaç yazar, Malezya, Filipin, Endonezya ve Polynesia gibi okyanus adalarından yerlilerin, hatta Tamil gibi Hint asıllıların Japon adalarına göçüyle Japon milletinin oluştuğunu söylemektedirler. Sansom'un dediği gibi, bu görüşün doğruluğunu gösterecek hiçbir kanıt yoktur[8]. Gerçekten de ne dil ne de etnik ve fizyonomik açıdan Japonlar ile Güney Okyanus ada milletleri arasında hiçbir ilişki yoktur. Çok iyi bildiğim Malayu dili, örneğin Hint-Avrupa dil grubundandır ve daha çok Fransızcaya benzemektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Batılı bilginlerin çoğu Japonların Ural-Altay milletlerinden olduklarını kabul etmektedirler; kesin bir tarih vermemekle birlikte neolitik çağdan itibaren bu Asyalı milletlerin Japon adalarına göçtüklerini söylemektedirler. Bugün anayurtları Orta Asya ve bugünkü Moğolistan bölgesi olan Türk soylu milletlerin buradan ilk göçlerinin neolitik çağlarda başladığı bilinmektedir. Konuyla ilgili bazı Batılı yazarların görüşlerini aktaralım.

Sansom şöyle der: "Japonların kökeni, hâlâ tartışma konusudur, fakat tarih ve coğrafyanın bilinen olgularının ışığında a priori akıl yürütme, Japon ırkının tarih öncesi zamanlarda Asya kıtasının farklı bölgelerinden gelen unsurlardan oluştuğu sonucuna götürmektedir. ... Şimdi Japonya'nın kuzey adasında (Hokkaydô) oturan Aynu halkına gelince, dilbilimsel ve başka kanıtlar, bir zamanlar bütün Japon adalarına yayılmış olduğunu göstermektedir. Onların kökeni hakkında bazı fikir ayrılıkları olsa da, modern antropologlar onlara erken Kafkas kavimleri olarak bakmaktadırlar... (s. 1)

---

[8] Sansom (G.B.) says: "If, as modern anthropologists say, there is a proto-Malay constituent in Mongol stock, then the Japanese may have derived a southern strain from this source. There is little or nothing to support any of these hypotheses which assume direct migrations to Japan from Indonesia, Malaysia or Polynesia." Sansom: Japan, *A Short Cultural History*, Tokyo, 1997, s. 9.

Japonya'da henüz paleolitik kültüre ait hiçbir kalıntı bulunmadı; fakat neolitik devrin iki esas tip kalıntısı belirlendi. Birisi, Cômon olarak bilinen tiptir. Diğeri, Yayoi olarak bilinen tiptir... (s. 1)

... Benzetme yoluyla, eğer Yayoi kültür, Kore yoluyla Kuzey Asya kıtasından gelmiş ise (neredeyse bu kesinlik arz etmektedir), coğrafî temelde erken Cômon kültürünün de benzer bir şekilde aynı yerden geldiği ve aynı yolu takip ettiği kanıtlanabilir.

... Bunun için biz neolitik çağdaki Japon halkının özünün, belirlenmesi zor olmayan anayurtlarından Asya'ya ve Kuzey Avrupa'ya dağılan o erken Kafkas halklarından gelen bir ırk olduğunu tahmin edebiliyoruz. ... (s. 4)...

Bu kısa özet, arkeolojik araştırmaların ortaya koyduğu gibi tarih öncesi Japonya'nın tarihidir. Bundan, neolitik çağın sonuna doğru ülkenin, etnologlar ve daha doğrusu dilbilimcilere göre Ural-Altay olarak tanınan, Finlerin, Samoyedlerin, Hunların, Tunguztik kabileleri ve Mongolların da dâhil olduğu halklar tarafından iskân edildiği sonucuna kesinliğe yakın bir kanıyla varabiliyoruz. ... (s. 14)"[9]

Konuyla ilgili olarak başka ünlü bir Japonya uzmanı, Aston'ın da görüşünü aktaralım:

"Temelde Japonlar bir kıta ırkıdırlar. Dilleri ve fizikî özellikleri, kesin olarak onların Kuzey Asya'dan geldiklerini gösterir ve coğrafî araştırmalar da Kore'nin onların geçiş noktaları olması gerektiğine işaret eder. Gerçekten Kore'den Japonya'ya dağınık bir göç tarihî zamanlarda da devam etmiştir. Kuzey Asya dediğimizde, Çin'i dışta bırakıyoruz. Japonların Çinlilere olan ırkî yakınlığı –ki bunu sıkça işitiyoruz– hesaba katılması çok az ihtimal olan şeydir."[10]

Türkler gibi, Japonlar da özellikle Güney'den, Çin'den ve Hint'ten gelen yabancı etkilere maruz kaldılarsa da, Hall'un da

9 Sansom (G.B.): *A.g.e.*, s. 1, 4, 14.

10 Aston (W.G.): *Shinto: The Ancient Religion of Japan*, replicated by UT Back-in Print Service, The University of Toronto, Canada, 2001, s. 1. Hilmi Ziya Ülken de Japonların miladi 2. ve 3. yüzyıllarda Orta Asya'dan Japon adalarına göç ettiklerini belirtmektedir. Fakat bunlar çok geç tarihlerdir; doğru olamaz. Bkz. *Anadolu Kültürü ve Türk Kimliği Üzerine*, İstanbul, 2006, s. 107.

dediği gibi, esasen dil, sosyal âdetler ve dinî inançlar bakımından çok güçlü bir şekilde Kuzey-Doğu Asya'ya bağlıdırlar[11]. Amerikalı Japon tarihçisi Buckley de Japonlar'ın Orta Asyalı olduklarını şöyle ifade eder: "Japonlar, Kore yoluyla Japonya'yı işgal etmiş, akraba iki Moğol kabilesinden gelmektedirler."[12]

C- Üçüncü Kanıt: Türk-Japon Fizyolojisi

Japonların, fizikî yapıları aynen Türk soylu milletlerinki gibidir. Türk soylu milletler, kısmen Çinlilere benzer ise de, aslında çok farklıdırlar; tarihin eski çağlarından itibaren Türk soylu milletler Çinliler ile karışmışlardır. Bu karışım nedeniyle Çin'de Çinleşmiş Türk soylular olabileceği gibi Türkler ve Japonlar arasında da Türkleşmiş Çinliler vardır. Japonlar ve Türkler, fizyolojik ve etnik yapı itibariyle Güney Asya milletlerine de hiç benzemezler. Japonlar ve bütün Türk soylu milletlerin baskın fizikî tipleri ve özellikleri, kendi aralarında az çok farklılık gösterseler de, Turanoid ve Mongoloid'tir.

İşte bunun için hem Japonlar'da hem de Orta Asya ve Anadolu Türklerinde ortak bir âdet vardır: Yeni doğan özellikle erkek çocukların kuyruk sokumuna yakın yerde mavimtırak bir leke olup olmadığına bakılır. Buna Moğol lekesi denir; Japoncası "Mogohan"dır. Bu lekeyi taşıyan çocuklara Türkler gerçek Türk, Japonlar da gerçek Japon derler. Ancak bu âdet özellikle bugün Anadolu'da neredeyse unutulmuş durumdadır. Ben küçüklüğümden hatırlıyorum, bizim köyde yaşlı kadınlar yeni doğan çocukların sırtlarında mavi leke olup olmadığına bakarlardı.

Bugün Anadolu, Balkanlar, Kuzey Avrupa ve Kafkasya'da yaşayan Türk soylu kavimler, zaman içinde yerli kavimlerle o kadar karışmışlardır ki, hem Moğol lekesi görülmez olmuştur hem de Orta Asya'nın dışındaki Türkler büyük ölçüde Turanoid ve Mongoloid özelliklerini kısmen kaybetmişlerdir. Fakat her şeye rağmen, Anadolu'daki Türkler arasında özellikle dağlık bölgelerde yaşayan ve başka ırklarla karışmamış ve küçük yerleşim birimlerinde, hâlâ Orta Asya tipli, Japon tipine benzer insanlara rast-

11 Hall (J.W.): *Japan, From Prehistory to Modern Times*, Tokyo, 22nd Printing, 1997, s. 17.

12 Buckley (Edm.): "Les Japonais", *Maniel d'Histoire des Religions*, ed. P.-D.C. de la Saussaye, Paris, 1904, s. 61.

lamak mümkündür. Özellikle Akdeniz ve Ege bölgemizdeki Yörükler ve Türkmenler arasında bu tipleri hâlâ görebiliyoruz.

Bugün özellikle Orta Asya'daki Kırgız, Kazak, Yakut gibi birçok Türk kavmi ve Moğollar, Japonlara hâlâ o kadar benzemektedir ki, birbirlerinden ayırmak imkânsızdır. Burada tekrar Sansom'un görüşünü aktaralım: "Tahmin edilemeyen şey, Japonların (Çinliler'den) aldıkları maddî kültürden ayrı olarak, Japon'un ırkî karakterlerindeki Ural-Altay unsurların güçlülüğüdür. Japonların özelliklerinin çoğu, düşünce ve davranışların büyük bir kısmı, sadece erken efsanelerde ortaya çıkanlar değil fakat hâlâ bugün gözlemlenenler bile, birbirlerini izleyen Han, T'ang ve Sung ve Ming beyliklerine entelektüel ve hatta manevî büyük borçları olmasına rağmen, Japonların Çinlilerden çok farklı olduklarını ortaya koymaktadır."[13]

Japonların Turanî veya Hun kavimlerinden olduklarını, M. Hane de şöyle belirtir: "Erken yerlilerin bazılarının, Hokkaydo ve Kore yoluyla kıtanın Kuzey Doğu bölgesinden gelen bir Tunguz halkı olduğuna, diğer bir kısmının ise Kore yoluyla gelen Moğol menşeli (Mongoloid) halk olduğuna inanılmaktadır."[14]

Tuva Türkleri
Yılmaz (E.) ve Demir (N.) Ural-Altay ve Altay Dil Teorisi
Türkler, 2002, c. 1, s. 395.

[13] Sansom (G.B.): A.g.e., s. 14.

[14] Hane (Mikiso): *Premodern Japan, A Historical Survey*, Wertview Press, Boulder-San Francisco-Oxford, 1991, s. 10.

Japon erkek Sakata Sadatoshi
Nipponia, No. 33, 2005, s. 10.

Japon kadın
Tamamoto Tomiyo
Dore (R. P.): *Shinohata*, Berkley, L. A. 1994, s. 195.

D- Dördüncü Kanıt: Kan Birliği

Türklerin, Japonların ve diğer Türk soyluların aynı ırktan olduklarını gösteren en önemli kanıt, her iki milletin aynı kan gruplarını taşımalarıdır. Dr. George Montandon ve diğer bazı Batılıların 1919 yılında Hokkaydo adasında Aynular ve Hunan (Hun kavimleri) üzerinde yaptıkları somatoloji araştırmalarına göre bu kavimler arasında aynı kan grubu verileri elde edilmiştir. Bu Hunan kavimleri olan Japonlar, Güney Koreliler, Macarlar ve Kuzey Çinliler (Uygurlar) arasında şu ortak kan grubu tespit edilmiştir[15].

1) Her 10 kişiden 4'ü A
2) Her 10 kişiden 2'si B
3) Her 10 kişiden 3'ü 0
4) Her 10 kişiden 1'i AB[16]

[15] Montandon (George): *Au Pays des Aïnou, Exploration Anthropologique*, Paris, Masson, 1927, s. 7; Aynı yazar: *La Civilization Aïnou et les Cultures Arctiques*, Paris, Payot, 1937, s. 17-18.

[16] Montandon bu son AB kan grubundan bahsetmiyor. Fakat diğer verilerin oranları dikkate alındığında AB'nin 1/10 olması gerekiyor. Bu AB grubunu listeye biz ilave ettik.

E- Beşinci Kanıt: Toponomik Kanıt

Önce çok kısa olarak toponomik kanıtın ne olduğu üzerinde duralım. Toponomik kanıt, toponomi yöntemi ile ortaya konan kanıttır. Toponomi yöntemi, dağ, nehir, yerleşim yeri ve bölge isimlerine dayanarak tarihin açıklanmasıdır. Açıkçası coğrafî isimlerle tarihin aydınlatılması demektir.

Bilindiği gibi eskiden Turânî milletler ve Türkler, kuruculararının, kahramanlarının ve tabularının isimleriyle anılırlardı. Ortaya çıktıkları veya göç ettikleri yerlere, o yerlerde kurdukları yerleşim merkezlerine, dağlara ve nehirlere kendi soy-sop isimlerini verirlerdi veya kendi dillerindeki kelimelerle adlandırılırlardı. Bu nedenle, coğrafî isimlere bakarak Turânî milletlerin tarihteki izlerini takip etmek mümkün olmaktadır.

Türkiye'de ve Orta Asya'da bugün bile kullanılan eski Türk coğrafî isimlerinin, Japonya'da ve diğer Turânî milletlerin yaşadıkları bölgelerde de kullanıldığı görülür. Türk ve Japon soy ve kültür birliğine kanıt olabilecek ortak coğrafî isimlerden bazı ör-nekler verelim.

1) Saka

Ural-Altay milletlerinin, yani Turânî kavimlerin dil ve lehçelerindeki ortak kelimelerden birisi de Saka kelimesidir. Saka kelimesi Orhun Yazıtları'nda bir Türk boyunun özel ismi olarak geçmektedir. Saka kelimesi, bize göre "su" ve "ka" sözcüklerinden oluşmuştur. "Su", Japoncada ve Türkçede olduğu gibi diğer Turânî dillerde de vardır; "ka" eki, Sümerce (Su+mar) de dahil bütün Ural-Altay dillerinde kullanılan bir ektir; bu "ka" eki isimlerden sıfat yapılırken kullanılır ve aidiyet bildirir; bugünkü Türkçedeki "lı, li, lu, lü" eklerinin karşılığıdır. Dolayısıyla Su+ka, zamanla ses değişimiyle "Saka" şeklini alarak, "Sulu", "Sucu", "Suluk" gibi suya ait ve su ile ilgili olan şeyleri ifade eden temel bir sözlük anlamı kazanmıştır. Bugün Türkçede ve Japoncada Saka kelimesinin birçok sözlük anlamı vardır.

Aynı şekilde zamanla Saka sözcüğü, yeni ekler alarak veya başka kelimelerle birleşerek, sözlük anlamları yanında, özel isim olarak da kullanılmıştır.

Ural-Altay dillerinde alkollü içkilere "saka" denirdi; işte bunun için bugün Japonlar, pirinçten yapılan geleneksel içkilerine hâlâ "Sake" demektedirler. Türkçede bugün aynı türden içkiye "Rakı" denir. "Rakı" aslında "Saka" sözcüğünün bozuk bir telaffuzudur. Türkler Anadolu'ya geldikten sonra Rumlar ve Yunanlılar bu Türk içkisini Rakı şeklinde telaffuz etmişler ve bu isimle yaygınlık kazanmıştır.

Saka, yukarıda da belirttiğimiz gibi, önemli bir Türk soylu topluluğun özel ismidir. Sakalar, M.Ö. 1000 yılı civarında Orta Asya'da ortaya çıkmışlar ve M.Ö. 900-700 yılları arasında Kafkas ve Balkan bölgeleri ile İran ve Doğu Anadolu'ya yayılmışlar; Kuzey Irak ve Suriye'yi de içine alan geniş bir alanda güçlü bir devlet kurmuşlardır. Varlıklarını Hunların ortaya çıkışına M.Ö. 200'lü yılların başlarına kadar devam etmişlerdir; büyük bir kısmı Hunlara, bir kısmı da yerel halklara karışmışlardır.

Bu ilk büyük Türk topluluğuna "Saka" denmesinin nedeni çok içki içmelerinden dolayıdır; deri torbalar içerisinde savaşlarda bile içki taşıyıp içtikleri bilinir. Bugün bütün Batı dillerindeki torba anlamına gelen "Sac", "Sacco" kelimeleri, muhtemelen "Saka" sözcüğünden gelmektedir.

Sakalar tarihte farklı isimlerle anılmışlardır; Yunanlılar "Skyth"; Asurlular "Aşkuzay ve İşguzay"; İranlılar "Saka"; Hintliler "Çaka ve Caka" derlerdi. Strabon ise, "Coğrafya" adlı eserde Sakalara "Zaxoi" demektedir.

Sakaların Balkanlar ve Kafkaslardan Çin'e kadar hâkim oldukları topraklardaki birçok ova, dağ, nehir ve şehir, geçmişte, yalın veya birleşik halde "Saka" ismini taşıyordu. Zamanla o coğrafî isimler değişmiştir. Ancak Kafkasya'nın ve Asya'nın birçok yerinde bugün bile Saka isimli yerlere rastlamaktayız. Türkiye'den ve Japonya'dan örnekler verelim.

Türkiye'den: Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki birçok köy ve nahiye adları Saka ismini taşımaktadır: Saka (Siirt), Sak (Ahlât), Sakari (Muş), Sakaviran (Bingöl), Sakalar (Artvin), Sağman/Sakaman (Tunceli), Sakarat (Tunceli), Sekarat (Palu), Sakar (Diyarbakır), Seko (Bismil), Sağatan/Sakatan (Lice), Sekan (Hakkari), Seleman (Erzincan ve Erzurum), Sakarya gibi.

Japonya'dan: Sakay, Osaka, Okazaki, Amagasaki, Karazaki, Kosaka, Matsuzaki, Makurazaki, Nagazaki, Sakari, Sakata, Susaki, Takasaki gibi.

Ayrıca Saka kelimesi hem Japonlarda hem de Türklerde soyadı olarak kullanılmaktadır: Saka (Türkiye'de ve Japonya'da), Miyazaki, İvasaka, Sakayi (Japonya'da).

2- Van

İkinci coğrafî isim, "Van" (Ven, Vin) kelimesidir. Yakın zamana kadar Van kelimesine Ermenice bir kelime olarak bakılıyordu; yeni araştırmalar kelimenin Türkçe olduğunu ortaya koymuştur.[17] Ayrıca Bulgar Türklerinden bir soya Van veya Vny denildiğini de hatırlamak gerekir. Tarihin çok eski dönemlerinden itibaren Van kelimesi bütün Ural-Altay milletlerce kullanılmıştır. Macaristan'dan, Japonya'ya ve Mançurya'ya kadar bu milletlerin yaşadığı bölgelerde Van kelimesi yalın ve birleşik olarak dağ, ova, şehir ismi olarak kullanılmaktadır.

Van kelimesinin "barınak", "koy", "körfez", "su kenarı" ve "liman" gibi sözlük anlamları vardır. Burada belirtmek gerekir ki, "Van" sözcüğü bugünkü Japoncada "körfez" demektir.

Şimdi Türkiye'de ve Japonya'da "Van" kelimesiyle anılan yerleşim yerlerinden bazı örnekler verelim:

Türkiye'de: Van, Silvan, Hilvan, Tatvan, Artvin, Şilvan, Kilvan, Arguvan gibi.

Japonya'da: İşikari Van, Abaşiri Van, Aniva Van, Tarayka Van gibi.

3- Nogay:

Nogay, bilindiği gibi, Kuman Türklerinin önemli bir boyunun adıdır. Kuman, "Sarışın, Kumral" anlamındadır. Bugünkü Türkçedeki "Kumral" aynı kökten gelir. Kumanlar, önceleri Mançurya'nın kuzeyinde yaşıyorlardı. Moğolların baskısı üzerine 850 yılı civarında özellikle Nogaylar, Sibirya Ovası'na gelmişler ve orada Kıpçaklarla karışmışlardır. Kumanlar ve Kıpçaklar daha sonra, bütün Kafkaslara ve Balkanlara yayılmışlardır.

[17] Cevizoğlu (H.): *Coğrafyadan Tarihe*, İstanbul, 1991, s. 14, 164-165.

Nogayların bulundukları bölgelerde ve Türkiye'de bugün onların adını taşıyan yerleşim birimlerine rastlayamadım; fakat Japonya'da Nogay ismiyle ilişki kurulabilecek şehirler vardır: Nagoya, Nagino, Nogi gibi.

Örnek olarak verdiğimiz bu ortak şehir isimleri Türklerin ve Japonların ortak kökenden geldiğini kuvvetlendiren kanıtlardır. Türkiye ve Japonya'daki köy ve kasaba gibi daha küçük yerleşim birimlerinin isimlerine bakılırsa ve özellikle Ortaçağlara gidilirse ortak coğrafî isimlerin sayısının daha da fazla artacağı açıktır. İlk ve Ortaçağlardan bu yana coğrafî isimler değişmiştir; özellikle Türkiye'de Cumhuriyet'ten bu yana birçok köyün ve kasabanın isimleri resmî olarak birkaç kez değiştirilmiştir.

Türkiye ve Orta Asya Türk ülkeleri ile Japonya üzerine, geçmişten bugüne karşılaştırmalı bir toponomi araştırmasının yapılmasının ilginç olacağını söylemek isterim.

F- Altıncı Kanıt: Dil Birliği

Bilindiği gibi, Japonca da Türkçe gibi Ural-Altay dillerinden birisidir. Bu kanıtın anlatımı bir sonraki başlıkta ele alınacağından burada bu kısa açıklamayla yetineceğiz.

2- DİLDE TÜRK-JAPON SOY VE KÜLTÜR BİRLİĞİ: TÜRKÇE VE JAPONCA

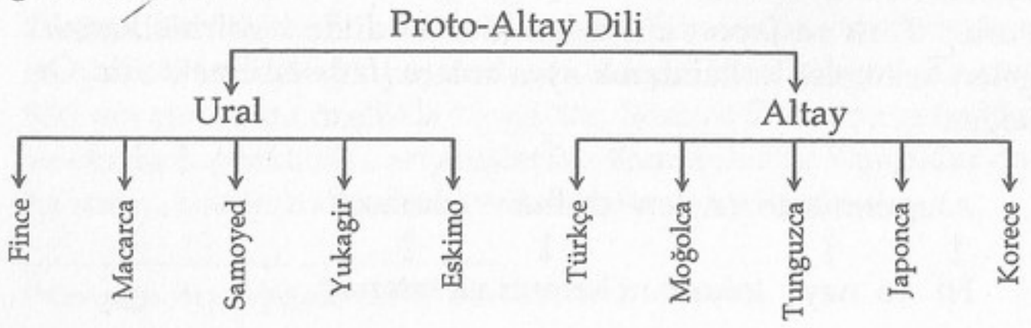
Türkçe ve Japonca o kadar birbirine benzemektedir ki, bu benzerlik aşağıda göreceğimiz gibi iki dilin alfabesinin, morfolojisinin, sentaksının ve varolan yüzlerce ortak kelimelerinin benzerliği değildir. Aynı zamanda bu iki dilin esprisi (ruhu) de aynıdır; bunu her iki dildeki deyimler ve atasözlerinden anlıyoruz. Türk ve Japon atasözlerinde, iki dilde birbirine karşılık gelen kelimeler kullanılarak aynı anlam ifade edilmektedir. Örneğin:

Ateş	olmayan	yerden	duman	çıkmaz	
↕	↕	↕	↕	↕	
Hi	no	nay	tokoro ni	kemuri	va tatanay

Her iki dilin aynı espriye sahip olduğunu gösteren başka bir husus da, Batı dillerinden her iki dile geçen aynı kelimelerin, her iki dilde de aynı şekilde telaffuz edilmesidir. Örneğin Metre kelimesi Japoncada "Metoru" ve halk dili Türkçede "Meturu" veya "Metoru" şeklinde telaffuz edilir; Automobile ve Autobus kelimeleri, hem Japoncada ve hem de halk Türkçesinde "Tomofil" şeklinde telaffuz edilir.

Diğer Ural-Altay dilleri gibi Türkçe ve Japonca da agglutinant ve complexif dillerdir. Bu iki özellik, Ural-Altay dillerini başka dil gruplarından ayıran temel özelliklerdendir.

Türkler ve Japonların, soy ve kültür birliğini gösteren en önemli başka bir kanıt da, Türkçe ve Japoncanın aynı dil grubundan ve aynı kökten olmalarıdır. Bu, Ural-Altay dil grubudur. Türkçe ve Japonca bu grubun Altay dil ailesindendir. Ural-Altay dil grubu üzerine ilk çalışma, Kaşgarlı Mahmut'un "Divânu Lugati't-Türk" bir kenara bırakılacak olursa, Ph. J. von Strahlenberg ile başlar; onun Stockholm'da, 1730 yılında yayınlanan "Das Nord-und Ostlische Theil von Europa und Asia, insoweit das gantze Russische Reich mit Sibirien und grossen Taterei in sich begreiffet..." adlı eseri, Ural-Altay dillerinin benzerliklerine dikkat çekmiştir. Bir asır sonra, Estonyalı F. Wiedemann'ın 1838 yılında yayınladığı "Uber die früheren Sitze der tschudischen Völker und Ihre Sprachrerwahaltschaft mit den Völkern Mittelhochasiens" adlı eseriyle Ural-Altay dil grubu üzerine yapılan çalışmaların hız kazandığı görülmektedir. Fin bilgini M. A. Castrén (1813-1848)'den bugün R.A. Miller'e kadar birçok bilgin Ural-Altay dil grubu üzerine çok değerli çalışmalar yaparak bu dil grubunun tarihini ve üyelerini ortaya çıkarmışlardır. Ural-Altay dil grubunu oluşturan diller şu şekilde gösterilebilir:

Hem bu dil grubu hem de Sümerce, Etrüskçe, Eskimo dili ve Amerikan Kızılderililerinin akrabalık ve benzerlikleri de yeniden incelenmelidir.

"Japanese and the Other Altaic Languages" (Oxford, 1971) adlı eserinde Roy Andrew Miller'ın bilimsel bir şekilde –son olarak– ortaya koyduğu gibi Japonca da Türkçe gibi Ural-Altay dil grubunun Altay ailesinin önemli bir üyesidir.

Proto-Altay dilinden, Ural-Altay dillerinin, bundan yaklaşık 7000 yıl önce çözülmeye başladığı kabul edilebilir. Kuzey ve Doğu Altay dillerinin (Moğolca, Japonca, Tunguzca ve Korece) M.Ö. 4000 yılında, Batı Altay dili olan Ana-Türkçenin ise yaklaşık M.Ö. 5000 yılında çözülmeye başladığı söylenebilir. Ural-Altay dillerinin, bu uzun tarihî geçmişine ve Kuzey'den Mezopotamya'ya, Batı'da Finlandiya ve Doğu'da Japonya'ya, hatta Amerika kıtasına kadar yayılmasına rağmen, ses denkleşmeleri (sound correspondences), morfoloji, söz dizimi ve cümle yapısı (syntax) ve eşanlamlı kelimelerin kavram ortaklığı (conceptual semantics) yöntemleriyle karşılaştırıldıklarında ortak kökenleri olduğu ve aralarında büyük akrabalığın bulunduğu görülmektedir. Biz burada konumuz açısından Japonca ve Türkçenin akrabalığı üzerinde duracağız. Bu akrabalığı göstermek için, hem başta R.A. Miller gibi uzmanların çalışmalarından faydalanacağız hem de onların gözlerinden kaçan daha başka benzerlikleri de ortaya koymaya çalışacağız.

1- Türk-Japon Alfabeleri ve Ses Bilgisi (Fonem)

Türk soylu milletler, tarih boyunca çeşitli alfabeler kullanmışlardır. Sümerler ve Türk soylu milletler ilk defa yazı geleneğini başlatmakla, alfabenin doğmasına neden olmuşlardır. İleride ifade edeceğimiz gibi, Sümer yazısının harfleri ile Göktürk ve Japon alfabelerinin harfleri arasında büyük benzerlikler vardır. Sümer yazısı, başka milletlere geçerek farklı şekillerde devam etmiş ve zamanla bugün kullanılan farklı alfabelerin doğmasına neden olmuştur. Sümer yazısı, M.Ö. 5500 yıllarında ortaya çıkan Ural-Altay kavimlerinin yazı geleneğinin bir devamı sayılması gerekir. Bu geleneğin çok daha geç dönemlerdeki örnekleri Gök Türk harfleri ve Japonların Hiragana harfleridir;

bu son örneklerde artık harfler ve resimler birbirinden ayrılmıştır. Ancak, M.S. V. ve VI. yüzyıllarda bile Orta Asya Türkleri arasında "Balbal" denilen mezar taşlarında ve diğer anıtsal dikili taşlarda Sümer yazılarına benzer biçimde resimler ve damgalar kullanılmaya devam etmiştir.

Yukarıda belirtildiği gibi Orta Asya Türklerinin Göktürk alfabesiyle yazılan ilk anıt belgelerinden olan Yenisey Yazıtları, bugüne dek gelebilen en önemli eski yazıttır ve M.S. VI. yüzyılın ortalarında yazılmıştır. Bundan sonra genel olarak Orhun Yazıtları olarak bilinen yazıtlar gelir ki, bunların ilki 720-725 yılları arasında yazıldığı belirtilen Tonyukut Yazıtıdır; Kül-Tegin Yazıtı 732 ve Bilge Kağan Yazıtı 735 yılında yazılmıştır. Gerçi Kazım Mirşan, Orhun Yazıtları'nın yazılış tarihlerinin yaklaşık iki yüzyıl geri götürülebileceğini göstererek, 512-533 yıllarını tespit etmektedir[18].

Tonyukuk Yazıtı

Japonların da bugüne kadar ulaşan en eski önemli tarihi belgeleri olan Kociki 712 yılında ve Nihon-Şoki (veya Nihongi) 720 yılında yazılmıştır. Görüldüğü gibi, Türk soylu milletlerin eldeki en eski yazılı belgeleri ile Japonların eldeki en eski belgeleri yaşıttır.

[18] Mirşan (K.): "Urqun-Salene Yazıtları İçin Kabul Olunan Tarih Tespitlerinin Yeniden Gözden Geçirilmesi" *Türk Kültürü*, Nisan 1983, No: 240, s. 253-263; Mayıs 1983, No: 241, s. 312-327.

Ancak yeni arkeolojik ve tarihi çalışmalar yapıldıkça her iki millete ait daha eski dönemlerden kalma yazlı metinlere veya benzer yazıtlara ulaşma imkânı olabilir. Nitekim çok yakın bir zamanda Issık Göl yakınlarındaki bir kurganda M.Ö. V-IV. yüzyıllara ait Göktürkçe ile yazılmış iki satırlık yeni bir metin bulunmuştur. Aynı şekilde yeni bulgular Japonların da daha erken dönemlerde yazıyı kullandıklarını göstermektedir; çünkü bugün M.S. IV. yüzyılda yazılmış bulgulara ulaşılmıştır. Dolayısıyla Türk ve Japon yazı geleneğine ait eldeki belgeler ışığında sahip olduğumuz bilgilere son bilgiler olarak bakmamak gerekir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi yeni arkeolojik ve tarihi araştırmalar yapıldıkça daha doğru ve daha yeni bilgilere ulaşılacaktır.

Japonların Kociki ve Nihongi gibi benzer belgeleri, Kambun ve Manyôgana denen Çin yazısının kullanımıyla yazılmış metinlerdir. D.L. Philippi gibi bazı kimseler, "Japonlar yabancı tesirlerden bağımsız asla bir yazı sistemi geliştirmemişlerdir."[19] diyerek, Japonların bugünkü millî alfabeleri olan Hiragana ve Katagana gibi hece alfabeyi, Manyôgana'dan türettiklerini söylemektedirler[20]. Bu görüşe maalesef Japon bilginlerin de katıldığını görüyoruz. Bu meseleye IV. Bölümde tekrar değineceğiz. Fakat bize göre Hiragana, Kanji'nin basitleştirilmiş şekli değildir. Çünkü zaten bir çeşit ideografi veya piktografi olan Kanji'den harf türetmek pek de mantıksal görünmemektedir. Hiragana Japonların çok daha erken dönemlerden beri bildikleri bir alfabe olmalıdır. Aşağıda da göstereceğimiz gibi Hiragana hece harflerinin, Göktürk alfabesinin harfleri ile büyük benzerlikleri vardır.

Japonca, özellikle Çincenin ve Buddist kültürün etkisinde kalmıştır. Türkçe de, özellikle Uygurlar ile önce Mani ve Buddist kültürleriyle Soğdça'nın, daha sonra da Türklerin İslâm'a girmeleriyle Arapçanın ve Farsçanın etkisine girmiştir. Her iki dile giren yabancı kelimeler, zamanla Altay kökenli arkaik kelimelerin yerini almıştır; çoğu Altay kökenli kelimeler yabancı te-

[19] Philippi (D.L.): *Introduction to Kojiki*, Tokyo, University of Tokyo Press, Sixth Paperback Printing, 1992, s. 26.

[20] Philippi (D.L.): A.g.e., s. 27.

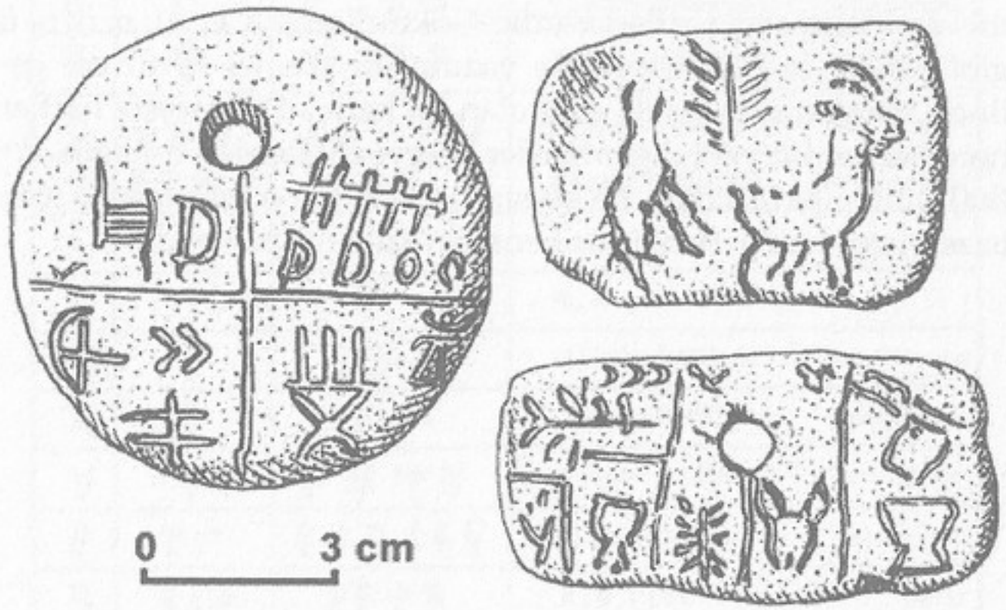
sirler nedeniyle kullanılmayarak unutulmuştur. Japonlar, Çin karakterleri ile beraber Altay kökenli kendi öz alfabelerini (Hiragana) bugün kullanmaktadırlar. Ne ki Türkler, önce Soğd, Fars, Arap alfabelerini ve son yüzyılda da Latin ve Kiril alfabelerini kullanmakla Sümer alfabesine ve Hiragana'ya benzeyen kendi özgün Göktürk alfabelerini geliştirip yaşatamamışlardır.

Türkçe ve Japoncanın Ana Altayca'dan çözülmelerinden bu yana çok uzun dönemler geçmesine ve her iki dil üzerindeki yabancı tesirlere rağmen, hâlâ bugün her iki dil arasında ses, harf, sentaks ve kelime yönünden çok büyük benzerlikler vardır. Bu benzerlikler, hiç şüphesiz her iki dilin bugün bilinen en erken dönemlerine, en azından Milattan sonra 3. ve 5. yüzyıllara inildikçe daha çok artacaktır.

Bilindiği gibi, Sümerce ve Etrüskçe de dâhil diğer bütün Ural-Altay dilleri gibi Türkçe ve Japonca harf ve hece dilidir. Bu açıdan, bugün Japoncada olduğu gibi diğer Ural-Altay dillerinde de, örneğin Göktürkçede yazı esasen sağdan sola yazılıyordu, hatta soldan sağa veya yukarıdan aşağıya da yazılabiliyordu.

Aşağıda vereceğimiz tabloda da kabaca görüleceği gibi, Göktürk ve Japon alfabelerinin harfleri arasında büyük benzerlikler vardır. Bize göre bu iki alfabenin kökenleri daha arkaik bir Ural-Altay yazı geleneğinin devamıdır. Göktürk ve Japon alfabeleri arasındaki benzerlikler Sümer yazılarında da görülebilir. Elbette insanlığın birdenbire yazıya geçtiği söylenemez. En erken paleolitik ve neolitik devirlerde insanlar ifadelerini resimlerle belirtmeye başlamışlardı. Yaklaşık olarak M.Ö. VI. binyıldan itibaren Ural-Altay kavimleri, "Damga" denen işaret ve resimlerden bugün harf dediğimiz seslerin şekillerine geçmişlerdir. Bu Damga yazının en eski örneğini, Romanya'nın Turda şehrinde 1961 yılında bulunan ve M.Ö. 5500 yılında yazıldıkları sanılan Tartaria (Tatar) tabletlerinde görebiliriz. Ancak, bu geçişin başlangıç evresinde, harf sisteminin yaygınlık kazanmasına ve insanlar tarafından öğrenilinceye kadar ve anlatılmak istenen anlamların yanlışlığa sebep olmaması için uzun bir süre resimler ile harfler beraberce kullanılmıştır. Sümerler ile bazen resim-harf birlikte ve bazen de sadece harfler kullanılmaya başlanmıştır. Şimdiki bilgilerimize göre Ural-Altay kavimleri en geç M.Ö. 9.yüzyıldan itibaren de sadece harf sisteminden oluşan yazıyı kullanmışlardır. Şüphesiz damgalar da özellikle mezar taşları gibi anıtsal yapılarda artık yazı olarak değil resim olarak sonraki dönemlerde kullanılmaya devam etmiştir.

Bütün alfabelerin kökeni sayılan ve oldukça mükemmel olan Sümer alfabesinin birdenbire M.Ö. 3000 yıllarında Sümerler ile ortaya cıkmış olduğunu kabul etmek biraz zor görünmektedir. Sümer dili Ural-Altay dillerine çok yakın olması nedeniyle, Ural-Altay damgalarının, Göktürk, Japon ve Sümer alfabelerinin ortak kökeni ve kaynağı, yukarıda bahsettiğimiz Tatar piktografik ve Damga türü resim-yazıları olmalıdır.

Türk ve Japon Alfabelerinde Sesler ve Harfler

Bugün Anadolu Türkçesinde a, e, ı, i, o, ö, u, ü şeklinde 8 sesli ve Japoncada a, ı, u, e, o şeklinde 5 sesli harf vardır. Ancak, Kaşgarlı Mahmud'un da belirttiği gibi, arkaik Türkçede seslilerin sayısı başlangıçta a, e, ı, i, e ile i arası bir ses ë (ï), o, ö, u, ü olmak üzere 9 seslinin var olduğu bilinmektedir. Arkaik Japoncada da başlangıçta sesli harflerin sayısı 9 tanedir. Bu seslilerin

bazıları zamanla kaybolmuş; bugün Türk dillerinde 8 tane, Japoncada 5 tane sesli harf kalmıştır.

Sessiz harfler, bugünkü Türkçede 21 tanedir; Japoncada 20 tanedir; Japoncada L harfi yoktur. Arkaik Türkçe olan Göktürkçede ise üçü iki sessiz kombinezonu olmak üzere 30 tane sessiz harf vardı. Türk dillerinde olduğu gibi Japoncada da tek sesliler ve sessiz + yarımsessiz; sessiz + sesli; yarımsesli + sesli; sessiz + yarımsesli; sesli + sesli kombinezonları ile toplam 100'e yakın hece sayısı vardır. Kısacası, Türkçede ve Japoncada temel hece yapıları V, CV, CVC şeklindedir.

Japonların millî alfabesi olan Hiragana'daki hecelerin işareti olan harfleri, Göktürk alfabesiyle karşılaştırdığımızda her yönden büyük benzerlikler görülmektedir. Her iki alfabede de temel seslilerin ayrı harfleri vardır; Göktürkçede a, e; ı, i; o, ö; u, ü gibi benzer sesliler tek harfle yazılmıştır. Temel sessizlere gelince, Hiragana'da (n) ile edat olan (o) hariç, diğer sessiz harfler hece harflerdir; yani diğer harfler heceyi gösterirler; örneğin か (ka) gibi. Göktürkçede de sessiz harfler, bazen tek sessiz için, bazen hece harfleri şeklinde hece için kullanılmaktaydı.

Göktürk Alfabesi

ORHON		YENİSEY	Ses değeri	
Klasik Classic	Başka Şekiller Other figures		Phonetics value	
			a , e	a > back vowel e > front vowel
			kapalı e	Mouth is close - é -
			ı , i	ı > back vowel i > front vowel
			o , u	back vowel
			ö , ü	front vowel
			y (kalın ünlülerle)	with back vowel
			y (ince ünlülerle)	with front vowel
			b (kalın ünlülerle)	with back vowel
			b (ince ünlülerle)	with front vowel
			-ç , -c (sözcük sonu)	end of the word
			iç , ic	
			d (kalın ünlülerle)	with back vowel
			d (ince ünlülerle)	with front vowel
			g (kalın ünlülerle)	with back vowel
			g (ince ünlülerle)	with front vowel
			k (e , i ile)	with e,i
			k (ö , ü ile)	with ö,ü
			k (a ile)	with a
			k (ı ile)	with ı
			k (o , u ile)	with o,u
			L (kalın ünlülerle)	with back vowel

ORHON		YENİSEY	Ses değeri Phonetics value	
Klasik Classic	Başka Şekiller Other figures			
			L (ince ünlülerle)	with front vowel
			-lt , -id (sözcük sonu)	end of the word
			-m (sözcük sonu)	end of the word
			n (kalın ünlülerle)	with back vowel
			n (ince ünlülerle)	with front vowel
			-n (ard damak n si - sözcük sonu)	end of the word
			-ny (ön damak n si - sözcük sonu)	end of the word
			-nç , -nc (sözcük sonu)	end of the word
			-nt , -nd (sözcük sonu)	end of the word
			-p (sözcük sonu)	end of the word
			op , up	
			r (kalın ünlülerle)	with back vowel
			r (ince ünlülerle)	with front vowel
			s (kalın ünlülerle)	with back vowel
			s (ince ünlülerle)	with front vowel
			-ş (sözcük sonu)	end of the word
			t (kalın ünlülerle)	with back vowel
			ot , ut	
			t (ince ünlülerle)	with front vowel
			-z (sözcük sonu)	end of the word
:		:	sözcük ayırma işareti	separate two words

Japon Alfabesi

Hiragana	Katakana
あ い う え お	ア イ ウ エ オ
A İ U E O	a i U E O
か き く け こ	カ キ ク ケ コ
k K K k K a i u e o	k k K K K a i u e o
さ し す せ そ	サ シ ス セ ソ
s S S S So a hi u e	s s S S S a hi u e o
た ち つ て と	タ チ ツ テ ト
T C T T T a hi su e o	t c T T T a hi su e o
な に ぬ ね の	ナ ニ ヌ ネ ノ
n N N n N a i u e o	n n N N N a i u e o
は ひ ふ へ ほ	ハ ヒ フ ヘ ホ
h H H h H a i u e o	h h H H H a i u e o

ま み む め も						マ ミ ム メ モ					
m a	M i	M u	m e	M o		m a	m i	M u	m e	M o	
や ゆ よ						ヤ ユ ヨ					
y a	Y u	Y o				y a	y u	Y o			
ら り る れ ろ						ラ リ ル レ ロ					
R a	R i	R u	R e	R o		r a	r i	R u	R e	R o	
わ を						ワ ヲ					
w q	W o					w q	w o				
ん						ン					
N						N					

Şimdi Göktürkçede ve Hiragana'da birbirlerine benzeyen harf şekillerinden örnekler verelim. Bu harfler bazen aynı sesleri, bazen de farklı sesleri göstermektedirler. Yazılış biçimleri, bazen terstir; bazen yönleri değişiktir; fakat birbirlerine oldukça benzemektedirler.

Göktürkçe Harfler (Orhun ve Yenisey Yazıtları)	Hiragana ve Katagana
a, e	え e
ı, i, l	いう, イ i; u; i
o, ö, u, ku	く ku
ök, ük	か, が ka, ga
ak, ka	か, が ka, ga
eg, eğ	て, で, ど te, de, do
te	カ ka
ya	や ya
yé	ヨ yo
r	り, れ ri; re
n , z	ぜ, せ ze; se
l	し şi
n	そ, ぞ so; zo
s, sa, as	き sa
k	ケ ke

 ş (aş, şa)	¥ en (yen)
 n	to; do
 n	tsu
 b (ba, be, eb, ab)	ko go
 s, ş (as, şa) y (ay)	ro
(l)	he
 ç	n
me	me

Şimdi de, her iki dildeki ses denkleşimlerine (sound correspondences) kısaca bir göz atalım.

a) Sesliler her iki dilde de birebir denktir.

b) Sessizler:

Ana Altayca p : Eski Türkçede p, h, f; eski Japoncada p, g

Ana Altayca kalın r : Eski Türkçede r; eski Japoncada r

Ana Altayca ince r : Eski Türkçede z, r; eski Japoncada r, t, y

Ana Altayca kalın l (le) : Eski Türkçede l; eski Japoncada r, g

Ana Altayca ince l (le) : Eski Türkçede ş, l; eski Japoncada s

Ana Altayca d, n, ñ, c, y : Eski Türkçede kelime başında y, ortalarda ve sonlarda d, n, c, ç, y; eski Japoncada t, y, g

Ana Altayca g : Eski Türkçede k; eski Japoncada k

Ana Altayca d : Eski Türkçede kök seslisinden sonra d; eski Japoncada r; i'den sonra bazen y, g

Ana Altayca t : Eski Türkçede t; eski Japoncada t, kelime başında bazen n

Ana Altayca ñ : Eski Türkçede y; eski Japoncada n, y

c) Eski Türkçede ve eski Japoncada her iki dilin kendi içerisindeki ses denkleşmeleri ve harf dönüşümleri şöyledir:

b ⇄ m	t ⇄ ç	d ⇄ z	k ⇄ g
s ⇄ ş	d ⇄ t	c ⇄ z	d ⇄ y
p ⇄ v	h ⇄ p	b ⇄ v	

gibi harf dönüşümleri her iki dilde de en çok görülenleridir.

2- Türkçe ve Japoncanın Şeklî (Morfolojik) Özellikleri

Diğer Ural-Altay dillerinde olduğu gibi, Türkçe ve Japonca arasında birçok benzer morfolojik özellikler vardır. Burada bizim bütün bu özelliklerden bahsetmemiz imkânsızdır. Ancak bazı temel özellikleri göstermekle yetineceğiz.

Her iki dilde de, esas morfolojik birimler olarak kökler ve ekler vardır. Kökler, isim ve fiil kökleri; ekler de, isim ve fiil ekleri şeklinde ikişerli gruplara ayrılır. Bütün ekler, her iki dilde de soneklerdir. Diğer Ural-Altay dillerinde olduğu gibi Türkçede ve Japoncada, ön ekler yoktur.

a) Fiiller

Türkçede ve Japoncada fiil konusunda benzerlikler vardır. Japoncada ve arkaik Türkçede fiillerin sözlük veya mastar şekli "u" ile biter. Bugün Türkiye Türkçesindeki –mak veya –mek şeklindeki sözlük şekilleri sonraki çağların bir gelişmesidir. Kazakça ve Kırgızca gibi bugünkü Doğu Türkçesinde fiiller, aynen Japoncada olduğu gibi "u" sesi ile biterler. Örneğin Japonca kaku (yazmak); Kırgızca Cazu (yazmak) gibi. Her iki dilde de temel zaman kipleri vardır. Ancak zaman modları açısından

Türkçe, Japoncadan daha zengindir. Ayrıca Türkçede fiiller çekimde şahıs eki alırlar, Japoncada şahıs eki almazlar.

Geniş Zaman ve Şimdiki Zaman: Japoncada, Türkçede olduğu gibi, geniş zaman ve şimdiki zaman ayırımı tam olarak yoktur; fiillerin sözlük şekli veya mastar aynı zamanda geniş zamanı ve şimdiki zamanı ifade eder. Örneğin Kaku: yazmak, yazar ve yazıyorum demektir.

Ancak Japoncada ayrıca şimdiki zaman yapılabilir. Japonca fiillerin –te şekline "olmak" ve "imek" anlamındaki İru fiili eklenir. Örnek: Kayte iru = yazıyor.

Burada şunu da belirtmeliyiz: Türkçedeki şimdiki zaman eki –yor (gidiyor da olduğu gibi), bugünkü Japoncada yoktur; ancak Japonca halk dilinde de kullanıldığı bilinmektedir; Kobe ve Kyushu bölgesinde ve diğer bazı yörelerde halk şimdiki zamanı ve geniş zamanı "yor" eki kullanarak ifade etmektedirler: Ikuyor (gidiyor veya gider) gibi.

Geçmiş Zaman: Türkçede ve Japoncada, Türkçedeki –mişli geçmiş zaman kipi hariç diğer bütün geçmiş zaman şekillerinin ekleri aynıdır. Japoncada ses uyumuna göre –ta veya –da'dır; Türkçede –tı, –ti, –tu, –dı, –di, –du, –dü'dır. Örnekler: Kayta = yazdı, Oyoida = yüzdü.

Şartlı Zaman: Şart kipi açısından da Japonca ile Türkçe arasında benzerlik vardır. Japoncada şart eki –eba'dır, Türkçede –sa' dır. Örnek: Kakeba = yazsa, yazarsa.

Türkçede olduğu gibi Japoncada da herhangi bir yüklem cümlesi tek başına anlamlıdır ve yüklem, cümlenin en temel öğesidir. Örnek: Tabeta = yedim.

b) İsimler

Japoncada ve Türkçede isimlerin gramatik yapısı ve durumları oldukça benzerlikler göstermektedir.

İsmin Halleri: Japonca ve Türkçede isimler beş halde bulunur.

1. *Yalın hal:* İsimler nesne ve dolaysız tümleç olduklarında yalın halde bulunurlar; örnek: Şoför durakta yolcu aldı = untenşu va kyaku o noseta.

2. *–e hali:* Ali İzmir'e gitti = Ali va İzmir e itta.
3. *–i hali:* Ali elmayı yedi = Ali va ringo o tabeta.
4. *–de hali*: Ben İzmir'de doğdum = Vataşi va İzmir'de umareta.
5. *–den hali:* Dün Konya'dan geldim = Kinou Konya kara kita.

İsim Tamlamaları: Japoncada ve Türkçede iki çeşit isim tamlaması vardır.

1. Belirtirli isim tamlaması: Evin kapısı = İe no doa.
2. Belirtisiz isim tamlaması: Üniversite öğrencisi = Daigakusei veya Daigaku no gakusei

c) Sıfatlar

Sıfatlar açısından da Türkçe ve Japonca birbirlerine benzemektedir. Japoncada sıfatlar cümledeki durumlarına göre her zaman ekler alırken, Türkçede sıfatlar ancak bazı durumlarda ek alırlar. Sıfatlar bakımından Türkçe ve Japonca arasında bir tek fark vardır: Japoncada sıfatlar; İ- sıfatlar ve Na- Sıfatlar diye ikiye ayrılır.

Bazı Örnekler:
Atsui = Sıcak
Kyou va atsui desu = Bugün sıcaktır.
Kinou mo atsukatta desu = Dün de sıcaktı.

3- Türkçe ve Japoncanın Cümle Yapısı ve Söz Dizimi (Syntax)

Türkçenin ve Japoncanın cümle yapısı tamamen aynıdır. Genelde her iki dilde de cümle özne, tümleç ve yüklem sıralaması şeklindedir; fakat her iki dilde de cümlenin esas öğesi, yüklemdir. Bu benzerliği göstermek için bazı örnekler verelim:

1. Japonca : Vataşi va mayniçi şinbun o yamimasu.
(1) (2) (3) (4)
Türkçe : *Ben her gün gazete okurum.*
(1) (2) (3) (4)

2. Japonca : Ame ga fureba, vataşi va ikimasen.
(1) (2) (3) (4)
Türkçe : *Yağmur yağarsa, ben gitmem.*
(1) (2) (3) (4)

3. Japonca : Anata va Nihongo ga dekimasu ka?
(1) (2) (3) (4)
Türkçe : *Siz Japonca konuşabilir misiniz?*
(1) (2) (3) (4)

4. Japonca : Aşita san-ci ni Ginza de aymaşô.
(1) (2) (3) (4) (5)
Türkçe : *Yarın üçte Ginza'da buluşalım.*
(1) (2) (3) (4) (5)

5. Japonca : Sono atsui hon ca nakute, usui no o yonde kudasay.
(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
Türkçe : *O kalın kitabı değil, ince olanı okuyun lütfen.*
(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

6. Japonca : Asa harete imaşita. Tokoroga gogo ni va ame
(1) (2) (3) (4) (5) (6)
ga furi hacimemaşita.
(7) (8)
Türkçe : *Sabah hava açıktı. Ama öğle üzeri yağmur yağmaya*
(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
başladı.
(8)

7. Japonca : Tegami va Hasan niyotte kakaremaşita.
(1) (2) (3) (4)
Türkçe : *Mektup Hasan tarafından yazıldı.*
(1) (2) (3) (4)

8. Japonca : Sensei va kodomo ni hon o yomasemasu.
(1) (2) (3) (4)
Türkçe : *Öğretmen çocuğa kitap okutuyor.*
(1) (2) (3) (4)

Görüldüğü gibi, Japonca ile Türkçede cümle yapısı ve cümlenin çeşitli öğelerinin sıralanışı tamamen aynıdır. Bu açıdan bir Türk'ün Japonca öğrenmesi veya bir Japon'un Türkçe öğrenmesi oldukça kolaydır.

4- Ortak Kelimeler

Bugün bile Türkçede ve Japoncada, sesleri ve telaffuzları aynı, anlamları da aynı veya sesleri aynı fakat anlamları farklı o kadar çok kelime vardır. Eğer günümüzden her iki dilin arkaik dönemlerine doğru inilerek araştırmalar ve karşılaştırmalar yapılırsa, hiç şüphesiz bu sayı çok daha artar. Aynı şekilde bu karşılaştırmada standart Türkçenin ve Japoncanın yanı sıra yerel şiveler ve lehçeler de hesaba katılırsa, Japonca ve Türkçede kelimeler arasında çok daha büyük benzerliklerin olduğu görülecektir. Japonca ve Türkçenin dil açısından da köken ortaklığını gösterme bakımından çeşitli kelime gruplarından örnekler verelim.

Bu arada her iki dildeki kelime benzerliklerini iyi görebilmek için, yukarıda kısaca bahsettiğimiz Ural-Altay dillerindeki ve özellikle de Türkçe ve Japonca arasındaki ses değişimlerini göz önüne almak gerektiğini hatırlatalım.

A- Özel İsimler

Asano = Asena

Asena, Ergenekon (Göktürk) Destanına göre, Göktürklerin anası sayılan efsanevî Dişi Kurt'tur. Asena bugün, Türkler arasında kadınlar için özel isim olarak kullanılmaktadır. Aynı isim Asano şekliyle Japonlarda da yaygındır.

Ata, Ada = Ata

Kociki 41:18, 53:1'de geçen Ata kelimesi, özel bir isimdir; Kociki 50:7, 69:14'de ise köy ismi olarak geçmektedir. Bugün bile az da olsa Türkiye'de Ata erkekler için kullanılan özel bir isimdir. Bilindiği gibi ata kelimesinin Türkçede baba, ced ve sülale gibi sözlük anlamları da vardır. Ata veya Ada karşılığı olarak Sümercede de Adda ve Ada sözcükleri görülmektedir.

Aya = Aya

Aya, çok eski Altayca bir kelimedir. Sümercede de kelime kullanılmaktaydı; Aya bir Sümer tanrıça ismidir.

Aya, arkaik Türkçede hürmet etmek, saygı duymak anlamına bir fiil ve "hürmetli", "saygılı" ve "kutsal" anlamına bir sıfattır. Kelime, Selçuklu ve Osmanlılar zamanında kadınlar için özel isim ve başka kelimelerle beraber yer ve büyük bina ismi olarak kullanılmıştır. İzmir'in bugünkü Selçuk ilçesinin, Selçuklular ve Osmanlılar zamanındaki ismi kutsal soluk, kutsal nefes anlamına Ayasoluk idi. İstanbul'un fethinden sonra Hagia Sophia ismi, Ayasofya olarak değiştirilmiştir. Buradaki Aya kelimesi bazılarının zannettiği gibi Hagia'nın bozması bir kelime değil, Hagia yerine konan Türkçe Aya kelimesidir. Bugünkü Türkçede aya kelimesi, sadece el içi, avuç anlamlarında kullanılmaktadır.

Aya kelimesi, Kociki ve Nihongi gibi eski Japon kaynaklarında da çok geçen bir kelimedir. Nihongi'yi İngilizceye çeviren W.G. Aston, "aya" kelimesi hakkında şu açıklamayı yapar: "Aya, bir Çin hükümdarlığı ismi olan Han'ın geleneksel Japonca tercümesidir. Bu karakterin, niçin Aya okunduğu hakkında doyurucu bir açıklama verilmemiştir."[21] Buradan şu sonuç çıkmaktadır ki, Japonlar, Han kelimesini anlam bakımından Japoncaya tercüme etmemişlerdir; muhtemelen Japonlar o dönemde bu Çin hükümdarlığına saygı ve hürmet gösterdiklerinden "Hürmetli", "Saygılı" anlamına Japonca Aya kelimesiyle anmışlardır. Bu kaynaklarda, Aya kelimesi, ayrıca yer, aile ve soy isimleri olarak kullanılmıştır: İmaki no Aya, Yamato-Aya, Nişi no Aya, Higaşi no Aya gibi[22]. Bugün Japonya'da da Aya, kadın ismi olarak kullanılmaktadır.

Kara = Kara

Arkaik ve eski Japoncada ve Türkçede "kara" sözcüğü tek olarak veya başka isimler ve sıfatlarla birlikte birleşik isim olarak çok çeşitli anlamlarda kullanılmıştır.

---

[21] Nihongi, c. I, s. 265, not 1.

[22] Nihongi, c. I, s. 265, 270, 336, 350, 363, 369; c. II, s. 118, 190, 192.

Her iki dilde de esmer ve yiğit anlamında özel ad veya sıfat anlamında kullanılmıştır: Talas Yazıtları'nda özel isim olarak geçer. (Bkz. III, 4, II, 135). Kociki 126:1 ve 138:8'de Kara Bukurö (Bukuro) şeklinde geçer ve idyum olarak Koreli çocuk, Koreli oğlan demektir. Kociki 25:13'te Kara-Pime şeklinde geçer ve "Kızım", daha doğrusu "Esmer Kızım" demektir.

Kara veya bazen Kara-Kaya şeklinde Kociki 39:17, 104:12 ve 112:39'da geçen bu sözcükler esasen Güney Kore'deki bir krallığı veya Kore ülkesini ifade için kullanılmıştır. Hatta daha sonraları Çin için bile kullanılmıştır. Türk yazıtlarından Şine-Usu Yazıtı'nda Kara Buluk şeklinde geçen yer ismi, Kociki'deki Kara Bukurö (Bukuro) ismi gibi Koreli bir sülaleyi veya Kore ülkesini ifade edebilir. (Bkz. Şine-Usu Yazıtı: Güney 11, I, 178). Bilindiği gibi, Kara-Kaya sözcüğü, bugünkü Türkçede Karakaya şeklinde hem soyadı olarak hem de kayalık ve dağlık yerler için yer ismi olarak çokça kullanılmaktadır.

Kuni = Köni

Kociki 7:5, 13; 64:4; 67:26'da Kral Sucin'in bir kızının ismi olarak geçmektedir. Köni, Barlık Yazıtları'nda da özel isim olarak kullanılmıştır. (Bkz. Barlık Yazıtları, II, 1, III, 61-68) Kuni ve Köni sözcüklerinin her iki dilin arkaik dönemlerinde resmî unvan olarak da kullanılmaları söz konusudur. Nitekim, Kuni, Kociki 77:10, 83:1-2, 90:3'de resmî hükümet görevlilerinin unvanı olarak kullanılmıştır. Ayrıca kuni sözcüğünün toprak parçası (kara), bölge ve ülke anlamları da vardır.

Miray = Miray

Bugün hem Japonya'da ve hem de Türkiye'de daha çok kadınlar için kullanılan özel bir isimdir. Japoncada ve Türkçede Miray kelimesinin sözlük anlamı "mutlu ve talihli gelecek" demektir.

Satô = Satı

Satô, Japonya'da hem erkekler hem de kadınlar ve Türkiye'de daha çok kadınlar için kullanılan özel isimdir. Mecazî ve sözlük anlamıyla Satô/Satı, "şeker adam, tatlı adam" demektir.

Udino = Udun

Kociki 99:8, 109:5'de Kıral Öcin'in bir kızının özel ismi olarak geçmektedir. Udun Talas Yazıtları'nda da özel isim olarak kullanılmıştır. (Bkz. Talas Yazıtları, I, 1, II, 133)

Ukeşi = Ökkeş

Ukeşi, Nihongi'de özel isim olarak geçmektedir[23]. Türkçedeki karşılığı Ökkeş'tir.

Ten = Tengri

Sümerlerden ve Etrüsklerden Japonlara bütün Turanî milletler ve kavimlerin soyut ve mutlak anlamdaki Allah'ın ismi, Ten'dir. Arkaik Japoncada Ten; Etrüskçede Tin veya Tinia'dır[24]. Türk dillerinde Tengri, Tingri, Tingra, Tanrı'dır. Sümerlerde Tin'dir. Bu kelimelerin ayrıca, soyut anlamda soluk ve ruh gibi anlamları da vardır.

B- Edatlar ve Bağlaçlar

a- Soru Ekleri ve Edatları

1- Ka (か)? = Ka?

Ka, arkaik Türkçede, Japoncada da olduğu gibi temel soru edatıdır; ancak şimdiye kadar en eski metinlerde tek başına kullanıldığına rastlanmamıştır. Bazı çekim ekleri, soru, zamir ve edatlarıyla kullanılmıştır. Örneğin Kayu: Ne?, Hangi?. Özellikle halk dilinde, mi?, mı?, mu?, mü? gibi soru ekleriyle birlikte kı, ki, ku gibi şekiller alarak hâlâ kullanılır: Geldi miyki?; Yapıyor muyku?; Yazdı mıykı?

2- Nani, Nan? = Nen, Neni, Ne?

Bugünkü Anadolu Türkçesinde daha çok "Ne?" kullanılıyor ise de, arkaik Türkçede Nen ve Nani kullanılıyordu.

---

[23] Nihongi, çev. W.G. Aston, c. I, s. 117, 120.

[24] Carra de Vaux (B.): "Mots Étrusques Expliqwés par le Turc", *Muséon*, V, 1904, s. 68.

Bu temel ortak soru edatlarının dışında Japoncada ve Türkçede kullanılan ortak başka birkaç tür soru edatı daha vardır:

3- Ne (ね)?! = Ne?!

Ne?! hem Türkçede hem Japoncada konuşma dilinde cümle sonlarında çok çeşitli amaçlar için kullanılır; daha çok dinleyenin fikrini almaya, hatırlatmaya veya olgu üzerinde ısrarlılığı göstermeye yönelik kullanılır.

Örnek:

Sen Osman mısın ne?

Anata wa Osuman-san desu ne?!

4- Nee (ねえ)?! = Nee?!

5- Ee (ええ)?! = Ee?!

Örnek:

Birisi: Sayfu nakuşiçyatta - Cüzdanımı kaybettim.

Öteki: Ee?! = Ee?!

6- Naze = Neye, Niçin?

b- Olumsuzluk Edatları

1- Eski Türkçede ve eski Japoncada kelimelere eklenen şu olumsuzluk edatları görülür:

a) Eski Japonca –ma– = Eski Türkçe –ma–.
Bunlar Altaycadaki olumsuzluk –ma–'sıdır.

b) Eski Japonca –ma–d = Eski Türkçe –ma–z.
Bunlar Altaycadaki belirsiz geçmiş zaman olumsuzu (aorist), ma–r'dır.

2- Olumluluk ve Olumsuzluk Sözcükleri:

Türkçede ve Japoncada bugün kullanılan olumluluk ve olumsuzluk bildiren birçok edat aynıdır.

Hay = Hay (Hay hay: Evet anlamında)

ee = ee (Evet anlamında)
ie = i^{i}, i^{d} (Hayır anlamında)
yo = yo (Hayır anlamında)

c- Bildirme Edatı (Da, desu = Da, Dır)

Japoncadaki "da" ve "desu" karşılığı, Türkçede "da" ve "dır" bildirme edatları vardır. Her iki dilde de yüklem olarak kullanılan isimlerden veya sıfatlardan sonra bu edatlar gelir. Türkçedeki da bildirme edatının çekim şekli yoktur; sadece konuşma dilinde, özellikle bugün Karadeniz Bölgesi'nde ve Elazığ yöresinde kullanılır. Ayrıca Türkçe halk dilinde da, cümle sonunda pekiştirme edatı olarak da kullanılır: O geldi da, cümlesinde olduğu gibi. Japoncadaki da ve onun kibar şekli "desu" gibi, Türkçedeki "dır" çekimlidir.

Örnek:
Kare wa gakusey da
O, öğrenci da

d- Hal Edatları

Japonca ve Türkçedeki bazı hal edatları da aynıdır.

1- Yer (Lokatif) Bildirme Edatları (De = De, Da)
Örnek:
Vataşi va İzmir de umaremaşita.
Ben İzmir'de doğdum.

2- Sebep Bildirme Edatları (De = De, Da)
Örnek:
Kyô byôki de gakkô o yasumimaşita.
Bugün hastayım da okula gitmedim.

3- Yön Bildirme Edatları (E = E, A)
Örnek:
Vataşi va İzmir e ikimasu.
Ben İzmir'e gidiyorum.

e- Cümle Sonu Edatları

Soru edatlarından başka, hem Japoncada hem Türkçede yazı dilinde kullanılmayan fakat konuşma dilinde kullanılan benzer cümle sonu edatları vardır.

1) Va = Be (Ses değişimi var: v/b)
Osuman-san ga kita va.
Osman Bey geldi be.

2) Yo = Ya
Suvatte kudasay yo.
Otursanıza ya.

f- Diğer Edatlar ve Bağlaçlar

Arui (id.) = Azu (id.)
Eski Japoncadaki arui ve eski Türkçedeki azu edatları aynı anlamdadırlar. Her iki sözcük: "yahut, yoksa" anlamlarına gelirler. Her iki kelime de Altayca aru sözünden gelmektedir. (Bkz. Miller: 1971, s. 147; aru sözcüğündeki r, kapalı ince r'dir).

Daga = Daha
Daga Japoncada genellikle bağlaç olarak kullanılır: Fakat, "Bununla birlikte" gibi anlamları vardır. Türkçede "daha", genellikle zarf olarak "henüz ve hâlâ" anlamlarında kullanılır.

g- İsim Tamlaması Ekleri

Türkçede ve Japoncada isim tamlaması aynıdır. Tamlayan isim (genetif), tamlama eki alır. Bu ek, Türkçede ***ın, in***'dir; Japoncada ise ***no***'dur. Tek fark, Japoncada iyelik eki olmadığı için, tamlanan isim yalın halde kalır.

Örnek:
Ali no tegami.
Ali'nin mektubu.

C- Zamirler

1) Şahıs Zamirleri

Mı, Manu, Vanu = Ben, Men

Eski Japoncadaki ve Türkçedeki ***bu*** birinci tekil şahıs zamiri, Altaycadaki aynı anlamdaki ***Bi*** ve ***Men*** sözcüklerinden gelmektedir. Sümercede de "Men"dir.

Si, Sône = Sen, Sin

Eski Japoncadaki ***Si*** veya ***Sône*** ve Türkçedeki ***Sen*** ve ***Sin*** ikinci tekil şahıs zamirleri Altaycadaki aynı anlamdaki ***Si*** ve ***Sen*** sözcüklerinden gelmektedir.

Anr, Onr, Oñor-e = Ol, An

Eski Japonca ve Eski Türkçedeki *O* anlamındaki üçüncü tekil şahıs zamiri, Altaycadaki aynı anlama gelen ***İ*** ve ***En*** sözcüklerinden gelmektedir.

Va, Van-u, Mar-ö, Var-ö = Biz

Eski Japoncadaki inclusive ***Va, Vanu,*** exclusive ***Mar-ö, Var-ö*** birinci çoğul zamirleridir; Türkçe karşılıkları ***Biz*** demektir. Bütün bu zamirler Altaycadaki aynı anlama gelen ***Bir*** sözcüğünden gelmektedir. (Bir sözcüğündeki r, kapalı ince r'dir).

Ta, Tar-e = Siz

Eski Japoncada ***Ta, Tar-e*** ikinci çoğul şahıs zamirleridir, ki Türkçe ***Siz*** demektir. Bütün bu zamirlerin kökü, aynı anlamdaki Altayca ***Sir*** kelimesidir. (Sir sözcüğündeki r, kapalı ince r'dir.)

2) İsmin Yerini Tutan Zamirler

Ore = Öz

"Kendim", "Ben" anlamlarına Japonca *Ore* ve eski Türkçe *Öz*, Altaycadaki ***Ör*** sözcüğünden gelmektedirler. (Bkz. Miller: 1971, s. 147. Ör sözcüğündeki r, kapalı ince r'dir.)

Oposi, Heposi = Hep, Hepsi

Kociki 142:3'de Oposi, Heposi, İngilizceye all, common, great olarak çevrilmiştir. Açıkça görüleceği gibi bu Japonca kelimeler ses değişimi ve harf düşüşüyle, bugünkü Türkçedeki Hep ve Hepisi kelimeleri aynı anlama gelmektedir.

Sono = Şu, Şunu, Şunun

D- Sıfatlar

1) Niteleme Sıfatları

Aci = Acı, Akaçan = Afacan, İi = İyi

Türkçedeki iyi kelimesindeki y, iki sesli arasındaki kaynaştırma harfidir. Kelimenin aslı Japoncadaki gibi ii'dir.

Hoşii = Hoş

Türkçemizdeki bu hoş kelimesi, Türkçe bir kelimedir; sanıldığı gibi Farsça asıllı bir kelime değildir; aslında bu kelime Farsçaya Türkçeden geçmedir.

Katai = Katı
Koi = Koyu
Kurai = Kara (Karanlık)
Moroku = Moruk

Muzumuzu = Mızmız

Örneğin Japoncada "Muzumuzu suru", "Mızmız yapmak, Mızmızlanmak" demektir.

Tikara = Tıgrak

Japonca Tikara ve Türkçe Tıgrak sözcükleri, Altayca Tıgırak kelimesinden gelirler. Türkçe Tıgrak kelimesi "kıvrak, güçlü, çevik, hareketli" anlamına sıfat olarak kullanılır. Ayrıca Japoncada da, Tıgara kelimesi vardır; isimdir; anlamı "güç, kuvvet" demektir. (Bkz. Miller: 1971, s. 99.)

Yaban, Yabani = Yaban, Yabanî

Bu Türkçe ve Japonca kelimeler, vahşi ve yabancı anlamlarına gelmektedir.

Yavaraka = Yımşak, Yumuşak

Eski Japoncadaki Yavaraka ve eski Türkçedeki Yımşak kelimeleri, "yumuşak" demektir. Altayca, aynı anlamdaki "Nımlak" sözcüğünden gelmektedirler. (Bkz. Miller: 1971, s. 157. Nımlak sözcüğündeki l, kapalı ince l'dir.)

Yaku = Yakın, Yaklaşık

Örnek:

Kono kara eki made yaku 1 km. arimasu

↕

Buradan istasyona yaklaşık 1 km.'dir.

Temizu = Temiz

Japonca ile Türkçeyi öğrenmemin çok ilginç bir örneğini de, temiz sözcüğünün etimolojisini öğrenmem oldu. Japonca Temizu kelimesi Te+mi+su kelimelerinden meydana gelir; Te = el demektir; "mi" saygı ifade eden bir sözcüktür (ô, gô gibi); su, su demektir. Dolayısıyla temizu (i ve u arasındaki s harfi z'ye dönüşmüştür; hem Türkçe ve hem de Japonca başka kelimelerde de bunun başka örnekleri vardır) etimolojik olarak el-suyu demektir; idyum olarak su ile eli yıkayarak temizlenmek demektir. Cinca'larda ibadet yapmak için, girişte musluktan akan su ile eli ve parmakları yıkamak ve sonra da ağzı su ile çalkalamaya, Japonlar dinî bir kavram olarak "Temizu" sözcüğünü kullanırlar.

Aynı şekilde Türkçe "temiz" kelimesi de aynı etimolojik yapıdadır. Muhtemelen arkaik Altaycada da Te = el demektir; "mi" aynı şekilde saygı sözcüğüdür; "su", "zu" halini almıştır; bugünkü söyleyişte sonraki "u" harfi düşmüştür.

2) Renkler

Hem Türkçede hem de Japoncada renkler hem isim hem de sıfat olarak kullanılırlar. Her iki dilde ortak olarak kullanılan renkler şunlardır:

Kuro (Kursi) = Kara

Renk ismi kara (siyah)'nın karşılığı olarak bugünkü Japoncada kuro kelimesidir Fakat aslında eski Japoncada "kara" kelimesi vardır. Bugünkü Japoncada "kara" kelimesi genellikle ikinci bir isimle kullanılmaktadır. Örneğin Karakusa, (kısmet kuşu; kara kuş); Karasumalu/Karasu (Karga kuşu); Kara-Pime (Kociki 125:13); Kara-Bukurö (Kociki 26:1). Yukarıda da belirtildiği gibi arkaik Japonca ve Türkçede Kara, özel isim veya sülale ismi olarak da kullanılmaktaydı.

Kaki = Haki

Aka (Akai) = Aka (Akay)

Aka, Japoncada kırmızı demektir; eski Türkçede de bu kelimeler kırmızı, al ve ala olarak renk isimleridir. Bugün Türkçede Aka ve Akay kelimeleri soyadı veya aile ismi olarak kullanılmaktadır.

Kiiro (Kiiroi) = Sarı

3- Sayılar ve Sayma Kelimeleri (Birimleri)

Yir, İto, Pil = Bir

Arkaik ve eski Japoncada bu sözcükler, Türkçedeki Bir (1) demektir. Kökleri Altayca Bir sözcüğüdür. (Bir'deki r kalındır.)

Tur, Huta, Futa = İki

Arkaik ve eski Japoncadaki bu sayı isimleri İki (2) anlamına gelir; bu sözcükler, Altayca Dir (2) sözcüğünden gelmektedirler. Ayrıca "İki" kelimesi Kociki'de ve Tonyukuk Yazıtı'nda geçmektedir. Tonyukuk Yazıtı (4, I, 100)de İki kelimesi, rakam ismi olarak geçmektedir. Kociki 6:7'de İki, bir ada ismi olarak geçmektedir; bu ada şimdi Nagasaki vilayetinin bir parçasıdır.

Ture, Tsure = Cur

Aynı cinsten iki şeyi, eş iki şeyi, çift şeyi belirtmek için eski Japoncada Ture ve Tsure kelimeleri vardır. Arkaik Türkçedeki

Cur sözü de aynı anlamda kullanılır. Bunlar Altayca, Cur sözünden gelmektedir.

Yö, Yöt = Dört, Tört

Eski Japoncadaki ve eski Türkçedeki Dört (4) karşılığı olan bu kelimeler Altayca Dör sözcüğünden gelmektedirler.

Turu = Yüz

Eski Japoncada id. olarak Turu, Yüz (100) demektir; Turu ve Türkçedeki Yüz kelimeleri, Altayca aynı anlamdaki Dur sözünden gelmektedirler.

Min = Bin

Türkçe Bin (1000) sayısı karşılığı arkaik Japoncada Min (bugünkü Japoncada (sen)) kelimesi vardır. M ve B harfleri ses değişimine uğramıştır.

Man = Man, Tuman

Man, arkaik Japoncada ve Türkçede büyüklük ve çokluk ifade eder. Bugün Japoncada 10.000 anlamına "içi man" denir. Bugünkü Türkçede çeşitli isim ve sıfatlara çokluk bildirmek için Man eki eklenir; örneğin iri, olgun anlamında "Kocaman insan" denir. Eski Türkçede Tuman kelimesi vardır. Tuman kelimesi 10.000 kişilik askerî birliğe verilen bir isimdir. Bugünkü askerî tabir Tümen kelimesi Tuman kelimesinden gelmektedir.

Sara = Sıra

Örnek: Japoncada: Hito sara "Bir tabak" demektir; fakat Türkçe sıra kelimesi daha çok birden fazla aynı türden nesneyi gösterir: Bir sıra tabak gibi.

Kumë, Kumi = Küme

Bu kelimeler hem Türkçede hem Japoncada ünite, küme anlamınadırlar.

E- Zarflar

Ariake = Er, Erken

Japonca Ariake, "erken vakit, şafak ve günün doğuş vakti" demektir. Türkçedeki Er, Erken kelimeleri de aynı anlamdadır. Japonca Ariake ile Türkçe Er ve Erken kelimeleri, Altayca Er sözcüğünden gelmektedir. (Bkz. Miller, 1971, s. 153.)

Ato = Öte
Dasu = Dış, Dışa, Dışarı
İma = İmi/İmdi (Şimdi)
Sorede = Sonra, Sonra da
Uçi = İç, İçeri

F- Adlar

1- İnsan, İnsan Vücudu ve İnsanla İlgili Adlar

Abë, Abi = Abi

Kociki 62:7 ve 99:6'da Ômi sınıfı bir aile ve Kral Ôcin'in bir kızı olarak geçmektedir; Türkçe bugünkü anlamıyla Abi, "büyük erkek kardeş" demektir.

Aki = Aki, Ahi

Aki, Kociki'de çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. Bunlardan birisi, "büyük erkek kardeş" demektir; bkz. Kociki 107:3. Bu anlamı, eski Türkçede kullanılan kardeş anlamındaki Aki veya Ahi ile aynıdır. Aki'nin Kociki'deki başka anlamları için bkz. 31:7; 47:6. Ortaçağda Türkiye'deki Ahilik teşkilatının ismi de, öz Türkçe bu ahi sözünden gelmektedir. Bazılarının sandığı gibi Arapça Akh sözünden değildir.

Ana = Ana

Kociki 59:5'de Bingo'da bir yer ismi olarak geçmektedir. Aynı Ana kelimesi, Kemçik Cirgak Yazıtı'nda da geçmektedir, anlamı çözülememiştir. (Bkz. b 1, III, 80; Mi. tar. I, a, III, 95).

Ana bugünkü Türkçe halk dilinde anne anlamında kullanılmaktadır.

Apa = Apa

Sümercede "Ağabey, Yüce" anlamları olan Apa sözcüğü, Apo, Opo şekilleriyle arkaik Türkçe ve Japoncada da sık kullanılmış bir kelimedir. Türkçede Apa, Tarkan gibi bir unvan ve rütbe belirtir. (Bkz. Orhon Yazıtları, II, Güney 13, I, 72). Kociki 13:13 ve 64:3'de Opo/Apo, Büyük, Ulu, Yüce anlamlarında kullanılmıştır. Ayrıca Kociki 4:12, 6:5, 78:7 ve 111:21'de Apa (Ava) Japoncadaki eski yer ve bölge isimleri olarak da kullanılmıştır; örneğin 6:5'de geçen Apa ismi, bugünkü Tokushiva-Ken'dir; 78:7'de geçen Apa, Çiba-Ken'e bağlı Ava-gün'dür. Kociki 4:12 ve 111:21'deki Apa, Japon efsanesine göre İzanagi ve İzanami'nin yarattıkları veya doğurdukları adacık demektir, ki aslında bütün Japonya'yı simgeler.

Bag = Beg, Bey

Eski Japon kaynaklarında bazı özel isimlerle birlikte bag kelimesi kullanılmaktadır. Muhtemelen Türkçedeki beg ve bey karşılığıdır. Örneğin Nihongi'de geçen Kara-bukuro, Kara-bag şeklinde de okunmaktadır[25]. Anlamı Kara-beg veya Kara-bey demektir.

Cin, Kocin = Cin, Can

Bugünkü Japoncada Cin, insan ve şahıs demektir. Nihoncin: Japon (insan) demektir; Cinkaku: şahsiyet, şahsî karakter demektir. Bugünkü Türkçedeki Cin veya Can kelimesi, aslında Arapçadan ve Farsçadan Türkçeye geçmemiştir; Japonca'daki anlamıyla öz Türkçe arkaik bir kelimedir. Bugün Türkçe sözlüklerde cin kelimesinin Arapçadan, can kelimesinin Farsçadan geçmiş olduğu söylenir ise de, bunlar doğru değildir. Ancak Türkler İslâm'ı kabul edince Kur'an'da da geçen görünmez bir varlık türü olan el-Cin kelimesi, öz Türkçe Cin kelimesinin yerini almış ve bu Türkçe kelime Arapça el-Cin kelimesiyle eş anlamlı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Aynı şekilde Farsçada hayat, ruh ve gönül anlamına gelen Cân ile Türkçe Can kelimesi karıştırılmıştır. Hatta belki bu kelime, Farsçaya Türkçeden geçmiş olabilir.

[25] *Nihongi*, çev. W.G. Aston, c. I, s. 336, not 3.

Ezo = Ezo

Hem Türkçede hem Japoncada bu sözcük, yabancı kimse, öteki, el, demektir. Örneğin eskiden Japonlar Aynular'a veya Aynuların oturduğu bölgeye "Ezo" derlerdi. R. Bersihand, Japonca Ezo kelimesinin kaynağının bilinmediğini söyleyerek, kelimenin Aynuların atalarına verilen Emishi veya Emishu veya Ebisu gibi kelimelerden bozma olabileceğini belirtir[26]. Fakat kelimenin, Türkçe gibi diğer Altay dillerinde de olduğu düşünülürse, bozma bir kelime olmadığı söylenebilir.

Kapı = Kapı

Kapı sözcüğü, Kociki'de çok farklı anlamlarda geçmektedir. Kociki 63:2 ve 84:17'de bugünkü Yamanaşi vilayetinde olan bir yer, bölge (kuni) ismi olarak geçmektedir. Kociki 74:12'de at ve köpek için kullanılmıştır; burada Kapı muhtemelen mecazi bir anlam taşımaktadır; çünkü at ve köpek sahibine ve evine en sadık hayvanlardır; kapı önünde bekleyen bekçi hayvanlardır. Kociki 126:15 ve 138:27'de Kapı sözcüğü, "bekçi ve kapıcı" anlamlarında kullanılmıştır. İşte bu anlamıyla eski Japonca Kapı kelimesi, arkaik Türkçedeki kapı kelimesine anlamca yakın bir sözcüktür. Her iki dilde de Kapı sözcüğü esasen bekçi demektir. Hatta bugün Doğu ve Orta Asya Türkçesinde de Kapı, bekçi demektir. Ayrıca eski Japoncada Kapu kelimesi fiildir ve yükseltmek, kaldırmak ve yukarı kaldırmak anlamlarını taşır. Bugünkü Türkçedeki Kapı sözcüğünün eski Türkçedeki karşılığı daha çok eşik'tir.

Kişi, Kimi = Kişi, Kimi, Kimse

Hem Japoncada ve hem Türkçede var olan başka ortak

[26] Bersihand (R.): Histoire du Japon, des Origines à Nos Jours, Payot, Paris, 1959, s. 561.

kelimeler, kişi ve kimi kelimeleridir. Nihongi ve Kociki'de bu kelimeler hem unvan olarak kullanılmıştır, hem de Türkçedeki kullanıldıkları gibi şahıs ve şahıs zamiri anlamlarına kullanılmıştır[27]. Bugünkü Japoncada kimi kelimesinin başka anlamları da vardır. Kimi, örneğin "Sen", "Siz" demektir.

Köse = Köse

Kociki 62:3'de güçlü bir eski Japon aile ismi olarak geçmektedir. Köse, bugün Türkiye'de de aile ismi veya soyadı olarak kullanılan bir kelimedir. Aynı şekilde, Kociki 19:18; 25:1'de Köse kelimesi Kosi şeklinde de geçmektedir; burada Tunguz halklarından bir boy'a ad olarak kullanılmıştır[28].

Bilindiği gibi, bugünkü Türkçede Köse kelimesinin başka bir anlamı daha vardır: Doğuştan sakalı ve bıyığı çıkmayan veya seyrek olan kimseye denir. Türkçe sözlüklerde bu kelimenin Farsça olduğu gösteriliyorsa da, köse esas itibariyle arkaik ve eski Türkçe bir kelimedir; Farsçaya Türkçeden geçmiş olduğu düşünülmelidir.

Onna = Ana/Anne

Pızırı = Hızır

Pızırı kelimesi, Kociki 31:1'de veli ve bilge (saint, sage) anlamında kullanılır ki, Türkçedeki Hızır kelimesiyle aynı anlamdadır. Bence hızır kelimesi arkaik öz Türkçe bir kelimedir. Sanıldığının aksine doğrudan Arapça Hazr kelimesinden gelmemektedir. Veya İslâm'dan önce, arkaik Türkçede aynı şekilde Japoncada olduğu gibi Pızır veya Hızırı şekliyle kullanılıyordu; Türklerin İslâm'ı kabulüyle bu kelime, Arapça el-Hazr kelimesinin tesiriyle Hızır (halk dilindeki şekli Hıdır) şeklini almış olabilir.

Bilindiği gibi, İslâmî literatürde el-Hazr veya el-Hızr, Hz. Musa'ya eşlik eden bir bilge kişiye verilen isimdir; bu kelime genellikle yeşil veya yeşillik anlamına gelen H z r kökünden türemiştir.

---

[27] Bkz. Nihongi, c. I, s. 236 vd.; Kociki, s. 235.

[28] Ayrıca bkz. Philippi (D.L.): *A.g.e.*, s. 501.

Saka = Saka

Saka, eski Japonca ve Türkçede çeşitli anlamlarda sıkça kullanılan bir isimdir. Bazı Türkçe sözlüklerde Saka kelimesinin kaynağının Arapça olduğu gösterilir; fakat esasen bu doğru değildir.

Kociki 59:5'de geçen Saka, Opo Saka kelimesinin "yol", "tepe" anlamları vardır. Kociki 108:2'de geçen Saka-Bitö, "şarapçı-insan", "içki sunan insan" demektir. Saka bu anlamıyla "şarap" "içki", "içecek" ve "içki sunan kimse" gibi anlamlara sahiptir. Günümüzde Japonların pirinçten yapılan millî içkilerine de "Sake" denir.

Eski Türkçede Saka deyim olarak, su taşıyan ve su satarak geçimini sağlayan kimse için kullanılırdı. Belki arkaik Türkçe'de Saka kelimesi, Japoncada olduğu gibi şarap ve içki anlamında kullanılmış olabilir. Osmanlı ordusunda askerî bir sınıfa verilen isimdi. Meyhanelerde içki sunan kimseye de, kelimeye Arapça bir form kazandırılmış olarak Sâkî denirdi.

Saka, Türkçede aynı zamanda serçegillerden güzel sesli, kanaryaya benzeyen bir kuşa (cardnelis) verilen isimdir. Ayrıca Saka bir Türk boyudur: Sakalar.

Sazak(i) = Sazak

Kociki 148:1'de bu kelime genç erkek kardeş anlamında kullanılmıştır. Türkçede aynı anlama gelen bu kelime bugün soyadı ve aile ismi olarak kullanılmaktadır. Sazak kelimesine, Türkçe sözlüklerde sazlık ve hızlı esen rüzgâr gibi anlamlar da verilmektedir. Kociki 30:1'de geçen Sazaki kelimesi de, muhtemelen sazlık, sulak yer ve böyle yerlerde yaşayan bir çeşit yabanî kaz demektir.

Şikii = Eşik

Türkçe "Eşik" kelimesine benzeyen Japonca "Şikii" kelimesi, Türkçe kelime gibi "kapı eşiği" anlamınadır.

Yuro = Yüz

Eski Japoncada Yuro, Yiro, İrö kelimeleri, çehre, görünüş, yüz anlamlarına gelmektedir. Bu Japonca kelimeler ve Türkçe

yüz kelimesi köken itibariyle Altayca Dür/Dür(i) sözcüğünden gelmektedirler. (Bkz. Miller: 1971, s. 85. Dür sözcüğündeki r, kapalı ince r'dir.)

2- Hayvan ve Bitki Adları

Kari = Kâz

Kari, Japoncada "yaban kâzı" demektir. Kari ve Kâz kelimeleri Ana Altayca aynı anlamdaki "Kâr(ı)" kelimesinden gelmektedir. (Kâr sözündeki r, kapalı ince r'dir.)

Kokumotsu = Kokoz, Kokoroz

Kokumotsu kelimesi mısır tanesi demektir. Türkçede, mısır ve mısır unu anlamına eskiden kokoz veya kokoroz denmekteydi. Bazı çağdaş Türkçe sözlükler bu kelimenin Türkçeye Yunancadan geçtiğini söylemektedirler. Ancak bu doğru olmasa gerekir; kelime Türkçe bir kelimedir. Osmanlılar ve Selçuklular döneminde kullanılan kelime bugün Türkiye'de çok az kullanılmakla birlikte Orta Asya Türkleri arasında kullanılmaktadır. Yunanca, Rusça ve diğer dillere Etrüskçe ve Batı'ya göç eden diğer Türk kavimleri aracılığıyla geçmiştir.

Kozo = Koza

Kozo, Japoncada kendisinden geleneksel olarak el yapımı kâğıt (vaşi) yapılan bir ağaçtır. Yani kâğıt dutu ağacı. Aynı ağacın Türkçedeki ismi Koza'dır. Etimolojik olarak küçük, cılız ve büyümemiş anlamlarına gelen koza ve kozalak kelimelerinin deyim olarak daha başka farklı anlamları da vardır. Örneğin Osmanlı padişahlarının mektuplarının saklandığı küçük sandıklara da koza veya kozak deniyordu.

Kuma = Kuma

Kuma, bugünkü Japoncada "Ayı" demektir. Kırgızca ve diğer Doğu Türkçesinde Kuma-Aygı şeklinde kullanılan bu kelime yılda tek yavru doğuran bir köpek türüne verilen addır. Bugün kuma kelimesi, Türkiye Türkçesinde ikinci eşe verilen bir isimdir.

Kusa = Kuş

Arkaik ve eski Japoncada Kus veya Kusa sözcüğü, Türkçedeki kuş karşılığı kuşlara verilen bir cins isimdir. Bugünkü Japoncada başka isim veya sıfatlarla birlikte daha çok birleşik isim olarak kullanılmaktadır. Örneğin; Karakusa, Asakusa gibi.

Pazı = Pazı

Kociki 33:11'de geçen Pazı kelimesi sumak veya benzer bir bitki adıdır. Pazı/pazu Türkçede yemeği yapılan ıspanakgillerden bir bitkinin adıdır.

Tsuru = Turna

Tsuru, turna kuşu demektir. Bu kuş, Japonlarda ve eski Türklerde kutsal sayılan bir kuştur.

3- Ev, Ev Eşyası, Giyecek, Yiyecek ve İçecek Adları

Boşi = Boşi, Poşi

Bu Japonca ve Türkçe kelimeler, erkek başörtüsü demektir. Bugünkü Japoncada boşi, şapka anlamında kullanılmaktadır.

İye (id.) = İya, Ev, Ef, İv

Eski Japoncada İye, bugünkü Japoncada İe, ev demektir. Aynı anlama gelen bugünkü ve eski Türk dillerindeki iya, év, iv, ef, uy, uye, ûy, ôy gibi kelimeler ile Japonca iye, ie kelimeleri Altayca Cib, Deb kelimelerinden gelmektedir. (Bkz. Miller: 1971, s. 67.)

Kaban = Kaban

Bugünkü Japoncada Kaban, şemsiye demektir. Kaban Türkçede ise, bir çeşit kısa kaba ceket veya palto demektir; uçurumlu dik yol veya yokuş anlamlarına da gelir. Ceket ve palto anlamındaki Kaban kelimesini bazı Türkçe sözlükler, Fransızca Caban sözünden geldiğini söylerler ise de bu doğru değildir. Kaban arkaik Türkçe bir kelimedir. Batı dillerine bu kelime Caban şeklinde Etrüskçeden geçmiştir.

Kasa = Kasa

Japoncada Kasa, ayakkabı demektir. Türkçede dolap veya sandık anlamınadır. Kociki 61:10'da.

Koku = Kokoz, Kokoroz

Japoncada Koku kelimesi bakliyat ve tahıl taneleri için kullanılan bir kelimedir. Yani tane (dene) demektir. Türkçe Kokoz ve Kokoroz kelimeleri, Osmanlılar ve Selçuklular zamanında mısır ve mısır unu anlamlarında kullanılmıştır.

Mizu, Su, Sui = Su

Bugünkü Japoncada Türkçe Su karşılığı Mizu sözcüğü kullanılmaktadır. Mizu kelimesi, esasen Türkçedeki Su kelimesinden başka bir şey değildir. Mizu, mi+su kelimelerinden oluşur. Mi, Japoncada ve eski Türkçede saygı ve hürmet için kullanılan "Yüce", "Ulu" gibi anlamlara gelen bir ektir; Su kelimesinin s harfi, iki sesli, yani i ve u arasına gelince s z'ye dönüşmüştür. Böylece mi+su = mizu olmuştur. Ayrıca, hem eski hem de bugünkü Japoncada su ve sui kelimeleri özellikle başka kelimelerle birleşik isim şeklinde su, sulu veya suya ait şeyler ifade etmektedir. Örneğin Kociki 13:6 ve 23:1'de Su kelimesi, ada ve adacık anlamına kullanılmıştır. Bir başka kelime Suiboku'dur; anlamı "su ve mürekkep" veya "su ve mürekkeple çizilmiş resim" demektir. Japoncada sulu mürekkeple resim yapma sanatı 14. yüzyıldan itibaren Aşikaga döneminde gelişmeye başlamıştır.

Kociki 2:2'de geçen Su ve Suna kelimeleri muhtemelen kum veya ördek anlamına kullanılmıştır. Türkçede Suna sözcüğünün anlamı da ördek, su yeri ve sulak yer demektir.

Oba = Oba

Japoncada Oba bugün, başkasının evi için kullanılan bir kelimedir; aynı zamanda teyze ve hala demektir. Oba eski Türkçede aşiret, boy, kabile demektir. (Bkz. Talas Yazıtları, II, 3, II, 134.)

Seki = Seki

Seki, bugünkü Japoncada sandalye ve oturak demektir. Türkçede odalardaki oturulacak yüksek yere, tek katlı evlerin arka odalarına seki denir.

Sisi = Şiş

Eski Japoncadaki Sisi ve arkaik Japoncadaki Siyas, Türkçede şiş, şiş kebap ve kebaplık et demektir. Sisi ve Şiş kelimeleri, Altayca Sil kökünden gelmektedir. (Bkz. Miller:1971, s. 119. Sil sözcüğündeki l, kapalı ince l'dir.)

Soku = Soku

Soku, bugün Japoncada ayakkabıları sayarken kullanılır: İssoku (Bir çift ayakkabı) gibi. Türkçede eskiden, örneğin Beyşehir yöresinde altı kalın tahtadan, üstü manda veya öküz derisinden yapılmış arkası açık bir çeşit ayakkabıya soku derlerdi. Ayrıca taştan yapılmış dibeklere de soku denir.

Sutôbu = Soba

Tabi = Cab(ı)

Japonca Tabi kelimesi, kumaştan yapılmış ayağa dolanan dolak gibi ayakkabı, çizme demektir, ki Altayca çizme anlamındaki Cab(ı) sözcüğünden gelmektedir. (Bkz. Miller:1971, s. 85.) Muhtemelen bugünkü Türkçemizdeki Çorap kelimesi de Cab sözcüğünden türemedir.

Tane=Tane

Hem Türkçede hem Japoncada buğday, arpa ve pirinç gibi tahıl ürünlerine tane denir.

Yakan = Yakan

Yakan, Türkçede yakıcı şey demektir. Japoncada bugün idyum olarak Yakan kelimesi çaydanlık demektir.

Yayoi = Yay

Yayoi, deyim olarak, Japon tarihinin M.Ö. 300 ile M.S. 300 yılları arasındaki bir dönemin adıdır. Ancak sözlük anlamı, kıvrım, kıvrık ve yay şeklindeki çizgi demektir. Dolaysıyla Yayoi, Türkçedeki yay, yayımsı ve kıvrımsı kelimeleri ile aynı anlama gelmektedir.

Yoko = Yaka

Japonca Yoko ve Türkçe Yaka kelimelerinin birçok anlamı vardır. Bu anlamlardan bazıları aynıdır.

Yuki = Yük

Eski Japoncadaki Yuki, Yugi, Yuge kelimeleri, Türkçedeki Yük sözcüğü anlamındadırlar. Bütün bu sözcükler Altayca Cük sözünden gelmektedir.

4- Topluluk İsimleri ve Toplumsal Şeyler

Be = Ba

Kaşgarlı Mahmûd'un Dîvân-ı Lûgat-ı Türk, III, 189'da Ba kelimesinin bağlamak, rabtetmek, birleştirmek anlamları olduğu söylenmektedir. Kociki'de sıkça geçen Be, küçük topluluklar (klan) içindeki meslek birliği, sosyal birlik anlamında kullanılan bir deyimdir. Dolayısıyla Be ve Ba sözcükleri arasında bir semantik anlam birliği vardır.

Kamu, Kami = Kam, Kamu

Eski Japoncada Kami ve Kamu eşanlamlı veya farklı anlamlı iki ayrı sözcük vardı. Bunların Türkçe karşılıkları Kam ve Kamu sözcükleridir. Kami/Kam hem Japoncada hem de Türkçede tanrı ve din adamı, kutsal kişi gibi anlamlara gelir. Eski Japoncadaki Kamu sözcüğünü, bugün çağdaş araştırmacılar Kami ile eşanlamlı bir sözcük olarak görmektedirler. Fakat Japoncadaki Kamu sözcüğü, Türkçedeki karşılığı olan Kamu sözcüğünün anlamlarıyla düşünecek olursak, bunun sadece kami ile eşanlamlı olması kabul edilemez. Türkçede kamu'nun, doğa, dünya, evren ve insanlık, insan topluluğu gibi birincisi fizikî, ikincisi sosyolojik olan iki anlamı vardır. Muhtemelen Japonca eski sözcük Kamu'nun da benzer anlamları vardı; fakat zamanla unutulmuş olabilir.

Ken = Kent, Ken, Kan, Kant

Bugünkü Japoncada Ken vilayet anlamında kullanılmaktadır. Türkçedeki Kent sözcüğü de aşağı yukarı aynı anlamda büyük şehir, vilayet ve şehir demektir.

Arkaik Türkçede Kent yerine ken, kan ve kant kelimeleri kullanılmıştır. Örnek Ötüken (Ötü-Ken). Ayrıca bu kelimelerin, ülke = kuni anlamları da vardır. (Bkz. Tonyukuk Yazıtı: I Güney 3; II Kuzey 2; I, 22.)

Kômu = Kamu

Kumë, Kumi = Küme

Kociki 39:16; 51:11; 52:13'de geçen Kumë sözcüğü aile birliği, askerler sınıfı, grup anlamlarında kullanılmıştır; Türkçedeki Küme sözcüğüyle aynı anlamdadır.

Kuzu = Kuzu

Kociki ve Nihongi'de geçen Kuzu kelimesinin anlamı "yerel başkan", "yerel emir" demektir[29]. Kuzu kelimesi, Türkçede bugün "koyun yavrusu" demektir. Ayrıca bilindiği gibi mecazî olarak "çocuk", "yavru", "toy" ve "genç" anlamlarına da kullanılmaktadır.

Manga = Manga

Bugün Japoncada Manga kelimesi, komik roman, çizgi roman anlamına kullanılmaktadır. Türkçede ise aynı kelime bugün en küçük askerî birlik anlamına kullanılmaktadır.

Suva = Sava

Japonlarda ve Türklerde yerleşim yerlerine verilen isimlerde de benzerlikler vardır. Örneğin Kociki 36:9'da geçen Supa/Suva, eski Kuni ve Sinano vilayetindeki bir şehirdir; bugün Nagano vilayetine bağlı Suva-gun ve Suva-şi'dir. Türklerin kurduğu ve bugün İran sınırları içindeki halkı Türk olan Sava şehri vardır.

Za = Zanât

Japonca Za kelimesi, erken dönem ve Ortaçağ Japonya'daki ticarî meslek topluluk ve kuruluşlarına verilen bir addır. Orta-

---

[29] Aston kuzu kelimesini İngilizceye "Local chiefs veya chieftain" olarak tercüme etmiştir. Bkz. *Nihongi*, çev. W.G. Aston, I, 119, not 2; 264.

çağda Selçuklu ve Osmanlı topluluklarındaki Ahilik gibi meslek kuruluşları ve sanatlar, Zanât ismiyle ifade edilirdi. Öyle sanıyorum ki, Zanât kelimesindeki Za, Japoncada olduğu gibi meslek ve sanat anlamına arkaik Türkçe bir kelimedir; Arapçanın tesiriyle kelime, Arapça çoğul eki ât alarak çoğul yapılmış ve iki a arasına da bir n kaynaştırma harfi gelmiştir. Böylece kelime Za+n+ât = Zanât olmuştur.

5- Doğaya Ait Varlık Adları

Ada = Ada

Kociki 50:7; 69:14'de Uti'de bir şehir ismi olarak geçmektedir; Türkçede bugün dört tarafı su ile çevrili kara parçası veya etrafı sınırlandırılmış yer anlamına kullanılır.

Dama, Tama = Dama

Eski Japoncada Dama veya Tama sözcüğü taş ve mücevher demektir; Kociki 106:5'de geçen Dama veya Tama sözcüğü bu anlamda kullanılmıştır. Türkçedeki Dama sözcüğünün de taş anlamı vardır; aynı zamanda taşla oynanan bir oyun türüdür.

Doro, Tiri (id.) = Toz (id.)

Eski Japoncadaki Doro/Tiri kelimeleri Türkçe toz demektir. Bu kelimeler, Altayca aynı anlama gelen Tor kelimesinden gelmektedirler. (Bkz. Miller:1971, s. 72.)

İdumi, İzumi = Ïdug

Kociki 67:23 ve 99:11'de yer adları olarak geçmektedir; fakat kuyu, pınar anlamları da vardır. Arkaik Türkçede Ïdug, hem yer adı olarak hem de pınar veya pınarbaşı olarak geçmektedir. (Bkz. Orhun Yazıtları II d. 25, I, 60; Şine-Usu Yazıtı D 9, I, 172.)

Kaya = Kaya

Eski Japoncada Kaya sözcüğü, Türkçede olduğu gibi, başka isimlerle birleşerek birleşik bir kelime olarak özellikle taşlık ve kayalık olan yer isimleri olarak geçmektedir. Kociki 48:13 ve 126:2'de geçen Kaya ve Kaya – Yama sözcüklerinin bu anlamları vardır.

Kuda = Kudu/Kudug

Eski Türkçede Kudu veya Kudug kelimesi Su Kuyusu demektir. Kuda kelimesi eski ve modern Japoncada küçük Su Kanalı ve Su Borusu anlamlarında kullanılmaktadır.

Oda = Oda

Oda sözcüğü bugünkü Japoncada çok küçük yer ve küçük toprak parçası demektir; ayrıca soyadı olarak da kullanılmaktadır. Türkçede ise aynı sözcük ev odası anlamına kullanılmaktadır; ancak arkaik Türkçede Japoncada olduğu gibi sözcük anlamı bir oda genişliği kadar küçük yer ve toprak parçasıdır. Aynı şekilde Türkçede de Oda sözcüğü başka eklerle soyadı olarak da kullanılmaktadır: Odabaşı gibi.

Pınar = Pınar

Take (id.) = Tag (id.)

Eski Japoncadaki Take ve eski Türkçedeki Tag, dağ demektir. Her iki kelime de Altaycadaki aynı anlama gelen Tag sözcüğünden gelirler. (Bkz. Miller: 1971, s. 67.)

Tan = Tan

Hem bugünkü Japoncada hem de Türkçede "Tan" kelimesi güneşin doğuşunu ifade eder.

Teppen = Tepe

Umi = Um, Ummân

Kociki'de ve bugünkü Japoncada Umi kelimesinin deniz ve okyanus anlamı vardır. Bugün Türkçede okyanus ve deniz anlamına kullanılan ummân kelimesi bizce, "ân" Farsça çoğul eki almış fakat aslı ***um*** veya ***umi*** olan arkaik Türkçe bir kelime olmalıdır.

Yamate = Yamaç

Her iki dilde de kelimeler dağ veya tepe yamacı ve sırtı anlamlarına gelmektedir.

A- Fiiller

Tekrar hatırlayalım; fiillerin mastar şekli hem Japoncada hem de Eski Türkçede genelde "u" harfiyle bazen de "o" harfiyle biter. Bugünkü Batı Türkçesindeki "mak" ve "mek" fiil ekleri daha sonraki dönemlerde muhtemelen 13. yüzyılda ortaya çıkmış bir gelişmedir. Bilindiği gibi, Doğu Türkçesinde, örneğin Kırgızcada fiiller Japoncada olduğu gibi hala "u" ve "o" harfiyle biter. Kırgızcada, yazmak "cazu" demektir.

Ageru = Age

Ageru Japonca'da vermek anlamına bir fiildir. Bugün bile Türkiye'de bazı bölgelerde, örneğin Beyşehir yöresinde halk tarafından emir kipi olarak "ver" anlamında Age sözcüğü hâlâ kullanılmaktadır.

Ar-u, Ir-u (id.) = Er- (id.)

Eski Japoncadaki Ar-u ve İr-u fiilleri, eski Türkçe Er- fiili gibi, olmak, varolmak anlamlarına gelir. Hepsi Ana Altayca Er- fiilinden ortaya çıkmışlardır.

Ataeru=At-mak

Karku-, Kaku- = Kaz-(mak), Kazu

Japonca bu fiiller, tırnakla veya başka bir şeyle kazmak, çizmek; çizerek yazmak anlamınadır. Hem Japonca fiiller hem de Türkçe kaz(mak) fiili, aynı anlamdaki Altayca Kar-u fiilinden gelmektedirler (Bkz. Martin:1966, s. 240/189; Miller:1971, s. 149. Kar(u) kelimesindeki r, kapalı ince r'dir.).

Kir- (id.) = Kıd- (id.)

Eski Japoncadaki Kir- ve eski Türkçedeki Kıd- fiilleri, kesmek, kırmak anlamlarına gelir. Her ikisi de Ana Altayca "Kıd" kökünden gelmektedirler (Bkz. Miller:1971, s. 37).

Komaru = Kumar

Komaru ve Komaremasu fiillerinin Japoncada kaybetmek, kaybı olmak gibi anlamları vardır. Bugün Türkçede sadece isim olarak kullanılan Kumar kelimesi ile aynı anlamı çağrıştırmaktadırlar, "Kumar oynamak"ta olduğu gibi.

Kosu = Koş-(mak)

Japoncada Kosu-, birinin arkasından gelmek, biriyle birlikte onun arkasından gitmek anlamınadır. Türkçede koş-mak birini bir başkasıyla eşleştirmek, iki şeyi çift olarak koymak anlamınadır. Örneğin "Atları arabaya koşmak"ta olduğu gibi. Her iki dildeki bu fiiller Altayca Kol(ı) kökünden gelirler. (Bkz. Miller:1971, s. 119. Kol sözcüğündeki l, kapalı ince l'dir.)

Omo(u)=Um-mak

Oru = Ör-(mek)

Japonca Oru fiili, Türkçedeki Örmek fiilinin genelde bütün anlamlarını ve kullanım alanını kapsar.

Tadun-, Taduki = Tatgan-(mak), Dadan-(mak)

Bütün bu Japonca ve Türkçe fiiller aynı anlamdaki fiillerdir: Bir şeye alışmak, dadanmak ve çalışmak, incelemek. Altayca Tatıga- kökünden gelmektedirler.

Tagai(ni) = Yagu, Yakın

Tagai Japoncada birlikte, karşılıklı olarak, yanında anlamındadır. Eski Türkçede Yagu, yaklaşmak, yakına gelmek anlamına fiildir. Yakın ve Yagu sözcükleri aynı zamanda isim ve zarftır. Tagai ve Yakın sözcükleri, Altayca Daga sözcüğünden gelirler. (Bkz. Miller:1971, s. 85; Poppe:1960, 22.)

Tak- = Çak-(mak)

Tak-, Japoncada yakmak, ateş çıkarmak anlamına bir fiildir. Türkçede Çak-(mak) ani olarak ateş çıkmak veya çıkarmak anlamınadır. Her iki fiil de Altayca Çak(ı) kökünden gelirler. (Bkz. Miller:1971, s. 99.)

Tuk-e, Tsuk- = Çig

Arkaik Japoncada Tsuk- ve Modern Japoncada Tuk-e- kökleri, suya batırmak, ıslatmak anlamına gelirler; Tsuk-, ıslak,

rutubetli anlamına da kullanılır. Türkçede Çig, Çiğ ve Çık, rutubet, çiğ, ıslaklık anlamlarına gelirler. Altayca kök, Çig'dir. (Bkz. Miller:1971, s. 98; Martin:1964, s. 230/60.)

Tum-, Tumam-, Tsump = Çimtuk, Çimdik(lemek), Çimduk

Altayca kök Çim-'den gelirler. Cimciklemek, cimcik atmak demektir.

Yaku, Yakeru = Yak-(mak)

Japoncadaki Yaku ve Yakeru fiilleri, Türkçe Yakmak fiili karşılığıdır.

Yasiro = Yaş-ur, Yaşmak

Japonca Yasiro, yerli ilâhlara tapınmak için etrafı çit ve duvarlarla çevrili yer anlamınadır. Yaşur, Türkçede saklamak, gizlemek anlamına fiildir. Yaşmak ise, yüzü örtmek, gizlemek için kullanılan ince bez demektir. Bütün bu sözcüklerin kökü Altayca Dal(ı) sözcüğüdür. (Bkz. Miller: 1971, s. 86); Dal(ı) sözcüğündeki l, kapalı ince l'dir.)

Yaraka-b = Yır

Arkaik Japoncadaki Yarakeb veya Yarakab, eğlenmek, neşelenmek, sevinmek demektir. Eski Türkçede ise Yır, şiir ve şarkı demektir. Bu sözcüklerin hepsi Altayca Dırg/Dırga kökünden gelmektedir. (Bkz. Miller: 1971, s. 99; Martin: 1967, s. 231.)

Dilin her sınıf kelime çeşidinden örnek olarak verdiğimiz Japonca ve Türkçe kelimeler bize bu iki dilin aynı kökten yani Altaycadan gelen diller olduğunu açıkça göstermektedir. Japonca ile Türkçe arasında 800'den fazla ortak kelimenin varolduğu bilinmektedır.

3- ARKEOLOJİ'DE TÜRK-JAPON SOY VE KÜLTÜR BİRLİĞİ

Japonya'da şimdiye kadar yapılan arkeolojik kazılarda ve araştırmalarda ele geçen kalıntılar genelde neolitik döneme ait eserlerdir. Bu eserleri yapısı, yapılış tarzı ve bulundukları yere göre arkeologlar iki sınıfa ayırmışlardır: 1- Cômon ve 2- Yayoi.

1. Cômon tip eserlerin, ortalama olarak M.Ö. 4500-250 yılları arasında yapıldıkları sanılmaktadır. Bu yıllar arasındaki döneme de, Cômon dönemi denilmektedir[1]. Cômon diye isimlendirmenin nedeni; devre ait çanak-çömlek gibi eserlerinin üzerlerinde ip izine benzeyen kıvrık çizgili nakışların bulunmasıdır. Bu tür eserlere daha çok Japonya'nın Kuzey ve Doğu bölgelerinde rastlanmıştır. Bu devir eserlerini daha çok pişmiş çamurdan yapılmış çok çeşitli şekillerdeki çanak, çömlek ve benzeri eserler ile işlenmiş taş eserler oluşturmaktadır. Bu devrin sonlarına doğru yani M.Ö. 400 yılı civarında yapıldığı sanılan bronz ve demir sanat eserlerine de rastlanmıştır.

2. Yayoi tipi eserler, M.Ö. 300 – M.S. 300 arasını kapsayan Yayoi döneminde yapılan eserlerdir. Yayoi devri çanak-çömlek eserlerine ilk olarak Yamato bölgesindeki Yayoi denen yerde rastlandığı için, bu devir eserlerine ve kültürüne bu isim verilmiştir. Bu devrin çanak ve çömlekleri artistik açıdan Cômon devri çanak-çömleklerinden geri ise de, teknik açıdan üstündürler ve Japonya'nın her yerinde rastlanmıştır. Çanak-çömleklerin yanında Yayoi devri sanat eserleri arasında, "Haniva" denen pişmiş çamurdan silindirik şekillerde yapılmış insan heykelleri; at gibi diğer canlı heykelleri; kemik, boynuz ve taştan yapılmış "Magatama" adı verilen süs ve takı eşyaları vardır. Ayrıca demir ve tahtadan yapılmış silahlar, avcılık ve ziraatçılıkta kullanılan çok çeşitli âletler vardır.

Japonya'da neolitik devrin en önemli yapısı, Kofun (Tumulis) denen eserleridir. Krallar ve kahramanlar gibi ünlü kişiler için yapılmış olan bu anıtsal mezarlar, oldukça ilgi çekicidir.

---

[1] Bazı bilginler Cômon devrinin başlangıcını M.Ö. 7000 yılına kadar geri götürmektedirler.

Hatta bunlardan bazılarının kapladığı alan, Mısır'daki en büyük piramitlerin kapladığı alandan daha büyüktür. Kofun geleneği, Hunlar ve Göktürkler gibi diğer Türk soylu kavimlerde de Kurgan adıyla görülür. Kofunlar ve Kurganlar büyük yeraltı mezarlardır ve üzerleri tepe şeklinde yığılmış topraklarla kaplıdır; bunun için onlara Türkçede "Höyük" de denir. Etraflarında ve bizim "Balbal" ve Japonların "Haniva" dedikleri insan ve hayvan heykelleri vardır.

Burada, bizim amacımız Japonya'nın tarih öncesi arkeolojik kalıntılarını ayrıntısıyla anlatmak değildir. Japon arkeolojisi ve kültürü üzerine çalışmış bilginlerin görüşlerine ve değerlendirmelerine dayanarak, Japonlar ile Türk soylu milletler arasında sanat açısından da bir soy ve kültür birliğinin olduğunu göstermektir.

Bu konuyla ilgili olarak Sansom şunları söylüyor: "Luçu Adalarına kadar ulaşan fakat Formosa'ya kadar ulaşmayan Cômon kültürü, Güney Çin ve Hindo-Çin'i de içine alan neolitik kültürlerden ayrı bir gruba aittir. Böylece Cômon kültürünün Kuzey kökenli olduğunu tahmin etmek akla yakındır; eğer böyleyse, Japonya'daki neolitik devir kalıntılarına benzerlik gösteren kalıntıların Kuzey Asya kıtasındaki bazı bölgelerde de bulunabileceğini beklemeliyiz. Gerçekte böyle bir benzerlik, Kore'de bulunan erken devir neolitik çömlekçiliğinin bazı ilkel tiplerinde vardır. Fakat bu, Cômon tip çömlekçilikten ziyade Yayoi tip çömlekçiliğine benzemektedir; böylece şimdilik çömlekçiliğin veya başka taş sanatının Japonya'nın erken neolitik kültürünün kökenine ışık tuttuğu söylenemez. Sadece benzetmeyle, eğer Yayoi kültürü Kore yoluyla Kuzey Asya kıtasından geldiyse (bu neredeyse artık kesin), coğrafî temel dikkate alınarak daha erken Cômon kültürünün de benzer bölgeden gelmesi ihtimal dahilindedir ve aynı yolu takip etmiş olması muhtemeldir."[2] Aynı yazar şunu da ilave eder: "İlkel Japon silahları, okyanus adalarının silahlarından ziyade, Kuzey-Batı Asya silahlarına benzemektedir."[3] Yine aynı yazara göre, Japon Haniva sa-

[2] Sansom (G.B.): Japan, *A Short Cultural History*, Tokyo, 1997, s. 4.
[3] *İbid*, s. 8.

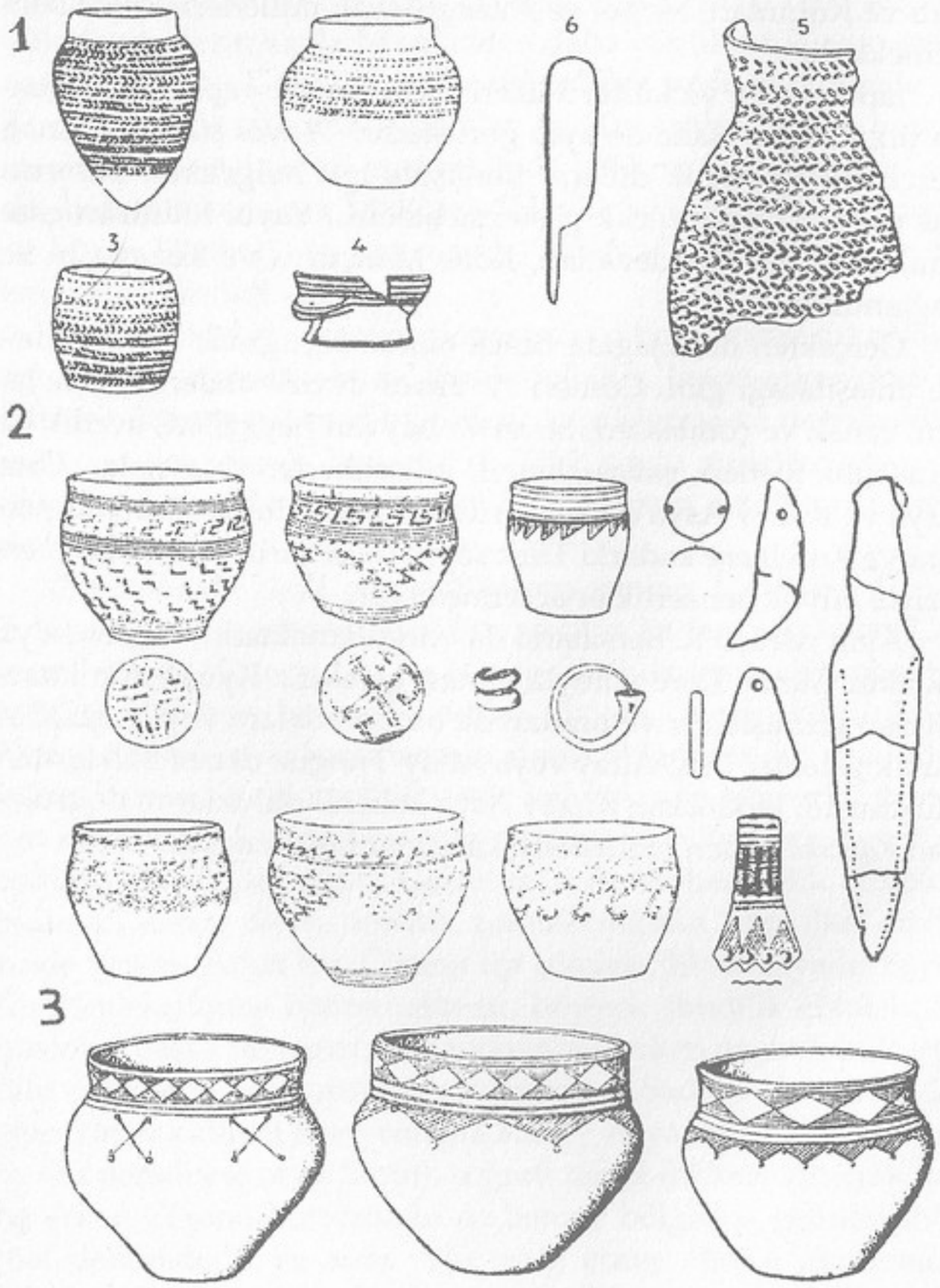
natı ve Kofunları, Moğol ve Kuzey Asyalı milletlerinkilere benzemektedir[4].

Japon tarihi ve kültürü üzerine çalışmalar yapmış olan başka ünlü bilgin Hane de aynı görüştedir: "Yayoi süsleme sanatı ve çizimleri, Altaik dillerin konuşulduğu bölgelerde bulunan süs eşyalarına benzerlik göstermektedir... Yayoi kültürün cilalanmış taş alet ve edevatları, Kore, Mançurya ve Kuzey Çin ile bağlantılıdır."[5]

Gerçekten de, aşağıda örnek olarak seçtiğimiz resimlerden de anlaşılacağı gibi, Cômon ve Yayoi devirlerinden kalma Japon çanak ve çömlekleri, insan ve hayvan heykelleri, avcılık ve ziraatçılık aletleri, savaş aletleri, mücevherler ve aynalar, Orta Asya ve Kuzey Asya'da kazılarda bulunan Hunlardan Tunguzlara ve Korelilere kadarki Türk soylu milletlerin arkeolojik eserleriyle büyük benzerlikler arzetmektedir.

Aynı görüşü R. Bersihand da vurgulamaktadır: "Japonya'ya ilk akın Güney Kore yoluyla olması gerekir... Kyûşû'nun kuzeyinden girmişlerdir ve oradan da bütün adalara yayılmışlardır. Bu ilk gelenler Ural-Altay veya Altay-Tunguz denen halklardan oluşmuştu. Japonların Kuzey Asya kökenli olduklarını doğrulayan *Kaizuka* denen prehistorik kalıntılar bulunmuştur."[6]

[4] *İbid*, s. 12.
[5] Hane (Mikiso): *Premodern Japan, A Historical Survey*, Boulder-San Francisco-Oxford, Westview Press, 1991, s. 11.
[6] Bersihand (Roger): *Histoire du Japan, des Origines à Nos Jours*, Paris, Payot, 1959, s. 9-10.

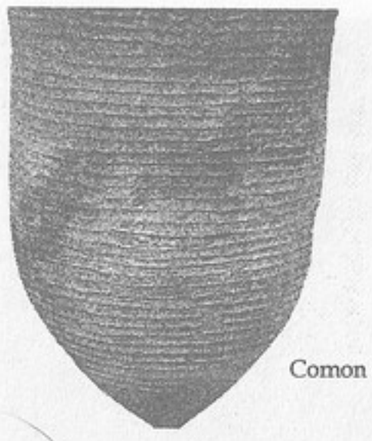
M.Ö.3.bin yıldan kalma Kuyum, Kurot ve Karasuk kurganlarında bulunmuş Altay çömlekleri.
Ögel(B.): *İslamiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi*, s.12

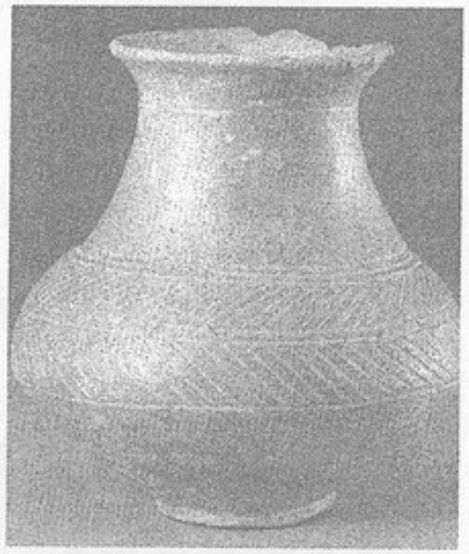
M.Ö.11.yüzyıldan bir Türk çanağı,
Leningrad, Ermitaj Müzesi

Bronz Çağı Altay çömlekleri,
Diyarbekirli (N.):*Hun Sanatı*,
İstanbul, 1972, s. 5

Comon devri Japon çanak çömlekleri

Tsuboi (S.), *Genşi Kodai no Biciitsu*,
3 baskı, Tokyo, 1997, s. 19

4- MİTOLOJİ VE KOZMOLOJİDE TÜRK-JAPON SOY VE KÜLTÜR BİRLİĞİ

Kociki ve *Nihon Şoki* gibi en eski Japon kaynaklarında anlatılan Japon mitolojisi ve kozmogonisi, öz ve esasta, Türk soylu Orta Asya milletlerinin ve Sümerlerin yaratılış ve türeyiş mitoloji ve kozmogonilerinin aynısıdır. Ancak 6. ve 7. yüzyıllarda Çin kültürünün tesiriyle Japon efsanesine yeni unsurlar karışmıştır. Kaynaklarda farklılık ve bazen çelişkiler olsa da genelde Japon efsanesi şöyle özetlenebilir:

Başlangıçta yer ve gök bir idi. Evren, şekilsiz yumurta gibi bir kütle idi. Zamanla bu kütlenin hafif ve saf özü yavaş yavaş yukarı doğru yükselerek gökyüzünü oluşturdu; ağır ve katı kısmı aşağı inerek yeryüzünü oluşturdu. Gök ve Yer arasında İlk Kami (Kamu) oluştu; onu beş kami izledi ve nihayet erkek İzanagi ve dişi İzanami oluştu. Denize yönelerek denizi karıştırdılar ve bir adacık oluştu. Ada üzerine indiler; sonra başka kamileri ve Japon adalarını oluşturdular.

İzanami, ateş tanrısını doğururken ölür ve yeraltı karanlığına (Yomi) iner; orada kirlenir ve bozulmaya başlar. Eşini özleyen ve görmek isteyen İzanagi yeraltına iner. Ancak durumundan utanan İzanami, ona görünmek istemez. Karanlık ülkesinden geri çıkan İzanagi kendisini temizler; önce sol gözünü yıkar bundan Güneş Tanrıçası (Ama-terasu-ô-mi-Kami) oluşur ve Göğe yükselir. Sağ gözünü yıkayınca Ay Tanrısı oluşur ve göğe yükselir. Burnunu yıkayınca, Fırtına Tanrısı (Susa-no-vo) oluşur. Güneş Tanrıçası gökyüzünü, Fırtına Tanrısı yeryüzünü yönetirler.

Güneş Tanrıçası, kardeşi Fırtına Tanrısı ile mücadelelerinden sonra, adalara Güneş Tanrıçasının zürriyeti hâkim olur; böylece de sonsuza dek devam edecek Japon ulusu ortaya çıkar.

İzanagi ve İzanami'nin çocukları ve zürriyetlerinden ayrıca, bütün ağaçların atası Ağaç Kami, bütün bitkilerin anası Ana Bitki Kami ve diğer canlı ve cansız varlıkların ataları kami oluşur.

Ayrıntıya girmeden ana hatlarıyla özetlemeye çalıştığımız bu oluş veya yaratılış Japon efsanesi, yukarıda da belirttiğimiz gibi özü itibariyle Ural-Altay yaratılış efsanesidir.

Bu Türk yaratılış ve türeyiş efsanesi, yazılış tarihleri bakımından *Kociki* ve *Nihon Şoki* ile aynı tarihlerde yazılan en eski Orta Asya Türk Yazıtlarında yer alır. Ancak Yazıtların bazılarındaki anlatım tarzına bakıldığında efsanenin çok daha erken dönemlerde ortaya çıktığı kesinlikle söylenebilir. Bu efsaneyi anlatan daha önceki dönemlere ait elimizde yazılı belge yoktur. Ancak efsanenin nesilden nesle sözlü olarak aktarılmış olması kabul edilebilir.

Aynı şekilde, Türk efsanesine göre de yer ve gök birbirinden ayrılıp, yaratılınca ikisi arasında insan yaratılıyor. İlk insan,

Türklerin atası Oğuz Kaan'dır ve Güneş Tanrıça'nın oğludur. Gökyüzünden, önce okyanusa iner. Sonra kutsal yer Ötüken'i mekân tutar. Ötüken'de Kaan ve eşinden Türkler üremeye başlar. Burada, Japon yaratılış efsanesine benzeyen çok ilginç bir nokta vardır: Japon adaları okyanusun içinde olduğu için okyanus unsuru doğaldır; fakat Türkler ana karada olmalarına rağmen yaratılış efsanelerinde de aynı okyanus ve büyük su unsurunun olması oldukça dikkate değer bir husustur.

Aralarında büyük benzerlikler olan Sümer, Türk ve Japon yaratılış efsanesi, çeşitli açılardan değerlendirilebilir.

Bu yaratılış efsaneleri, evreni üç ana parçaya ayırmaktadır: Gökyüzü, Yeryüzü ve İnsan. Efsanenin Japon rivayetinde açıklıkla belli olmamakla birlikte, Bilge Kaan ve Kül Tekin yazıtlarında anlatıldığı şekliyle Türk ve Sümer rivayetlerinde evreni var eden Gökyüzünün en üstünde bulunan bir yaratıcı Tanrı vardır ki, eski Türkler ona Tengri veya "Gök Tengri" derler. Bilindiği gibi bugünkü Türkçe Tanrı sözü, Hunlar ve Göktürklerin Tengri sözünden gelmektedir.

Gökyüzünde birçok tanrılar vardır. Bunların en önemlisi dişi Güneş tanrıdır ki Sümer, Türkler ve Japonların anasıdır; onun soyundan gelirler. Yeryüzü bir bütün olarak erkek tanrıdır ve üstünde ve altında çeşitli tanrılar vardır.

Yer ve Gök arasında insanlık vardır. İlk insan aslında Kam/Kami veya Kaan'dır. Bütün insanlar bundan türediği gibi, o aynı zamanda Tanrı ile kendinden türeyen insanlar arasında bir elçidir; Tanrı'nın yeryüzünde temsilcisidir. Dolayısıyla insanların en kutsalı Kami/Kam'dır. Krallar onun soyundandır; krallar dolayısıyla hem devletin, hem toplumun, hem de dinî hayatın en üst idarecisidirler. Bunun için bütün Türk soylu milletlerde krallar insanlık türünün tanrısı (Kami/Kam-Kaan) kabul edilerek kutsanır.

Buraya kadar kısaca anlattığımız Türk ve Japon mitolojisinin iki temel anlamı vardır: 1. Kozmolojik, 2. Dinî ve kelâmî (teolojik). Japonların Kami (Kamu) ve Türklerin Kam kavramı bu iki anlam açısından yorumlanabilir. Mitolojinin ve Kami/Kam kavramının dinî ve kelâmî yorumunu bir sonraki bölümde yapacağımız için, burada kami/kam kavramının kozmolojik yorumu üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

Mitoloji, her şeyden önce Japonlar ve Türklerin ırksal olarak varoluş ve yaratılış mitolojisidir. Buradaki en önemli anahtar kavramı kami/kam, öncelikle kozmolojik bir içeriğe sahip bir kavramdır. Bu açıdan bakıldığında Kami/Kam sözü, varlık türlerini ifade eder. Kami/Kam'ın ifade ettiği varlık türlerini şöyle sıralayabiliriz:

I- Tanrı: Yaratıcı somut varlık;

II- Tanrılar: Evrendeki bütün ruhsal ve fiziksel varlıkların ilk tipleri veya türleri.

Bu varlıklar, yukarıdan (gökten) aşağıya (yere) doğru, biri diğerinin ilkesel ve fizikî olarak varolmasına neden olduğundan, bir üst varlık, bir alt varlığa göre üst bir kami/kam (tanrı) dır.

Bu tanrılar, şu temel varlık türlerini kapsar:

a- Göksel Varlık Türü: En önemli tanrı Güneş'tir.

b- Yersel Varlık Türü: En önemli tanrılar, Toprak ve Su'dur.

c- İnsan Türü: İnsan tanrı, ilk insan türü.

Yerdeki ve Gökteki canlı varlık türlerinin ayrıca her birisi, bir tanrıdır. Sözgelimi:

1) Ağaç türlerinin tanrısı (ilk türü), Sakaki/Kayın ağacıdır.

2) Bitki türlerinin tanrısı (ilk türü)

3) Hayvan türlerinin tanrısı (ilk türü), Türk soylu kavimlerin kendilerinin simgesi olarak kabul ettiği hayvana göre bu türün Kamı değişir. Örneğin Göktürkler ve Hunlar'da Böri (Kurt) dir; Tunguzlar'da Kumo (Ayı)dır. Japonlar'da Cinca (Shinto tapınağı)'ya girişin yanlarındaki hayvan heykelleri de önemli kutsal sayılan hayvanları gösterir. Bu hayvanların Kamiler'in elçisi veya hizmetçisi olduğu kabul edilir. Mitsumine Cinca'nın hayvanı Kurt'tur; İnari Cinca'nın hayvanı Tilki'dir; Kasuga Cinca'nın hayvanı Geyik'tir; Hie Cinca'nın hayvanı Maymun' dur. Bizde olduğu gibi Japonlarda da at kutsal sayılır; Kamiler'in sembolik binek hayvanı kabul edilir.

Türk soylu ulusların varlıkların ana türleri anlamındaki kozmolojik Kam/Kami kavramı, Türk soylu filozoflar ve mutasavvıflar aracılığıyla İslâm felsefesine ve tasavvufuna da geçmiştir. İşrâkî felsefenin kurucusu ünlü Azerî filozof Şıhâbeddîn Yahyâ es-Suhreverdî (1155-1191)'nin Rabbu'n-Nev' (Tür'ün

Rabbı) veya Sahibu'n-Nev' kavramı ve aynı şekilde Vahdet-i Vücûdcu Osmanlı mutasavvıfı Davûd el-Kayserî (ö. 1350)'nin "Rabbu'l-Erbâb" (Rablar'ın Rabbı) kavramı, bize kami/kam kavramını çağrıştırmaktadır. Suhreverdî'nin Tür'ün Rabbı kavramındaki Rabb, türü temsil eden ve koruyan ve o türün evrensel ilk örneği (arketip)dir[7]. Davûdu'l-Kayserî'nin "Rablar'ın Rabbı"[8] kavramındaki Rabb, Allah'tır; Rablar'a gelince; Davûd el-Kayserî bunlarla varlık türlerini kasteder, yani her varlık türünün ilk ve ana türü bir Rab'tır. Suhreverdî'de ve Kayserî'de Rabb, Kur'anî anlamıyla Yaratıcı Tanrı (Tengri) anlamında kullanılmıştır. "Tür'lerin Rabbı" veya "Rabblar" şeklindeki çoğul kullanımda Rabb sözü, Tanrı veya "Tanrılar" anlamında kullanılmamıştır. Sadece türlerin ilki ve türlerin "efendisi" anlamında kullanılmıştır.

Görüldüğü gibi, hem Suhreverdî'nin hem de el-Kayserî'nin Arapça asıllı Rabb kelimesini kullanımları eski Türkler'in Kam/Kami sözcüğü kullanımlarıyla semantik ve kozmolojik bakımdan büyük benzerlik göstermektedir; Rabb sözcüğü, Kam sözcüğü karşılığı kullanılmıştır diyebiliriz. Kam kavramının içeriği Rabb kavramının içeriğine taşınmıştır.

5- DİNDE TÜRK-JAPON SOY VE KÜLTÜR BİRLİĞİ

Japonların ve diğer Ural-Altay soylu milletlerin yaratılış efsanesi ve ondan çıkan zorunlu mantıksal neticeler, aynı zamanda bu ulusların millî atalar dinini anlatır. Buna Japonlar Kami, Türkler Kam derler. Ancak kami/kam, kutsal kitabı ve peygamberi, panteonu olan genel anlamdaki bir din değildir. Budizm ve Konfüçyanizm Japoncaya girince, Kami'ye bu dinlerden ayırt etmek için Çince Şintô denmiştir. Şintô, Tanrı anlamına Şin ve Yol anlamına Tô (dô) kelimelerinden oluşmuştur ki deyim olarak "Tanrı Yolu" demektir. Bunun için Batılılar genelde Kami'ye bugün Şintoizm demektedirler.

---

[7] Suhreverdî: *el-Meşârî' ve'l-Mutarahât*, H. Corbin neşri, *Mecmua fi'l-Hikmeti'l-İlâhiyye*, İstanbul, 1945, s. 455-464; Molla Sadra: *eş-Şevâhidu'r-Rububiyye*, Meşhed, 1346, s. 154-170.

[8] Davûdu'l-Kayserî: *Keşfu'l-Hicâb an Kelâmi'r-Rabbi'l-Erbâb*, neşir: M. Bayrakdar, er-Resâil, Kayseri, 1997, s. 89-104.

Diğer taraftan, Türklerin Kam'ına da Çin kaynaklarında Şaman denmiştir. Kam da genelde Batı'da Şamanizm olarak tanınmıştır. Fakat Türklerin millî dini Kam'ın gerçekte Şamanizm ile hiçbir ilgisi yoktur. Güney Asya kökenli olan Şamanizm, daha sonra Budizm ile birlikte, Orta ve Kuzey Asyalı Uygurlar, Tunguzlar ve Mançular arasında yayılınca, yanlışlıkla eski Türk dini Kam'a da Şamanizm denmiştir.

Ono'nun da belirttiği gibi Japonların Kami inancı, zamanla yabancı kültürler ve dinlerden etkilenmiştir[9]. Bunların başında hiç şüphesiz Budizm, Konfüçyanizm, Taoizm, Şamanizm gibi diğer Asya kökenli dinler gelir. Aynı şey Türklerdeki Kam inancı için de söylenebilir. Fakat Kami ve Kam öz itibariyle aynıdır; Japon Kami inancı esasında Orta Asya kökenlidir; nitekim Ballou bu hususu şöyle ifade eder: "Erken Japon dinî inançlarının ilk temel kaynakları, Çin'den ziyade Kuzey Asya'dadır."[10]

Japonlar 6. yüzyıldan itibaren Budizm'i kabul etmelerine rağmen atalar dini Kami'yi bugüne kadar yaşatmışlar ve canlı tutabilmişlerdir. Kami bugün Japonya'da gerçekten yaşayan bir dindir. Aynı şey, diğer Ural-Altay milletleri için söylenemez. Bulgarlardan Finlilere Avrupa'ya yayılmış Türk soylu milletler Hıristiyanlığı kabul ettikten, Orta Asya ve Anadolu'daki Türkler İslâm'ı kabul ettikten sonra atalar dini Kam/Kami unutulmuştur. Fakat buna rağmen Orta Asya ve Anadolu Türklerinde Kam dininin birçok geleneğinin İslâmî motiflerle boyanarak devam ettiği de söylenebilir. Bunlardan aşağıda bazı örnekler vereceğiz. Bilindiği gibi, Japonların dışında, saf şekliyle olmasa da Kami dini bugün sadece Sibirya'daki Altaylar ve Yakutlar arasında yaşamaya devam etmektedir. Hatta Yeni Kıta (Amerika)'daki Eskimoların ve Kızılderililerin dini de bir Kam dinidir denebilir.

Konumuz, burada her yönüyle Türklerdeki Kam ve Japonlardaki Kami dinini anlatmak değildir. Ayrıntıya girmeden Kam ve Kami'nin öz itibariyle aynı inanç sistemi olduğunu kısaca izah etmek istiyoruz.

---

[9] Ono (Sokyo): *Shinto, the Kami Way*, Rutland-Vermont-Tokyo, Charles E. Tuttle Company, 26th printing, 1995, s. 3-4, 85-89.

[10] Ballou (Robert O.): *Shinto, the Unconquered Enemy*, New-York, the Viking Press, 1945, s. 8.

Her şeyden önce kısaca Kami/Kam sözünün anlamı üzerinde durmak gerekiyor. Batılılar yanlışlıkla genelde Kami sözünden Tanrı anlıyorlar ve sözcüğü kendi dillerine God (Got veya Dieu) olarak tercüme ediyorlar. Hâlbuki Kami; daha ziyade kutsallık ifade eden bir anlam taşır, faziletli ve otorite sahibi kimseler için kullanılan bir rütbe ve ta'zim ifadesidir. Ono bu hususu şöyle belirtir: "Kami, Şintô'da ibadet konuludur. Kami ile ne ifade edilmektedir? Esas olarak kavram, faziletleri ve otoritelerinden dolayı bir saygı ifadesi içeren şerefli ve kutsal ruhlar için olan bir tazimdir. Böyle ruhlara sahip bütün varlıklar, böyle bir anlamda Kami olarak adlandırılabilirler veya kuvve halinde Kami'ler olarak bakılabilirler."[11]

Aslında, Kami'nin veya Kam'ın yaratılış efsanesindeki anlamıyla daha önce de belirttiğimiz gibi, ilk insan ve tanrısal âlem ile insanlık âlemi arasında bir elçi olması dikkate alındığında, hem ilk insan hem de ilk peygamber (elçi) olan Sami dinlerdeki Hz. Âdem'e tekabül ettiği söylenebilir.

Kami'nin/Kam'ın bu elçilik sıfatının özelde tanrısal soydan gelen krallara ve önder insanlara geçmekte olduğuna inanılır. Fakat genelde her temiz insan da Kami/Kam'dır. Her varlığın kuvve veya fiili olarak kami veya kami adayı olması fikri de, İslâm'daki her insanın Allah'ın halifesi olarak yaratıldığı fikrine benzemektedir[12].

Dolayısıyla kısaca ifade edecek olursak, esasında özel anlamıyla Kami/Kam, İslâm'daki nebî veya resûl gibi kavranabilir; ancak aralarında şu önemli fark vardır: Kami/Kam'ın kendisine verilmiş kutsal bir kitabı yoktur; Kami/Kam her zaman doğrudan krallıkla ilişkilidir, fakat İslâm'da bazı resûller veya nebîler aynı zamanda kral iseler de, elçilik her zaman krallıkla ilişkili değildir.

Kami/Kam inancında din-devlet, din-ahlâk, din-hukuk ayırımı yoktur. Hepsinin birbiriyle harmonize olduğu ve herkesin uyması gereken toplumsal töre ve yasa vardır. Bunlara uyulma-

[11] Ono (Sokyo): A.g.e., s. 6.

[12] Kur'an'a göre insanın yeryüzünde Allah'ın halifesi olmasıyla ilgili bilgi için bkz. Bakara (2): 30; En'âm (6): 165; A'râf (7): 69, 74; Yûnus (10): 14, 73; Neml (27): 62; Fâtır (35): 39; Sâd (38): 26.

sını ve yaşatılmasını, her evde evin yaşlı erkeği, her sülalede ve küçük toplumlarda o sülalenin kami/kam'ı, ki eski Japon toplumunda buna "Ucigami" denirdi ve her devlette devlet başkanı sağlardı.

Genelde diğer toplumlardan farklı olarak Türk soylu milletlerde, dinîlik sadece bir sınıf insana veya belirli bir varlığa hasredilmediği için, ayrı bir din adamlığı sınıfı, ruhbanlık ve putçuluk yoktur; ayrı bir ahlâk yasaları, toplumdan ve doğadan ayrı ve farklı ibadet yeri yoktur. Bunun için, Türk soylu milletlerin hayat felsefesini kavrayamayan Batılılar bu milletlerin geçmişiyle ilgili araştırmalarında bazen yanlış yargılarda bulunabiliyorlar. Örneğin Japonlar ile ilgili olarak, eski Japonlarda ahlâk ve ahlâkî normların yazılı halde belirgin ve ayrı olarak gelişmediğinden söz ederler.

Aslında Japonlar ve eski Türk toplumları için yazılı hukuka ve ahlâk yasalarına hiç gerek yoktu; çünkü töre ve yasa denen gelenek onların hayatında yaşanan bir gerçeklikti. Ahlâkı yazarak yaşatmıyorlardı; yaşıyorlardı. Ahlâkî ve hukukî kuralları yazılı hale getirmek, her zaman iyi ahlâklı ve âdil birey veya toplum olmayı gerektirmez. Başka bir ifadeyle Japonlar ve Türk soylu milletler o kadar ahlâklıydılar ki, bu durum komşu milletlerin ilgisini çekiyordu. Sansom, 3. yüzyıl Japon toplumuyla ilgili olarak Çin kaynaklı Han ve Wei belgelerinden şu nakilleri yapmıştır: "Baba ve anne, genç ve yaşlı erkek ve kız kardeşler ayrı olarak yaşarlar, fakat toplantılarda cinsiyet sebebiyle bir ayırım yoktur. ... Soygun ve hırsızlık yoktur ve dava etme durumuna az rastlanır..."[13]

Buraya kadar hem Japonlarda hem de Hunlar ve Göktürkler gibi eski Türk soylu milletlerde Kami/Kam öğretisi, teolojik olanla toplumsal ve siyasî olanı, dinî olanla dünyevî olanı, bir arada toplayan bir hayat tarzıdır. Bununla birlikte, Japonlarda ve eski Türklerde Kami/Kam öğretisi, bir kısım özel ayinler ve ibadetlere sahiptir. Şimdi bunları kısaca özetlemeye çalışalım.

Bütün evren ve bütün insanlar bir açıdan tanrısal, yani kutsal olmasına rağmen, bunların çeşitli yönlerden büyük ve ulu

[13] Sansom (G.B.): *A.g.e.*, s. 29-30.

sayılanları bazı insanlar ve nesneler ayrıcalıklı ve özel olarak kutsamanın konusu olmaktadır. Başta krallar ve kahramanlar; onlar adına görevli Kami'ler/Kam'lar, güneş ve ay gibi gökcisimleri, büyük dağlar, ırmaklar, ağaçlar, kayalar, mağaralar gibi doğal varlıklar hep kutsanır. Eski Türkler ile ilgili bu durumu, Kaşgarlı Mahmud *Divân-ı Lügât-ı Türk* adlı eserinde şöyle ifade etmektedir: "Büyük bir dağ, büyük bir ağaç ve benzeri nesneler gibi gözlerine büyük görünen şeylere hep Tengri adını verirler."

Eski Türkler ve Japonlar için, aslında bütün evren bir mabet olduğu için, diğer vahiy dinleri veya politeizm gibi çok organize mabet anlayışı ve kurumları yoktu. Eski Türkler 6. ve 8. yüzyıllar arasında diğer dinleri ve özellikle de kitlesel olarak İslâm'ı kabul ettikleri için, Japonlarda görülen Cinca ve Miya gibi özel mabetler fazla gelişmemiştir. Buna rağmen, bir kısmı Kami/Kam ayinler ve inanışlar Müslüman Türkler arasında da bugüne dek yaşatılmıştır. Bazı örnekler verelim:

Güneş ve Ay Kültü: Hem Türk soylu uluslarda hem de Japonlarda Güneş ve Ay önemli gök cisimleridir. Güneş "Doğu"nun simgesi, Ay "Batı"nın simgesidir. Güneş'e "Ana", Ay'a "Baba" olarak bakılır. Türklerde özellikle Güneş adına kurbanlar kesilir ve ayinler yapılırdı. Örneğin, Cengiz Han gibi birçok hükümdar Güneş'e dönerek göğsünü yumruklar ve dokuz kez secde ederdi. Hâlâ bugün Anadolu'nun birçok yerinde şu inanış vardır; Güneş tutulması olayının, kötü ruhların Güneş'i esir alması olarak görülmesi... Güneş'i ondan kurtarmak için, birçok kimse Güneş yönüne havaya barutlu silahlar patlatır.

Güneş hem Japonlarda hem eski Türklerde Gök tanrılarının en önemlisidir; o gökyüzünün idarecisidir. Onun krallık nişanı taşıdığına inanılır ve devletin en büyük ayinleri ve merasimleri onun adına yapılır. Bununla birlikte Güneş, kendi başına atokrat bir Tanrıça değildir; o göksel evreni, başka tanrılardan oluşan bir meclis ile yönetir; gökyüzünde ve yeryüzünde olacak olaylara ait kararlar birlikte alınır. Göğü ve yeri Güneş ve onun idaresindeki diğer tanrılar yönetir.

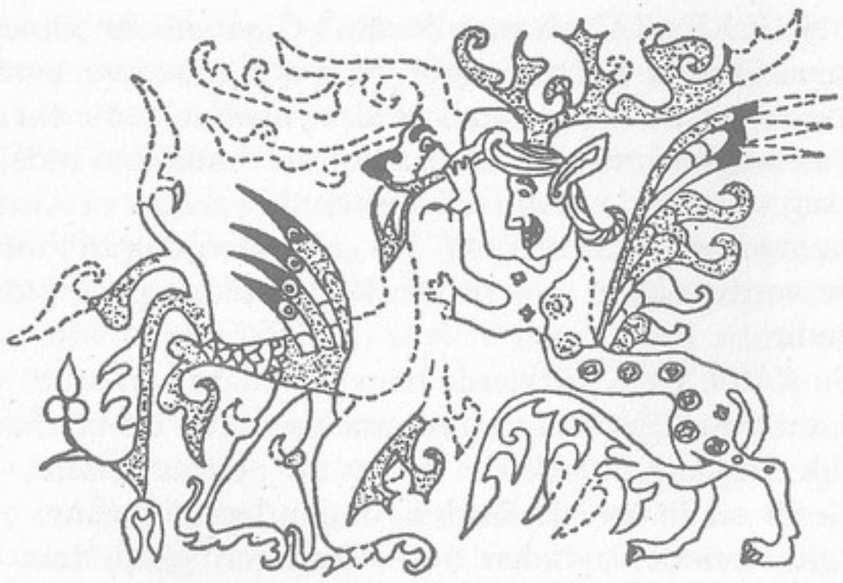
Bize göre, Türk soylu milletlerin bu Güneş inancı, Hâkim et-Tirmizî gibi Türk soylu mutasavvıflar ile İslâm tasavvufuna

geçerek, Eshâbu'l-Ğayb veya Ricâlu'l-Ğayb adıyla bilinen yaklaşımın kökenini oluşturmuştur. Bu yaklaşıma göre, evreni görünmeyen bir kısım hiyerarşik ruhlar yönetmektedir. Bu ruhlar, ölmüş önemli kâmil sûfîlerin ruhlarıdır. Bunlardan birisi Kutb'dur; sağ ve solunda İmam adı verilen iki yardımcısı vardır; onların altında sırasıyla 4, 7, 40, 365'er kişiden oluşan zincirleme ruhlar vardır. Gökte en tepedeki Kutb, onlarla evreni idare etmektedir.

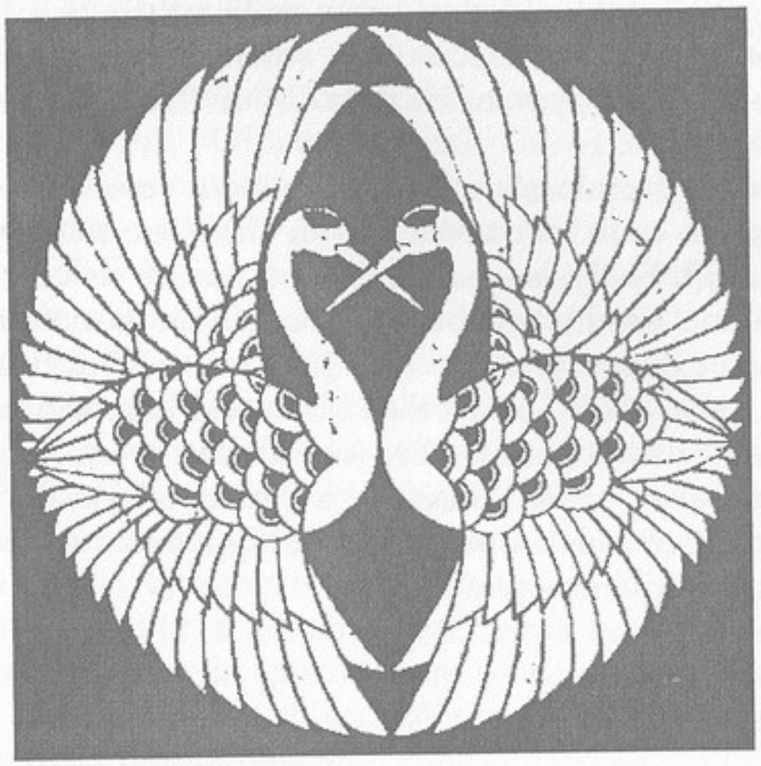
Su Kültü: Hem Türklerde hem Japonlarda su kültü vardır. Su hem temizliğin simgesi ve aracıdır, hem de bir hayat ve canlılık ilkesidir. Türklerde bu kült, "Yer-Su" olarak bilinir. Ayinlerde su ile temizlenilirdi ki bugün Japonlar Cinca'ya ayin için gittiklerinde, ayinden önce Cinca'nın girişindeki küçük çeşmelerden akan su ile ellerini ve ağızlarını yıkarlar. Sanki bu, Müslümanlıktaki bir çeşit abdest gibidir.

Hem Türklerde hem Japonlarda su, insanı Tanrısal olana yaklaştıran bir nesnedir. Orhun Yazıtları'nda da belirtildiği üzere bazı su kaynakları, kutsal kabul edilir ve özellikle belli günlerde onlar kutsanırdı. Çünkü su, soyut olarak dişi bir tanrıça kabul edilirdi, ki Japonlar bu suya "Midzuha no me" adını vermişlerdir.

Japonlarda, yılbaşlarında sıradan kuyu veya benzer su kaynaklarından evde kullanmak için su alınırken, sabah erkenden su'ya küçük hediyeler sunularak kutsanır ve teveccühü kazanılır. Benzer bir duruma bugün Anadolu'da da rastlanır. Müslümanların dinî bayramları olan Ramazan ve Kurban bayram günleri veya "Arife" adı verilen bir önceki gün, kadınlar sabah erkenden kalkarlar çeşme veya kuyulardan evlere su getirirler. O vakitte akan suyun kutsal bir su, hatta Mekke'de Kâbe'nin yanındaki Zemzem adı verilen su olduğuna inanılır. Bu sulara, hürmet gösterilerek içilir.

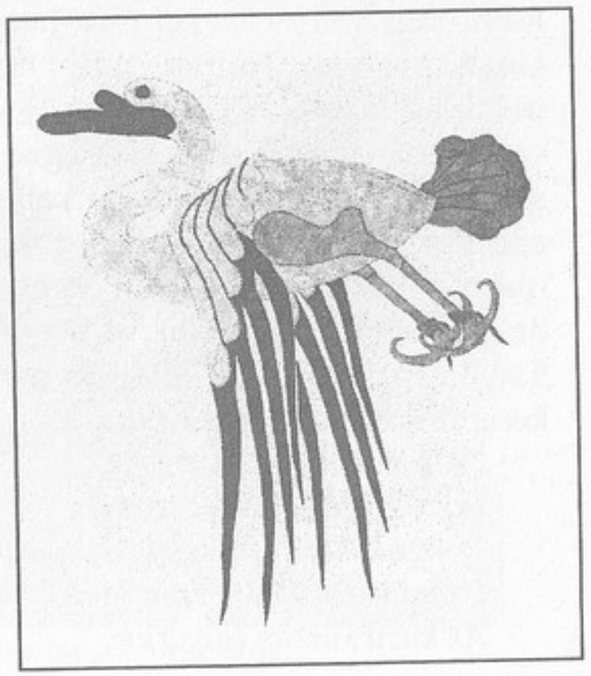
Karakuş tasvirli bir rahit. Çal (H.), Orhun Anıtları 2000 Yılı Kazısı, *XIV. Türk Tarih Kongresi*, c. 3, Çizim 14

Turna Japonlar ve Türklerde kutsal sayılan kuştur.
Turna karşılığı Japoncada "Tsuru" kelimesi kullanılmaktadır.

Aoyagi (M.), *Sôşoku Kofun no Sekai*, Asahi-Şimbun, Osaka, 1993, s. 131

Kumaşa İşlenmiş bir Turna
Pazırık Kurganları,
Türkler, 2002, c. 1, s. 286.

M.Ö. V yüzyıla ait keçe üzerine dokunmuş bir turna figürü. Pazırık Dokumaları, *Türkler*, 2002, c.3, s. 896

Ağaç ve Orman Kültü: Türk soylu milletlerde ağaç ve orman kültü de çok önemli bir külttür. Genel olarak ağaçlara ve ormana büyük saygı gösterilir. Dede Korkut hikâyelerinde Türklerin ağaçlara nasıl saygı gösterdikleri ve kutsadıkları bolca anlatılır. Hem eski Türklerde hem de Japonlarda yaşlı ve görkemli ağaçlar kutsanır; fakat en kutsal ağaç, "Kayın" ağacıdır; Japonlar ona "Sakaki" (clayera Japonica) derler. Altay Türkleri, Kayın ağacının, çocukları ve hamile kadınları koruyucu tanrı Umay ile İyilik Tanrısı Ülgen tarafından gökten indirildiğine inanırlar. Bu ağacın hastalara şifa verdiği kabul edilir.

Altay Türklerinde kayın ağacı ebediliğin ve ölümsüzlüğün simgesidir. Altından olduğu kabul edilen bu kutsal ağaç nesil ağacıdır; yerin merkezinden gökleri delip geçerek sonsuzluğa ulaşır. Abakan Tatarlarının inanışına göre dünyanın merkezinde demir bir dağ vardır ve bu dağda altın yapraklı beyaz bir kayın ağacı dikilidir. Altay Şamanları kayın ağacına kurbanlar keserek şu dua ile kutsarlar:

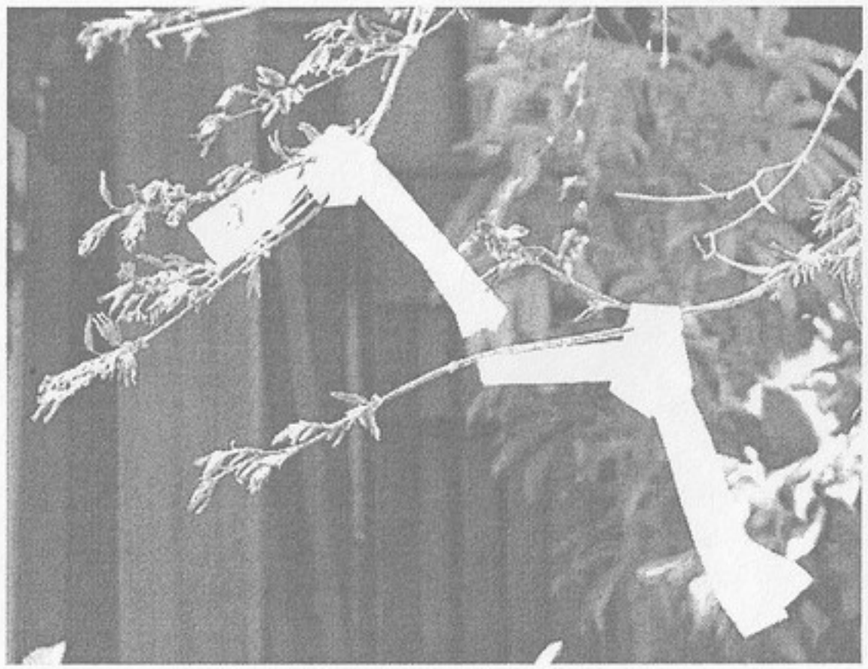
"Altın yapraklı Bay Kayın,
Sekiz gölgeli mukaddes kayın,
Dokuz köklü, altın yapraklı mübarek kayın,
Ey mübarek kayın! Sana kara yanaklı,
Ak kuzu kurban ediyorum."

Türklerde ayrıca çam, meşe, çınar ve kavak ağaçları da kutsal sayılır. Türklerin türeyiş yeri kabul edilen Ötüken dağları ve ormanları da kutsal sayılır.

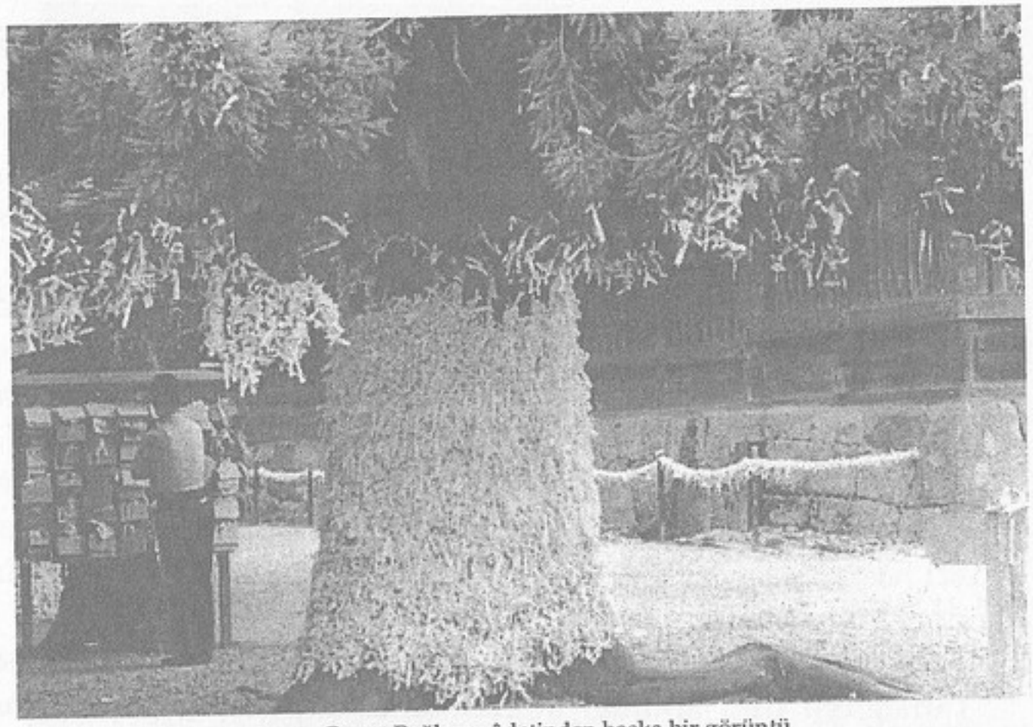
Kayın ağacı Japonların da en kutsal ağacıdır. O, bütün ağaçların tanrısıdır. Cinca'ların bahçelerinde özellikle yetiştirilir. Evlerdeki Altar'lar, süslemek için taze kayın ağacı kullanırlar.

Burada ağaç kültüyle ilgili olarak hem Japonlarda hem de Türklerde ortaklaşa varolan başka bir âdeti de belirtelim. Bugün bile Anadolu'nun birçok yerinde, çeşitli amaçlarla kutsal kabul edilen ağaçların dallarına beyaz bez parçası bağlama âdeti vardır. Ağacın dalına bez bağladıktan sonra, ağacın dibinden biraz toprak alınır, su ile karıştırılarak çamur yapılır. Bu çamur, bazı hastalıkları iyileştirdiğine inanıldığı için, özellikle çocukların yüzüne sürülür.

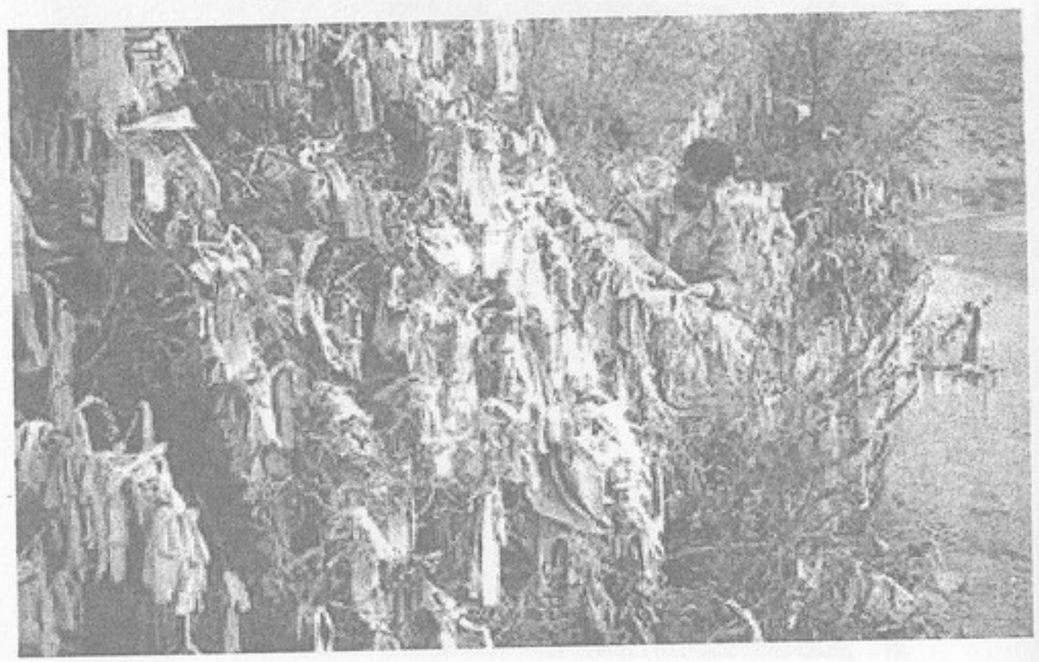
Benzer bir âdet de Japonlarda vardır. Bu âdetin genel adı "Tamaguşşi"dir. Japonlar bugün Cinca'ların bahçesindeki mabede yakın yerdeki bir ağaca, küçük ve ince tahta parçası veya kâğıt parçası bağlamaktalar; eskiden beyaz bez parçası bağlanırmış. Bunu yaparken bir adakta veya istekte bulunurlar. Bu aynı zamanda Kami'ye sembolik bir sunudur.

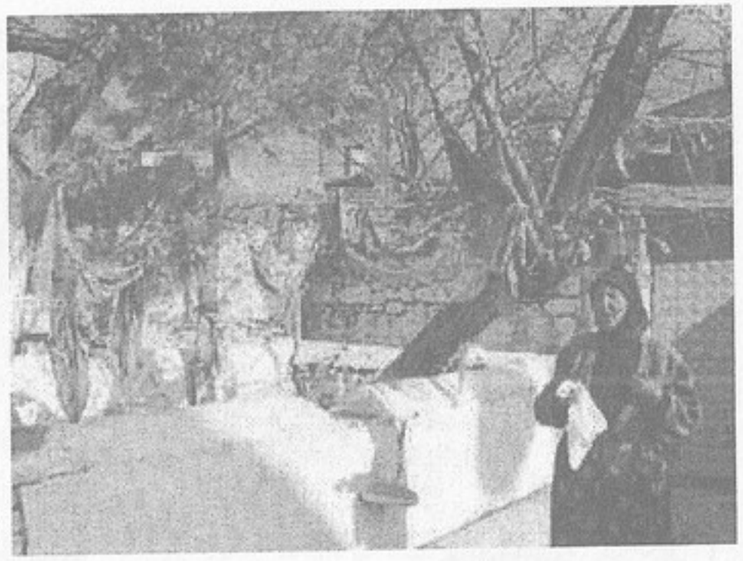
Japon Çaput Bağlama Âdeti (Omikuci)

Japon Çaput Bağlama âdetinden başka bir görüntü

Kırgızlarda Çaput Bağlama Âdeti

Anadolu Türklerinde Çaput Bağlama Âdeti

Ateş Kültü: Ateş kültü, Türk soylu milletlere özgü bir kült değildir. Daha çok Hint-İran topluluklarına özgü bir külttür. Eski Türklerde ateş de kutsal sayılır ve özellikle kötü ruhları kovduğuna inanılır. Ateşin temiz ve temizleyici olduğuna inanılır. Ateşin bazı hastalıklara şifa verdiği kabul edilir; hastaların etrafında ateş dolaştırılır ki, buna "Alazlama" denir. Bütün Türk kavimlerinde düğünler ve törenlerde ateş yakılır ve ateşle oynanan oyunlar sergilenir.

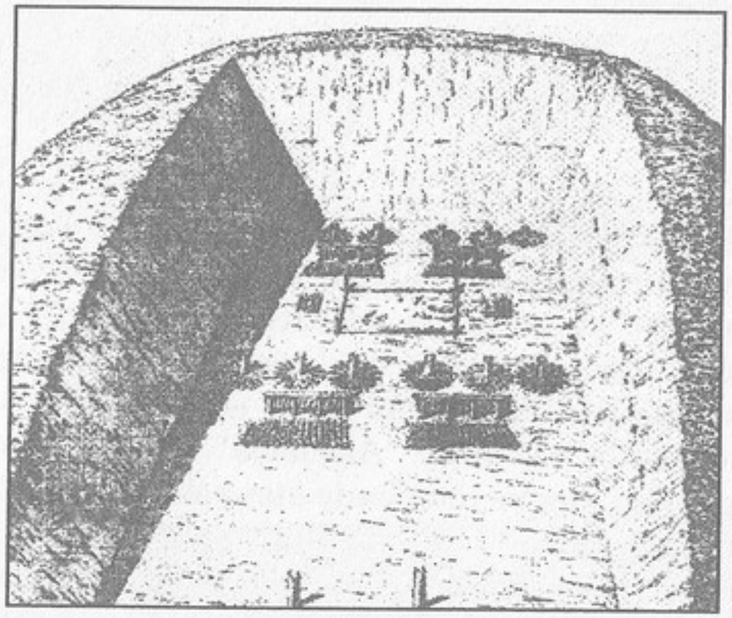
Japonlarda da ateş kültü vardır. Cinca'ların girişinde taştan ve bronzdan yapılmış fanuslar vardır. Bunlarda eskiden Kami' yi tazim için ateşler yakılırdı[14]. Ayrıca Japonya'da Kami'ler için yapılan bazı özel ateş bayramları vardır. Kyôto'daki Fuşimi İnahagi Cinca'da bu tür ateş bayramı yapmak hâlâ bir gelenektir. Yine Kyôto'da Yasaka Cinca tarafından düzenlenen ve 17 Temmuz günü kutlanan Gion bayramında akşam etraftaki dağların yamacında çeşitli varlıkların şekli verilmiş odun yığınlarıyla büyük ateşler yakılır.

Türklerde ve Japonlarda, hatırlatılması gereken başka eski ortak bir dinî gelenek daha vardır. Bu da Türklerin "Kurgan" ve Japonların "Kofun" dedikleri anıtsal mezarlardır. Eski Türkler ve Japonlar özellikle kralları ve kahraman kişileri için çok

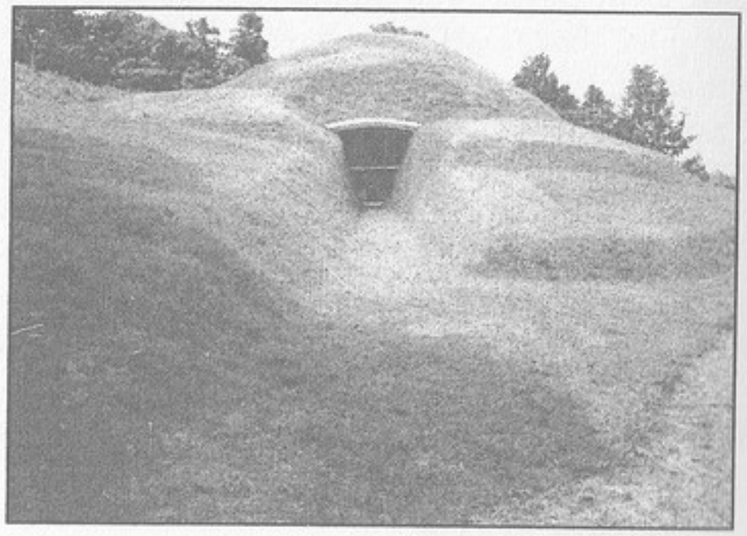
---

[14] Ono (Sokyo): *A.g.e.* s. 34.

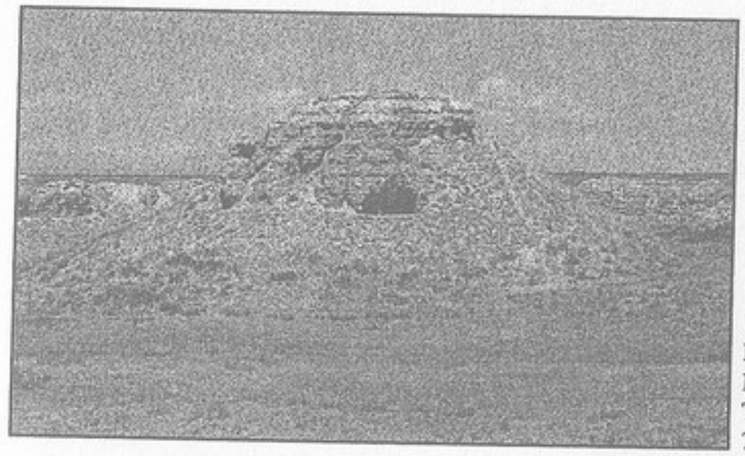
büyük höyükler (tumuli) biçimindeki tepe mezarlar yaparlardı; kralları kılıç, silah ve çeşitli süs eşyaları ile birlikte bu mezarlara gömerlerdi. Mezarların üstüne ve etrafına taştan ve topraktan yapılmış çeşitli hayvan ve insan heykelleri dikerlerdi. Bu heykellere, Japonlar "Haniva" derler; Türkler ise, "Balbal" derler. Bu anıtsal mezarların bazıları oldukça büyük ve genişti. Örneğin Ôsaka'da bulunan Kral Nintoku'nun Kofunu 486 metre uzunluğundadır; en geniş Mısır piramidinden daha geniştir.

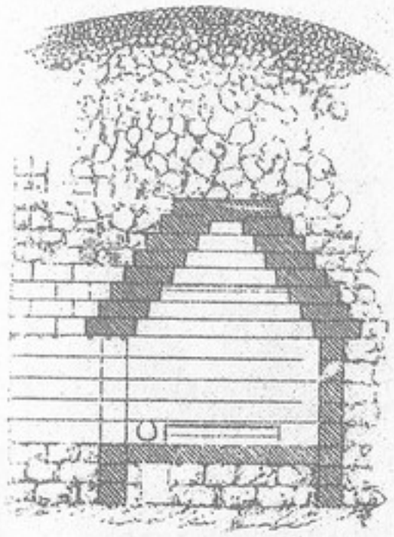
Hunlar devrine ait bir kurgan
Rasonyi (L.): Tarihte Türklük, *Türkler*, Ankara, 2002, c. 1, s.370

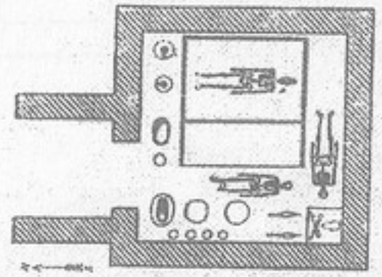

Bir Japon Kofunu

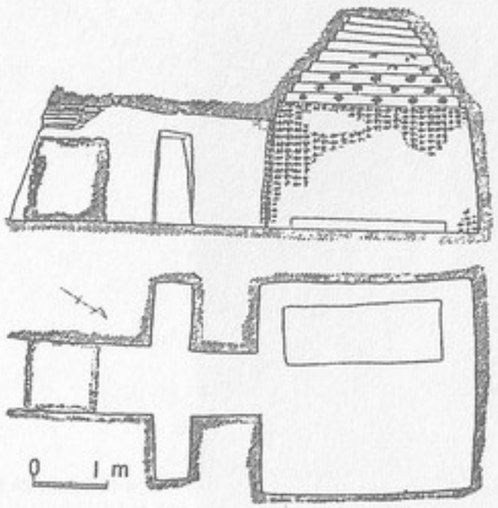

Kurgan, Moğolistan
Rasonyi (L.): Tarihte Türklük,
Türkler, c. 1, s. 350

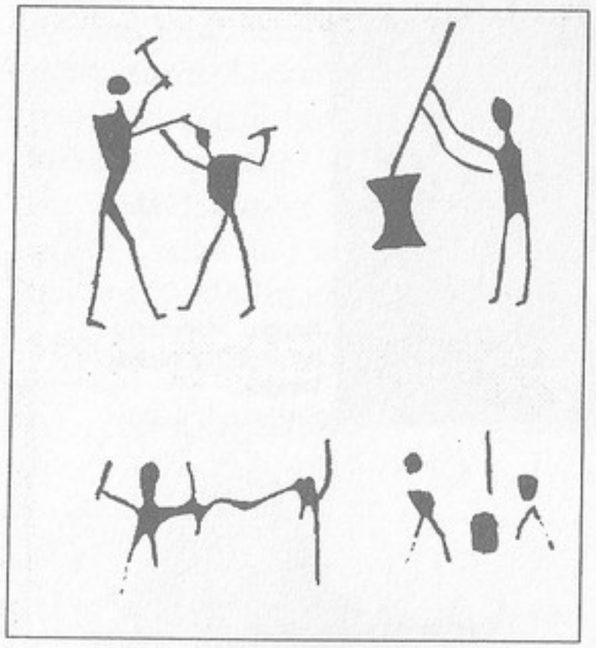

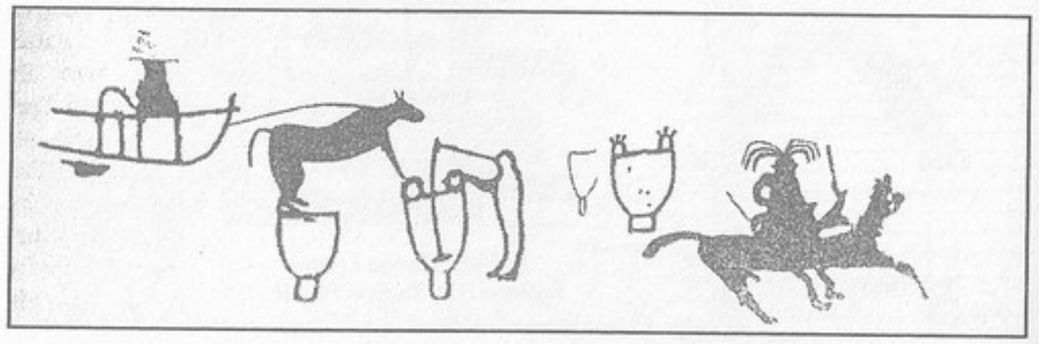
Kul-oba Kurganı planı
Rasonyi (L.): Tarihte Türklük
Türkler, c. 1, s. 371.

Bir Japon kofunu planı
Aoyagi (M.), *Şôşoku Kofun no Sekay*, s. 126

Bir kofun duvarına işlenmiş resim
Aoyagi (M.), *Sôşoku Kofun no Sekay*, s. 60

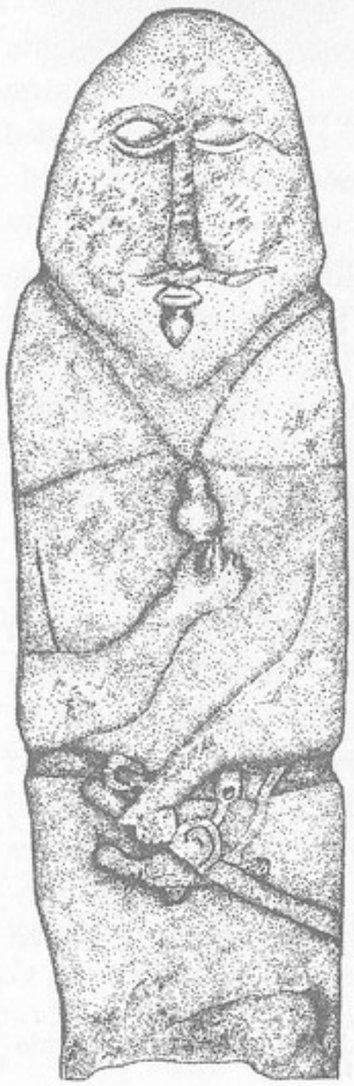
Bir Hun kurganı duvarına işlenmiş resim
Diyarbekirli (N.), *Hun Sanatı*, s. 5

Koçu-Saydam'da bulunmuş bir Göktürk balbalı,
Halid Çal kolleksiyonu

Kofun devri bir Japon Haniva'sı
6.-7. Yüzyıl. Tokyo Milli Müzesi ⇨

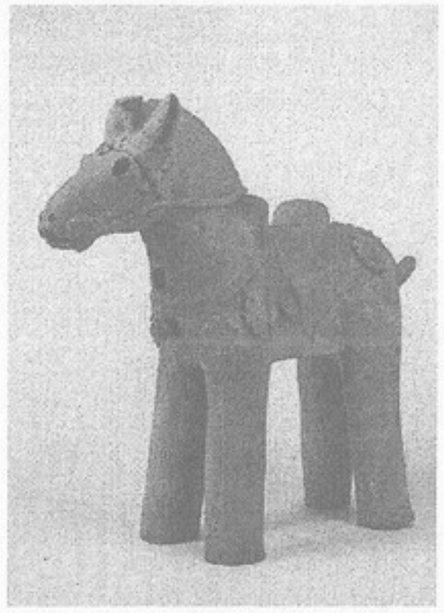

Belli (O.), *Kırgızıstan'da Taş Balbal ve İnsan Biçimli Heykeller*,
İstanbul, 2003, s. 77, 79

Hunlara ait Ordos'ta bulunmuş
keçi heykeli
(Stokholm Uzakdoğu Müzesi)

Japon At Haniva'sı
6.-7. yüzyıl
(Tokyo Milli Müzesi)

Kaya ve Taş Kült: Diğer kültürlerde olduğu gibi kaya ve taş kültü Ural-Altay milletlerinde de vardır. Bu açıdan Türkler ve Japonlar arasında kayalar ve taşlarla ilgili bazı inanışlar ve kültler ortak özellikler taşımaktadır. Geçmişte bazı kayaların ve taşların tanrısal nitelikler taşıdığına inanılır ve kutsanırdı. Türklerde olduğu gibi Japonlarda da bazı taşlar büyü, sihir ve kahinlik için kullanılırdı. Bazı taşlar ise, fetişizm için kullanılıyordu.[15] Yaratılış efsanelerinde kayaların önemli bir yeri vardır; örneğin Türklerdeki Kutlu Kaya kavramı gibi. Türklerin atası Oğuz Kaan, gökyüzünden inen Altın Işık ile yaratılmıştır ve bu Altın Işık daha sonra büyük bir kayaya dönüşmüştür, Kutlu Kaya işte bu kayadır. Türkler güç ve kuvvetlerini bu kayadan aldıklarına inanırlardı. Ayrıca Türklerde adları Yada (Yade, Yad, Yat, Cad, Cade) ve Kaş olan sihirli taş inancı vardı; bu taşlarla eski Türkler yağmur yağdırma, rüzgar ve fırtına çıkartma, şimşek çaktırma gibi, atmosferik olaylar meydana getirdiklerine ve

[15] Deguchi (Y.): On the Traces of the Stone Workship in Japan, Journal of the Anthropological Society of Tokyo, Bd.24, No.271, 1908.

onların felaketlerinden korunduklarına inanırlardı. Siyah ve beyaz Kaş taşları yüzüklerde taşınırdı; istenildiği anda her türlü kamlık ve kâhinlik işlerinde kullanılırdı. Türklerin bu Yada taşı, Farslara ve Araplara Yeşim adıyla, Avrupalılara da Jade ve Jaspe adlarıyla geçmiştir. Bugün Türkiye'de yağmur dualarında taş kullanma âdeti ile taşlarla ilgili diğer birçok inanış ve kült, Ural-Altaylıların bu çok eski taş ve kaya inancına dayanmaktadır.

Devlet ve Vatan Kültü: Hem Türklerde hem de Japonlarda devlete "baba", vatana "ana" denir. Devlet ve vatan tanrının armağanı olarak kutsaldırlar. Aynı şekilde devlet başkanları veya hükümdarlar tanrı soylu kabul edilirler ve doğumlarının mucizevî bir şekilde olduğuna inanılır. Bu açıdan Türk ve Japon hükümdarları Tanrı'nın yeryüzündeki gölgesi kabul edilir. Türk ve Japon hükümdarlarının Tanrı tarafından milletin yönetiminin başına getirildiğine inanılır. Bunun için de, devlet ve vatan gibi, hükümdarlar da kutsal kabul edilerek saygı gösterilir. Bu devlet ve vatan kültü, Japonlarda ve Türklerde millet ve toplum bilin-cini her zaman tarihte canlı tutmuştur.

Ev Kültü: Türklerde ve Japonlarda ev kutsal sayılır ve mabet gibi görülürdü. Hatta bugün Japonya'da evlerin içinde Şinto geleneğinden gelen ve "Kami-dana" denen küçük tapınak yerleri vardır. Ev eşikleri kutsal sayılır, yabancıların eşiğe basmaları kötü sayılır. Eşik üzerine oturulması uygun görülmez; eşiğe oturan kimsenin kötü ruhlarca çarpılacağına inanılır. Ev halkına kötülük yapmış kişilerin eşikten içeri girmesine izin verilmez. Eşikten içeri ayakkabı çıkarmadan girilmez.

Uğursuzluk İnanışı: Türk ve Japon kültürlerinde bazı canlı ve cansız varlıklar ile bazı davranışlar uğursuz sayılır. Batıl inanç ve hurafe türünden sayılabilecek bu halk inanışlarına bazı örnekler verelim:

Kara kedi, her iki kültürde de uğursuz görüldüğü için evlerde bulundurulmaz. Bir kimsenin kara kediyi görmesi veya kara kedinin kişinin önünden geçmesi, o kişinin başına bir kaza ve bela geleceğininin işareti sayılır.

Baykuş, uğursuz sayılan bir kuştur. Eğer baykuş bir eve konarsa o evin viran olacağına veya evden bir kişinin öleceğine

inanılır. Ayrıca Japonlarda karga da siyah rengi sebebiyle uğursuz sayılan bir kuştur.

Kapı eşiğine oturmak her iki kültürde de uğursuz sayılır. Türk kültüründe kapı eşiğine oturan kimseyi cin çarpacağına inanılır. Japonlarda ise eşiğe oturanın kendisine ve evine uğursuzluk getireceğine inanılır.

GELENEK VE ÂDETLERDE TÜRK-JAPON SOY VE KÜLTÜR BİRLİĞİ

Türklerin ve Japonların, tarihin eski devirlerinden gelen, kültürlerini oluşturan ve çoğu bugün bile yaşayan benzer âdetleri ve ortak gelenekleri vardır. Bunlar da Türk-Japon soy ve kültür birliğinin başka güçlü kanıtlarından sayılabilir. Şimdi bunlardan bazılarını örnek olarak kısa kısa anlatmaya çalışalım.

Ev ve Aile

Hem Türk ve hem Japon ailelerinde yukarıdan aşağı inen hiyerarşik bir yapı vardır. Ailenin en yaşlı erkeğine göre oda oturma veya yemek yeme düzeni sıralanır. Odanın üst başına o oturur; ona göre diğer aile fertleri sıra alır; en gençler en arkada yer alırlar. Sofra düzeni de aynı; yemek yemeyi en yaşlı erkek başlatır. Türklerde ve Japonlarda yaşlılara saygı o kadar büyüktür ki, hem Türk hem Japon gençleri yaşlı akraba ve öğretmenlerinin yanında sigara ve içki gibi şeyler içmezler. Hem Japonlarda hem de Türklerde kadınların erkeklerin arkasından ve geriden yürümeleri âdeti vardı. Kadınlar erkeklerin önünden geçmezler. Fakat, hem Türkiye'de hem Japonya'da kırsal kesimde bu âdetler yaşatılmakta ise de, bugün büyük şehirlerde bu âdet hemen hemen kalmamıştır.

Yerde döşekler üzerinde yatılır. Minderler üzerine oturulur ve yastıklara yaslanılır. Yemek de yerde yenirdi. Yemek yemek için yemeklerin üzerine konulduğu ya bakırdan yapılmış sini kullanılır veya ahşaptan yapılmış kısa ayaklı ve çoğu zaman katlanabilen sehpalar –ki Japonlar buna "Çabu-day" derler– kullanılır.

Evlere ayakkabı ile girilmez. Bu âdet, bugün sadece Türkler, Japonlar ve Koreliler gibi Türk soylu milletlerde vardır. Bu, temizliğin ve hijyenik olmanın bir simgesidir. Türkiye'de olduğu gibi, Japonya'da da evlerin içerisine bizim terliklere benzer ayakkabılar ile girilir.

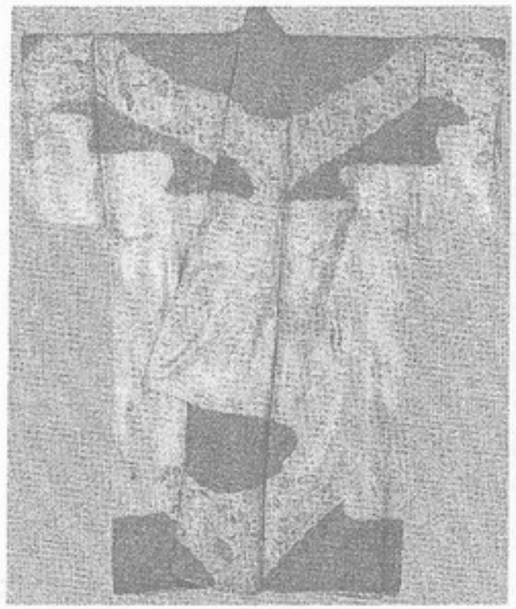
Eski Orta Asya Türkleri ile Japonlar arasında erkek-kadın giyim ve kuşamı arasında da oldukça büyük benzerlikler vardır. Örneğin Kimono denen kadın elbiseleri, Selçuklular ve Osmanlılar zamanındaki Türk kadın elbiseleriyle aynıdır; hatta yakın zamanlara (1960'lı yıllara) kadar Türkiye'de kırsal kesimde yaşayan kadınlar benzer elbiseler giyerlerdi.

Hun erkek elbisesi
Rasonyi (L.): Tarihte Türklük, *Türkler*, Ankara, 2002, c. 1, s. 352

Selçuklular devri kadın kıyafeti
Süslü (Ö.): *Tasvirlere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*, Ankara, 1989, Desen 139

Kimono (üstte)

Osmanlı kaftanı (sağda)

Hem Japonlarda hem de Türklerde yakın akrabalar arasında evlenme âdeti yoktur; Japonlar yedi göbek akrabalara kadar birbirleriyle evlenemezler. Bugün Türkiye'de bu âdete, İran ve Arap tesiriyle pek uyulmuyorsa da, özellikle Kırgızlar gibi Orta Asya Türkleri arasında bu âdet hâlâ yaşayan bir gelenektir.

Türkler ve Japonlar arasındaki ortak başka eski bir gelenek de, özellikle evde birden fazla erkek çocuk olduğunda, evlenen gencin babasının evinden ayrılarak gelinle birlikte yeni bir ev kurmasıdır. Bu yeni evin kurulması için, babası oğluna bir kısım miras ve mal verir; kız da kendi babasının evinden adına "Yumuş" denen bir çeyiz getirir. Eskiden hem Japonlarda hem de Türklerde gelin olacak kıza ceviz ağacından veya benzer ağaç türünden yapılmış sandık hediye edilirdi. Çeyiz Sandığı adı verilen bu hediye, kıza kendi ailesi tarafından verilirdi. Türkiye'nin bazı kırsal yörelerinde bu gelenek hâlâ yaşatılmaktadır.

Evde tek erkek çocuk varsa, evlendiği zaman genelde baba evinden ayrılmaz; aynı şekilde evin en genç erkek çocuğu da evlendiğinde babasının evinden çıkmazdı.

Türkler ve Japonlar arasındaki ortak başka bir âdet de, birisine bir hediye verirken hediyelerin, gelinlerin çeyiz eşyaları-

nın, dışarıya götürülen yiyeceklerin bohça denen kumaşla ve bezlerle sarılarak taşınmasıdır ki Japonlar bu bohçalara Furoşiki (Huroşiki) adını verirler. Bugün bu âdet Japonya'da hâlâ canlı olmasına karşın, Türkiye'de unutulmak üzeredir diyebiliriz.

Hamam Geleneği

Bugün dünyada üç hamam meşhurdur: Türk hamamı, Fin hamamı ve Japon hamamı. Bir de bunlara Roma hamamını eklemek gerekir; ancak Romalılara hamam geleneği, bilindiği gibi başka bir Türk soylu kavim olan ve M.Ö. 8. ve 7. yüzyıllarda bugünkü Orta Güney İtalya'da hüküm sürmüş olan Etrüskler' den geçmiştir. Denebilir ki, hamam kültürü Turanî milletlerin çok eski bir geleneğidir.

Bahar Bayramı/Sakura Hanami

Turanî soylu milletlerin çok eski zamanlardan beri, her yıl 31 Mart gününü ve Mayıs ayının ilk haftasını, Bahar Bayramı veya Yeni Yıl Bayramı olarak kutladıkları bilinmektedir.31 Mart günü Türklerin Ergenekon'dan çıkış günü kabul edilir. Türklerin İslâm'a girişiyle bu bayram, Arap ve Fars tesiriyle "Hıdırellez" ve "Nevrûz" gibi isimlerle de anılmaya başlamıştır. Japonlar Bahar bayramına "Sakura Hanami" derler.

Japon Sakura Bayram Eğlencesi
Nipponia, No. 34, 2005, s. 12

Sakura, kiraz çiçeği demektir. Japonya'nın bütün şehirleri ve yerleşim yerlerinin etrafı bol çiçekli fakat meyve vermeyen kiraz ağaçlarıyla doludur. Mayıs'ın ilk günlerinde çiçek açan bu kirazlar hakikaten muhteşem bir görüntü arz ederler. Japonlar özellikle bu ağaçların altında coşkulu şenlikler ve yemeklerle baharı kutlarlar.

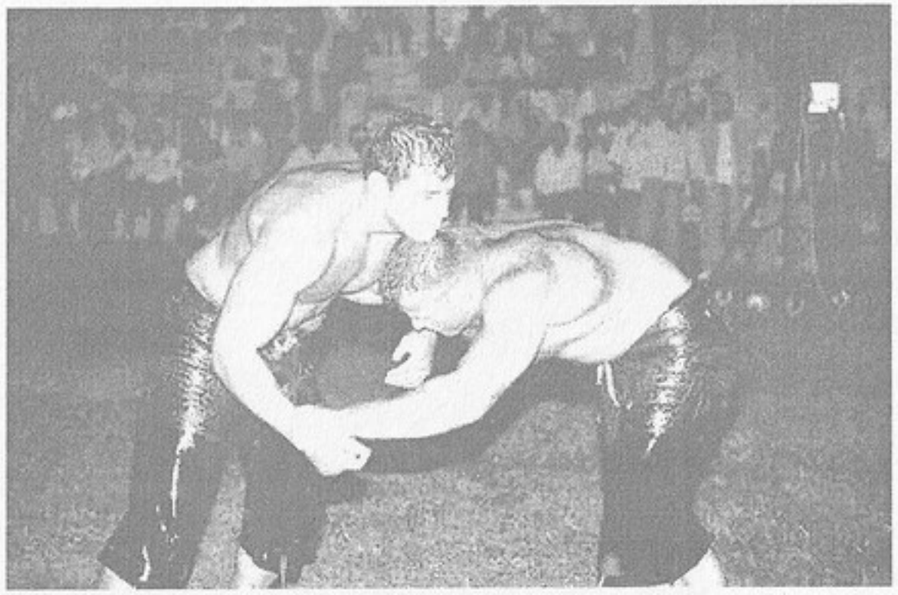
Türkiye'de, maalesef eskiden subaşlarında, yeşillik yerlerde ağaçların altında, Japonlar gibi, aynı coşkuyla kutlanan bu geleneksel bahar bayramı neredeyse unutulmak üzeredir.

Millî Oyunlar ve Sporlar

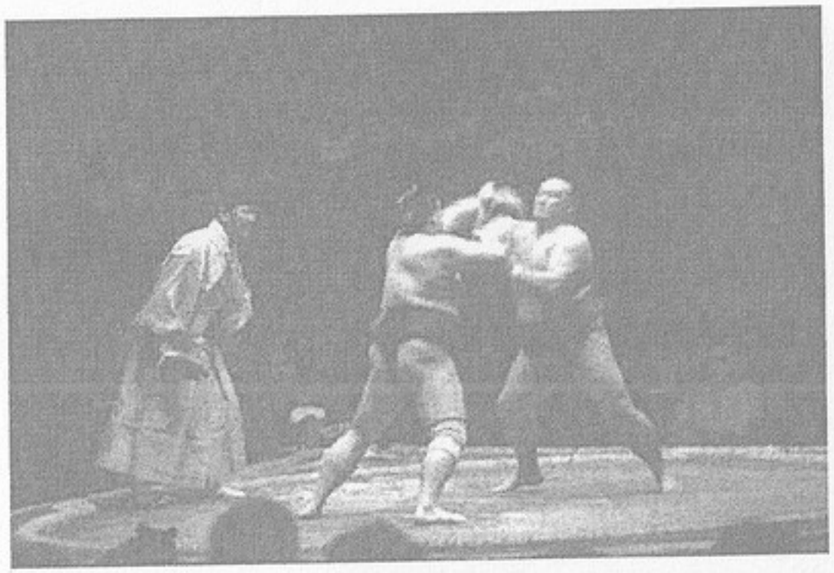
Türklerde ve Japonlarda ortak olan birçok geleneksel millî oyun ve spor vardır. Bunların bazıları şunlardır:

Güreş/Sumô

Türkler ve Japonların ortak ata sporlarından en önemlisi hiç şüphesiz güreştir, ki Japonlar buna "Sumô" derler. Maalesef Türkler bu sporu son zamanlarda Japonlar kadar koruyup geliştirememişlerdir. Türklerde bugün güreş, senenin belirli günlerinde veya düğünlerde oynanan folklorik bir gösteri halinde kalmış-tır. Hâlbuki Japonya'da bugün sumô önemli bir spor sektörü haline gelmiştir.

Türk güreşi

Japon Sumo Güreşi

Okçuluk ve Cirit Oyunu

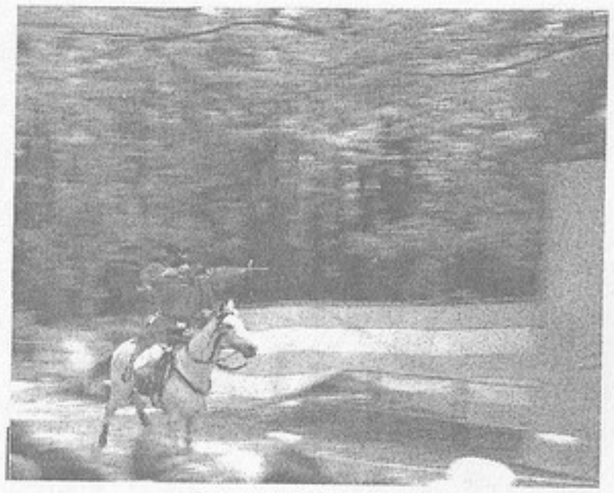
Türk soylu milletler savaşçı millet olduklarından, okçuluk ve cirit, ki Japonlar "Yabusame" derler -tarihin erken tarihlerinden itibaren hem bir savaş tekniği hem de bir spor ve eğlence olarak çok gelişmiştir. Bugün hem Türkiye'de hem Japonya'da belirli günlerde okçuluk ve cirit oyunları daha çok folklorik amaçlı düzenlenmektedir. Japonya'da özellikle her yılın 14 Mayıs günü Şinto tapınaklarında cirit gösterileri düzenlenir.

Türk Ciriti

Japon Okçular

Japon Ciriti (Yabusame)

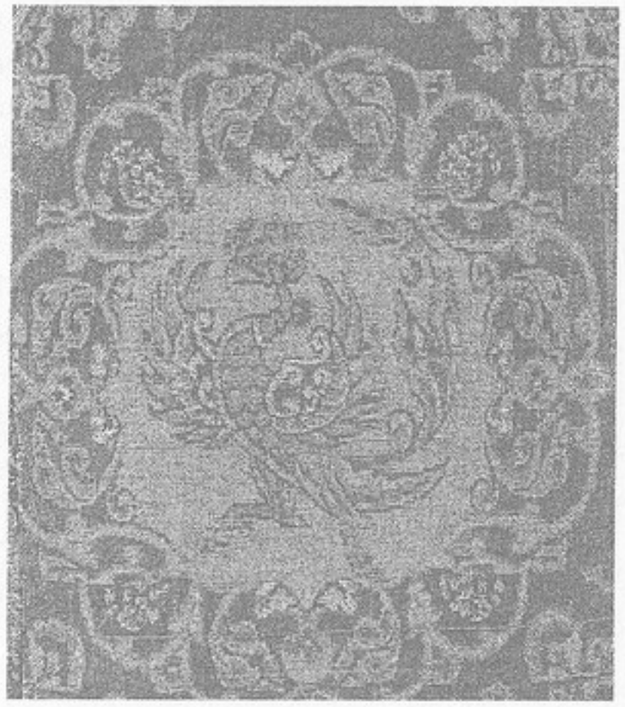

Türk okçular
Bayat (F.): Oğuz Kağan Destanı Üzerine Yeni Düşünceler
Türkler, 2002, c. 3, s. 523.

İpek halı üzerine işlenmiş bir Türk okçusu
Turfan, *Türkler*, 2002, c. 2, s. 100

VIII. yüzyıl
Şômu zamanından bir Japon halısı.
Aoyagi (M.), *The Art Museum of Japan*, s. 193

At Yarışları ve Atlı Top Oyunları

At, Türk soylu milletlerde kutsal sayılan bir hayvandır. Türkler için, "Türk at sırtında doğar, at sırtında ölür" derler. Kaşgarlı Mahmûd'un aktardığı "kuşun gayesine kanatları ile vardığı gibi, insan muradına at ile erişir" ve "At, Türk'ün kanadıdır" gibi atasözleri[1], tarihin en eski dönemlerinden itibaren At'ın Türkler için ne kadar önemli olduğunu belirtmektedir.

Polo oynayan bir Hunlu.
Baykara (T.): Türklerin En Eski Zamanları, *Türkler*, 2002, c. 1, s. 286.

[1] Kaşgarlı Mahmûd: *Divân-ı Lügat-ı Türk*, B. Atalay neşri, Ankara, 1939, cilt I, s. 34-35; 48-49.

Türk soylu milletlerin, savaşların dışında eğlence amaçlı ve spor olarak atları yarıştırdıkları ve özel at yarışları düzenledikleri bilinmektedir. Türklerin at yarışları için, özel cins atlar ürettiklerini yine Kaşgarlı Mahmûd'tan öğreniyoruz. Bu özel cins yarış atlarına "Arkun" denilirmiş ve yaban aygırı ile evcil kısrağın çiftleştirilmesinden üretilirmiş[2].

Bugün Türklerdeki ve Japonlardaki ortak at sevgisi ve at yarışçılığı bu milletlerin çok eski tarihî ortak bir kültür mirasından gelmektedir. Kaşgarlı Mahmûd ve diğer kaynaklar, Türklerin at ile oynadıkları sporlardan da bahsederler. Türk oyunları olarak nitelenenlerden birisi, "Çergan"dır[3]. Bunun iki türü vardır. Birisi at üzerinde ve ucu kıvrık değnekle oynanan bir top oyunudur; ki bugünkü "Polo" denen oyundur. İkincisi, atsız yerde oynanan türüdür, ki bu da bugünkü neredeyse "Golf" denen oyunun aynısıdır.

Geleneksel Çocuk Oyunları

Türk çocukları ve Japon çocuklarının oynadıkları geleneksel oyunlar arasında da büyük benzerlikler ve ortaklıklar vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

a) Kuş düğümü, ki Japonlar "Ayatori" derler. Bu oyunu daha çok kızlar oynar. Türkiye'de yöreden yöreye Kuş düğümü, iplik oyunu ve Ayatori gibi farklı isimler ile bilinir.

b) Kese oyunu; Japonlar "Otedama" ve "Nagedama" derler. Küçük bez keselere fasulye, nohut ve benzeri tohumlar doldurulur. Bir el ile havaya atılır, öbürü ile yakalanır.

c) Misket oyunu; Japonlar "Ohaciki" derler. Daha çok erkek çocuklar oynarlar.

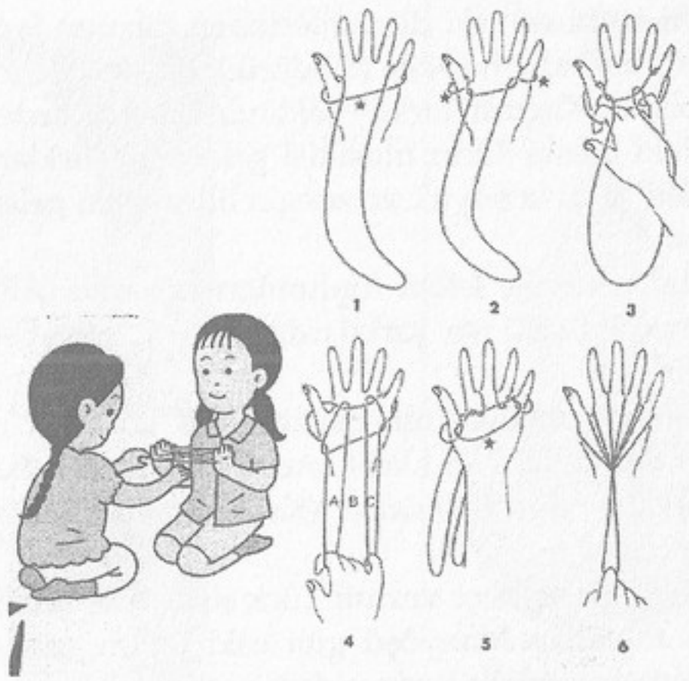
d) Saklambaç oyunu; Japonlar "Daruma-san ga Koronda" derler. Kız ve erkek çocukları beraber oynarlar.

e) Topaç oyunu; Japonlar bu oyuna "Beygoma" derler.

---

[2] A.g. y.: A.g.e., cilt I, s. 107.

[3] Yusuf Has Hacib: *Kutadgu Bilig*, TDK. Yayınları, Ankara, 1947, c. I, s. 271/2581; Kaşgarlı Mahmûd: A.g.e., c. I, s. 187, 223, 242; c. II, s. 22-23, 88, 113; c. III, s. 402.

Ayatori oyununun nasıl oynandığını gösteren bir şekil.
Nipponia Dergisi, No. 26, 2003, s.21

Musiki ve Şiir

Eski Türk ve Japon musikisi ve geleneksel musiki aletleri arasında da büyük benzerlikler ve birçok ortak noktalar vardır.

Türk ve Japon musikisinin en önemli ortak noktası, her iki musikinin de yük beygirinin yürüyüş ritmi veya at sürücüsünün at üzerindeki sallantı ritminden esinlenerek doğmuş olmasıdır. Bugün Japonların Saybara dedikleri en eski türkü türü bunun kanıtıdır; Saybara kelime anlamıyla "Yük beygiri sürücüsü" demektir.

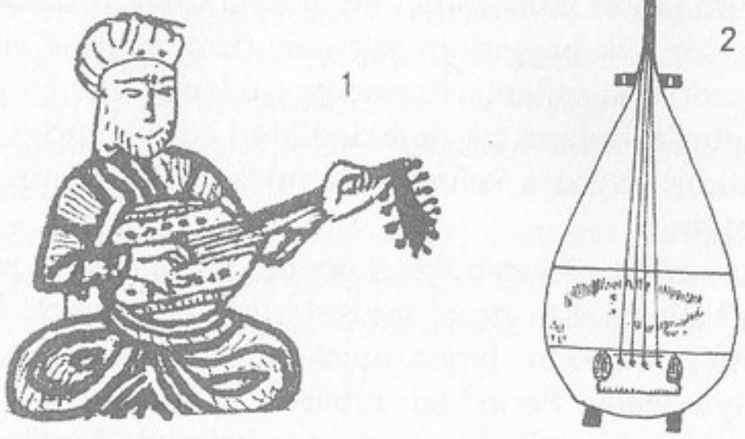
Bu benzerliği gösteren ikinci önemli bir husus da, eski Türk ve Japon halk ve dinî ritüel müziklerinin başlangıçta beş sesli (pentatonik) olmasıdır. Japon musikisi, özellikle Çin musikisinin etkisiyle Heian Period'tan itibaren 12 sese kadar çıkmıştır; Türk musikisi de tarih içerisindeki gelişimiyle bugün 24 sese kadar çıkmıştır. Bugün Kazakistan ve Kırgızistan gibi Orta Asya'daki Türk milletlerinin musikisi hâlâ esasen beş sesli musikidir.

Tarihlerinin en eski dönemlerinden itibaren Japon ve Türk musikileri, bir halk mûsikîsi (folklorik), bir de Tanrı mûsikîsi –ki buna Japonlar Kagura derler– şeklinde iki ana türde gelişmiştir. Türklerdeki o eski Tanrı musikisi geleneği, Türkler İslâm'a girince "İlâhî" adıyla büyük ve zengin bir musiki geleneğini oluşturmuştur.

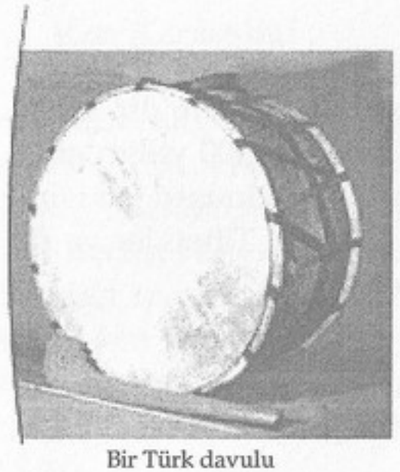
İşte bu nedenle, İslâm toplumları arasında Allah'ı ve Hz. Muhammed'i türkü ve şarkılarda en çok dile getiren millet Türklerdir.

Türk-Japon musikisinin benzerliğini gösteren diğer başka bir husus da, kullanılan klasik musiki aletlerinin benzerliğidir. Davul, kaval ve dört telli sazlar (Kopuz) en temel musiki aletleridir.

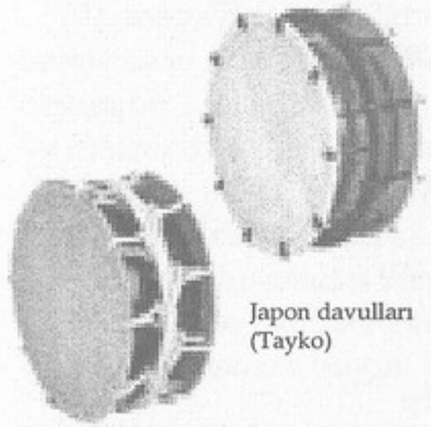
Çok eski klasik hece vezinli Türk şiirleri ile özellikle 760 yılı civarında toplanan Manyôşû gibi eski Japon antolojilerindeki şiirler arasında, musikilerde olduğu gibi, şekil, tema ve vezin bakımından büyük benzerlikler vardır.

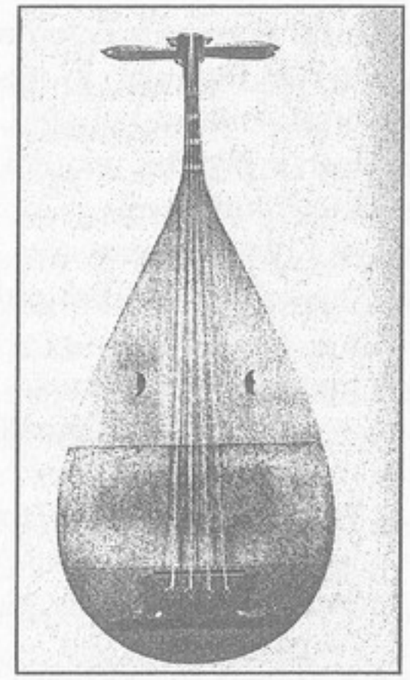
10. yüzyıl Türk Ud'u. Ögel (B.): *Türk Kültür Tarihine Giriş*, c. 9, s. 395

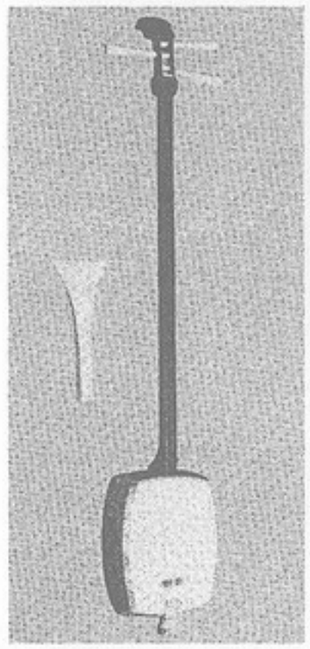
Bir Türk davulu

Japon davulları
(Tayko)

Modern bir Japon Biva'sı.
Şigeo (K.), *The Traditional Musik of Japan*, Tokyo, 1984, resim 10

Modern Japon
Nagauta Şamisen
Şigeo (K.), *The Traditional Musik of Japan*, resim 59
⇦

Kuzey Doğu Asya Türk Topuzu
Ögel (B.): *Türk Kültür Tarihine Giriş*, c.9, s.262

Oniki Hayvanlı Takvim/cû-ni-şi

Türkler, Japonlar, Moğollar gibi bütün Ural-Altay milletlerinin ortak millî takvimleri, Oniki Hayvanlı Takvim'dir. Fatin Gökmen'e göre bu takvimi Türkler M.Ö. 2350-2300 yılları civarında icat etmişlerdir.[4] Ünlü Fransız sinologu Edouard Chavannes ve Ziya Gökalp'e göre bu takvimi Çinliler, Tibetliler ve diğer Asya milletleri Türklerden almışlardır.[5]

Aylar ve Hayvanlar

1. Sıçan (Keskü, Küskü, Sıçkan)/nezmi
2. Öküz (Ot, Or)/uşi
3. Pars (Bars) veya Timsah/tora
4. Tavşan (Tavuskan, Tavşkan, Tuşgan)/usagi
5. Ejderha (Lu, Loy, Nak)/Ryu
6. Yılan/mi (Hebi)
7. At (Yunda, Yund)/uma
8. Koyun (Koy)/Hitsuci
9. Maymun (Piçen, Biçin, Biçen)/saru
10. Dokuk (Tavuk, Davuk, Tigagu)/tori
11. İt (İt, Köpek)/inu
12. Domuz (Tonguz, Tankuy)/inoşişi

Takvimdeki ayları gösteren hayvanlar, aynı zamanda çeşitli Turanî milletlerin totemi ve kabile isimleridir. Ayrıca her hayvanın bir hastalığa ilâç olduğuna da inanılırdı. Bugün Japonya'da bu takvim kısmen kullanılmaktadır; birisine yaşını sormak için: "Nani toşi deska?" denir. Anlamı "Hangi hayvan yılındansın?" demektir.

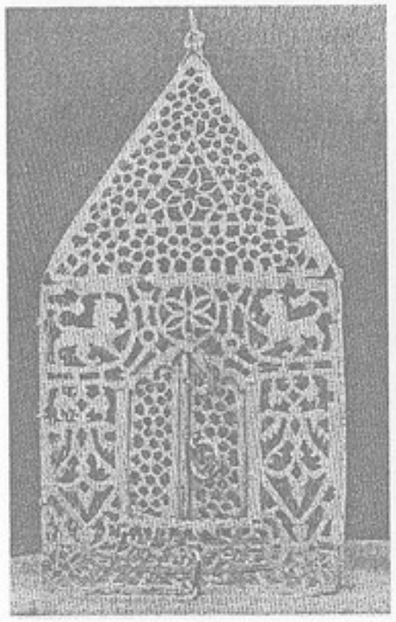
[4] Gökmen (F.): *Eski Türklerde Heyet ve Takvim*, İstanbul, 1937, s. 41; Kaşgarlı Mahmut: *Divânü Lugati't-Türk*, s. 346.

[5] Chavannes (E.): "Le Cycle Turc des Douze Animaux", T'oung Pao ou Archives Concernanat l'Histoire, les Langues, la Géographie et l'Ethnographie de l'Asie Orientale, Série II, vol. VII, Leiden, 1906, s. 51-122; Ziya Gökalp: *Türk Medeniyeti Tarihi*, İstanbul, 1976, s. 56.

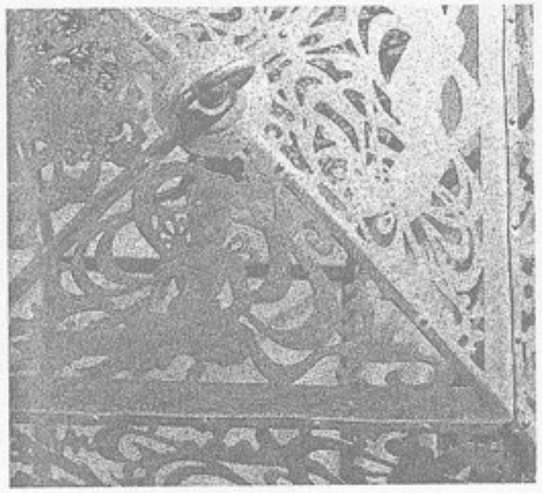
Kan Kardeşliği

Bilindiği gibi Türklerde ve Moğollarda eski bir âdet olarak kan kardeşliği vardır. Moğollar kan kardeşliğine "Anda" adı verirler. Kan kardeşliği iki şekilde yapılır: Kan kardeşi olacak iki kişi bileklerinde açtıkları çizikten çıkan kanları, ya bileklerini birbirlerine sürterek kanlarını karıştırarak veya bir bardağa doldurulan mayalanmış süt içine kanlarını akıtarak içerler. Kardeşlik için yemin ederler. Böylece bu iki kimse kan kardeşi olur. Kan kardeşliği Türk soylu milletlerde önemli sosyal ve ahlaki bir bağdır. Kan kardeşliği, karın kardeşliğinden daha üstün görülür.

Japonya'da, tam olarak Türkler arasındaki kan kardeşliğine benzemese de Yakuzalar arasında adına "Katame no sakazuki" denen bir kardeşlik âdeti vardır. Milli Japon içkisi olan ve rakıya benzeyen sake, bir sake kâsesine (sakazuki) doldurulur; kardeş olacak iki Japon, kardeş olmaya yemin ederek bu kaseden içerler. Böylece aralarında kardeşlik tesis etmiş olurlar. Özellikle bu âdet, oluşumları en geç 8. yüzyıl Heian döneminde ortaya çıktıkları kabul edilen Yakuzalar arasında yaygındır ve hâlâ bu topluluk arasında bugün bile geçerliliğini sürdürüyor.

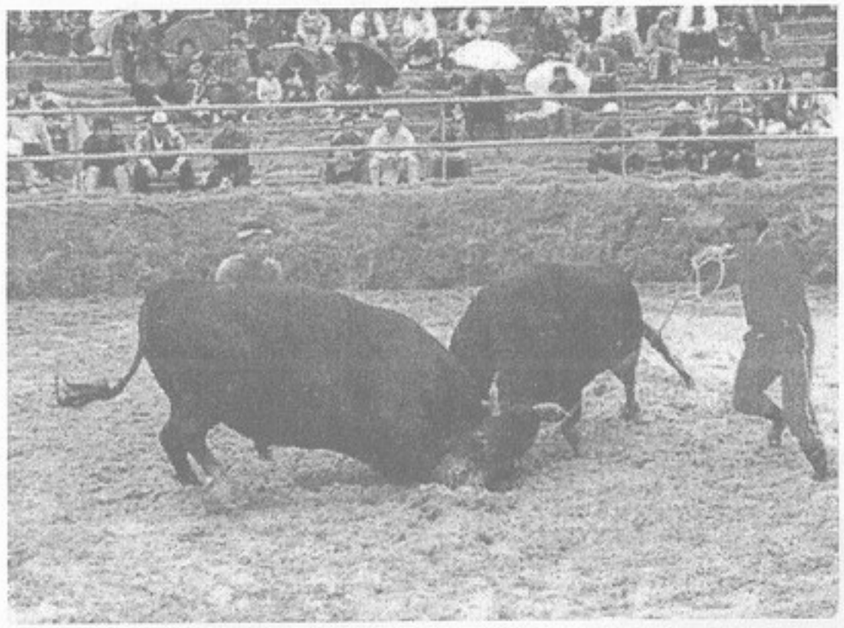
Metal bir Osmanlı feneri. Erginsoy (Ü.), *İslam Maden Sanatının Gelişmesi*, İstanbul, 1978, s. 413

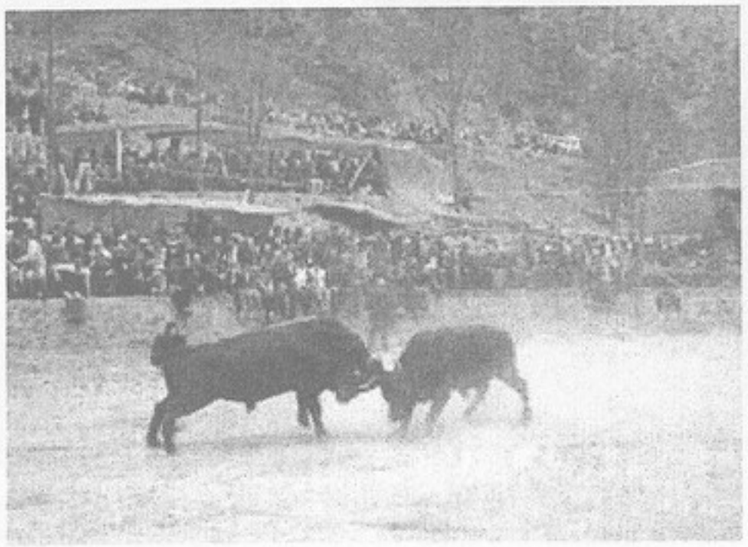
Budist ruloların saklandığı demir Gançôhan. Aoyagi (M.), *The Art Museum of Japan*, s. 136

Boğa Güreşi ve Horoz Dövüşü

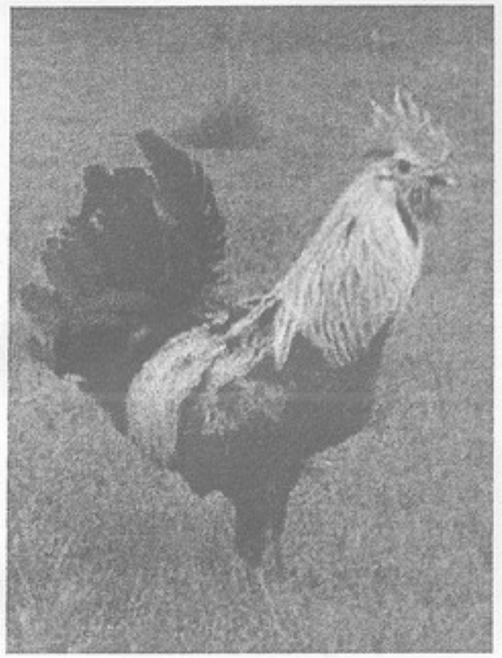
Ural-Altay milletlerinde eski bir gelenek olarak eğlence maksadıyla bazı evcil hayvanlar güreştirilir ve dövüştürülürdü. Bugün Türkiye'nin ve Japonya'nın bazı yörelerinde atalar geleneği olarak horoz dövüşü ve boğa güreşi hala canlı olarak yaşatılmaktadır. Boğa güreşleri genelde her ülkede mayıs ve haziran ayları içerisinde düzenlenir. Horoz dövüşleri genelde ilkbahar mevsiminde yapılır.

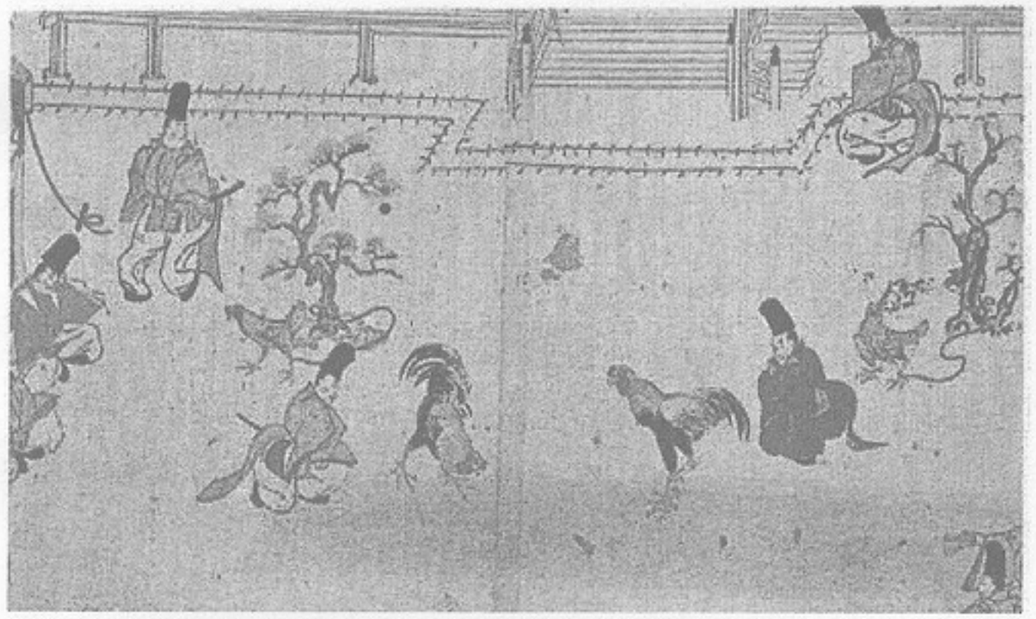
Japon Boğa Güreşi (Tougyu)

Türk Boğa Güreşi

Dövüşçü Denizli Horozu

Heian Dönemi Horoz Güreşini (Toukei) anlatan bir resim

BİRBİRLERİYLE ÖĞRENİLEBİLEN TÜRK VE JAPON KÜLTÜRÜ

Buraya kadar anlattıklarımızdan, Türklerin ve Japonların, özellikle Anadolu dikkate alındığında, birbirlerinden çok uzak olmalarına, 20. yüzyıl başlarına kadar aralarında hiçbir ilişki olmamasına rağmen, bir o kadar yakın oldukları ortaya çıkmaktadır. Bu yakınlık, aynı soy ve kültür birliğiyle ancak açıklanabilecek bir yakınlıktır.

Japonlar ile Türkler arasında bilinen ilk diplomatik ve siyasî ilişki, Kral Meyci'nin Sultan II. Abdülhamid Han'a, Japonya'nın Doğu siyaseti çerçevesinde bir mektup göndermesi ile başlamıştır. Bu mektuplarında Kral Meici, Abdülhamid'ten başka şeyler arasında Japonlara İslâm'ı öğretmek üzere Türk din bilginlerinden bir sınıf bilgini de göndermesi isteğinde bulunmuştur. Bunun üzerine Abdülhamid Han, meşhur Ertuğrul gemisini Japonya'ya göndermiştir. Fakat Japonlar ile Türkler arasında başlayan bu ilk ilişkiler ne yazık ki gelişmemiş ve sürekli olamamıştır. Biz burada bu ilişkiler üzerinde duracak değiliz. Söylemek istediğimiz şey, 20. yüzyıldaki bu ilişki, Meici'nin Doğu politikasının bir eseri ise de, Abdülhamid ve Meici dönemlerindeki karşılıklı yazışmalardan da anlaşılacağı gibi, bu iki idarecinin iki millet arasında ortak ırkî ve manevî bağların varlığını az çok sezinlemiş oldukları açıktır.

Eğer bu gerçekliği sezinleme işi daha önceleri olsaydı veya daha sonraki zamanlarda da sürdürülebilseydi, bu ilişkide Türk dili ve kültürünün Japon dili ve kültürü için veya Japon dili ve kültürünün Türk dili ve kültürü için karşılıklı bir değer olduğu

fark edilseydi, bugün Türk ve Japon tarihi ile ilgili çağdaş çalışmalar çok daha ileri bir aşamada olabilirdi. Türk dili ve kültürü Japon dili ve kültürü için veya Japon kültürü ve dili Türk dili ve kültürü için açıklayıcı bir öğe olarak alınmış olsaydı, başta her iki milletin dili ve tarihiyle ilgili yapılmış olan yanlışlıklar ve eksik açıklamalar herhalde yapılmamış olurdu.

Çalışmamızın burasında, yapılan bazı yanlışlıklar üzerinde duracağız ve bu yanlışlıkları düzeltmek için Japon dili ve kültürünü Türk dili ve kültürü için, Türk dili ve kültürünü Japon dili ve kültürü için ölçü ve açıklayıcı öğe olarak ele alacağız. Daha önceki bölümlerde konuyla ilgili sadece işaret ederek geçtiğimiz örnekler üzerinde burada kısmen daha ayrıntılı olarak duracağız.

Birinci Örnek:
Göktürk Alfabesi ve Japon Hiragana Alfabesi

Daha önce Göktürk alfabesinin birçok harfi ile Hiragana harfleri arasındaki benzerliğe değinmiştik. Türk dili tarihçileri, Göktürk harflerinin bir çeşit resim olan Damgalardan doğduğu tezini savunmuşlardır ve bugün bu tez kabul görmektedir. Bize göre bu görüş Göktürk alfabesi için yanlıştır.

Hiragana'nın Kanji'den türetildigini açıklayan bir tablo

Diğer taraftan Batılılar ve Japonların kendisi, Hiragana harflerinin Çin Kanci karakterlerinin basit hale getirilmesi ile ortaya çıktığını düşünürler. Bunu gösteren aşağıdaki tablo incelendiğinde çıplak gözle bile bunun doğru olmadığı anlaşılır. Bunun için gösterilen en güçlü kanıt, Miladi 7. yüzyıldan daha önce yazılı belgelerin olmayışıdır.

Bize göre her iki alfabe için de doğru açıklama şudur:

Bugün Miladî 7. yüzyıldan önce hem Türklere, hem Japonlara ait yazılı belgelere ulaşılmıştır; bunlara daha önce işaret etmiştik. Dolayısıyla doğru olan şey, Türklerin ve Japonların, diğer Türk soylu milletler gibi Milattan önceki çok daha erken yüzyıllarda yazıyı bilip kullandıklarıdır. Aksi halde Göktürkçe ve Hiragana gibi çok mükemmel alfabelerin 7. yüzyılın başlarında birdenbire ortaya çıktıkları açıklanamaz.

Turanî milletlerin en erken M.Ö. 5000'lerde, önce harflerden oluşan bir alfabe geliştirmeye başladığı söylenebilir. Bunun kanıtı Sümer yazısıdır; aynı Turanî ırktan olan Sümerlerin yazısı ortaya çıktığı M.Ö. 3500 yılı civarında oldukça mükemmel görünerek, daha önce bir gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır. Göktürk alfabesi ve Hiragana Sümer yazısıyla aynı kökten gelmektedir. Bu, Göktürklerin ve Japonların sonraları Sümer yazısından etkilendikleri anlamına değildir. Sümerler, Kuzey Asya'dan Ortadoğu'ya gelen bir millettir, dilleri aynen Türkçe ve Japonca gibidir. Sümer yazıtlarında bugün görüldüğü gibi, Kuzey Asya'da çok daha erken dönemlerde başlangıçta harfler damga denen resimlerle berberce kullanılmıştır. Belirli tarihi aşamalardan sonra harfler resimlerden ayrılarak Turani kavimlerin alfabelerini oluşturmuştur. Dolayısıyla Sümer, Göktürk ve Japon (Hiragana) harfleri bu ortak kökten türemiştir. Sümer harfleri Ortadoğu'da ortaya çıkmış harfler değildir. Bunun en açık kanıtı, Sümerce harfler ile Göktürk ve Hiragana harfleri arasında aynı ve benzer harflerin bulunmasıdır. Bunlar bugün çıplak gözle bile görülebilmektedir. Orhun ve Yenisey yazıtlarında kullanılan, örneğin Göktürkçe M harfi (ld sesini veren harf), aşağıdaki Sümerce metne bakıldığında orada da kolayca görülebilmektedir.

Yine Göktürkçe b sesini veren harf 𐰉; k sesini veren harf 𐰴 r sesini veren harf 𐰼, s sesini veren harf 𐰾, d sesini veren harfler 𐰓-𐰔, ğ sesini veren harf 𐰍 gibi daha birçok harfi aynı Sümerce metinde görmek mümkündür.

Göktürkçe bir metin

Sümerce bir metin

Her iki metine dikkatlice bakıldığında aralarında harf benzerliklerini görmek mümkündür.

Dolayısıyla bize göre Sümer, Göktürk ve Japon (Hiragana) alfabeleri aynı kökten gelmektedir. Bu konuda uzmanlarca yapılacak yeni çalışmalar hayli ilginç olacağı gibi bu alfabeler arasındaki yakınlık konusu ile Sümer yazısının piktografi değil harfler ve hecelerden oluşan bir alfabe olduğu şeklindeki iddiamız çözüme kavuşacaktır.

İkinci Örnek:

Türkçedeki Ural, Orhan, Ötüken, Orhun, Otak, Oğuz, Miralay gibi daha birçok Türkçe kelimelerin yapısı ve morfolojik açıklanmasıdır. Bunlara bugün genelde tek bir kelime olarak bakılmaktadır. Bize göre bu yanlıştır. Bu tür kelimelerin etimolojisi ile ilgili dilciler ve tarihçilerimizin yaptıkları açıklamaları da çoğu zaman yanlıştır.

Bence bu gibi kelimelerin yapısını ve anlamını, bizim bugün unuttuğumuz fakat Japonların yaşattığı bir eski gelenekle doğ-

ru olarak açıklayabiliriz. Bugün bile Japonlar, insan hayatı için önemli ve kutsal gibi algılanan nesne ve canlı varlıkların isimlerinin önüne sayı ve hürmet belirtmek için "Yüce" ve "Ulu" gibi manalara gelen "O" ve "Mi" saygı sözcükleri eklerler. Örneğin ülke ve vatan anlamına "Kuni" kelimesinin önüne "O" getirerek "Okuni" derler; böylece Okuni kelimesi, O + Kuni'den oluşur. Su için "Mizu" derler. Mizu, Mi+su kelimelerinden oluşur. Elbette her kelimenin önündeki "O" veya "Mi" böyle eklenmiş saygı sözcükleri değildir.

Öyle sanıyorum ki, eski Türklerde de benzer bir âdet vardı.

Bu açıklama biçimine göre, yukarıda verdiğimiz kelimelerin oluşumu şöyle olabilir:

Orhan = O + (r) +Han (araya r kaynaştırma harfi girmiştir); Orhun = O + (r) + Hun; Miralay= Mi + (r) + Alay (araya r kaynaştırma harfi girmiştir); Oğuz= O + (ğ) + Ur (veya Uz, ğ muhtemelen kaynaştırma harfidir) -Ur Sümercede de olduğu gibi sülale ve soy, demektir.- Ur, özellikle Turanî soylu demektir.

Ural = Ur + al. Ur "soy, sülale" anlamına; al, "yer, ülke" soy anlamınadır. Ötüken = Ötü + ken. Ötü, "kutsal" anlamına; Ken, "kent, şehir" anlamınadır. Otak = O + tak.

Üçüncü Örnek:

Evlere ayakkabısız girme örneğini ele alalım: Ben, Türklerdeki evlere ayakkabısız girme âdetinin, İslâm'ın temizliğe verdiği önemden kaynaklandığını sanırdım. Japonya'da da aynı âdeti görünce ve Korelilerde de varolduğunu öğrenince, bu âdetin İslâm öncesi Türk soylu milletlerin bir ortak âdeti olduğunu anladım.

SONUÇ

Sonuç olarak diyebilirim ki, Japonya'da Japonlar hakkında öğrendiklerim ve tecrübelerim, bu kitapta coğrafyadan dile, dinden çeşitli kültür öğelerine kadar ortaya koyduğum örneklerle, beni Türklerin ve Japonların aynı etnik ve kültüre sahip millet olduğu görüşüne yöneltti; bu benim için bir kanaat değil, tarihî bir gerçekliktir. Bu tarihî gerçeğe sadece ben ulaşmış değilim. Japonlar hakkında araştırma yapmış birçok çağdaş bilim adamının da paylaştığı bir gerçektir. Bizim, Türkler ve Japonların aynı soydan ve kültürden olduklarını göstermek için dilden örf ve âdete incelediğimiz birçok konuya işaretle Post Wheeler bu tarihî gerçeği şöyle özetlemektedir: "Kabile gelenekleri, evlenme, cenaze törenleri, hurafeler, kâhinlik yöntemleri, dil, fizikî ölçüler ve yüzlerce başka şeyden ortaya çıkan en savunulabilecek teori, Japonları, müştereken Altaik grup diye adlandırılan Doohan'ın "Kuzey Himalaya Merkezi"ne yerleştirmektedir. Kısaca bu grup, en temelde, Mançu çiftçisinin, Moğol yörüğünün, Korelinin, Türkün ve Hunların kuzeni olan bir Ural-Tatarı'dır. C.K. Parker'ın temsil ettiği bir grup bilim adamı Japonları, Türkçe-Tatarca konuşan Kore'den gelmiş işgalciler saymaktadırlar."[1]

Türkler, Japonlar, Sümerler, Etrüskler, Macarlar, Moğollar, Bulgarlar, Finliler, Tunguzlar, Koreliler, Eskimolar, Kürtler, Kızılderililer hatta İspanya'daki Basklar ve Fransa'daki Brotonlar gibi bugün Turanî ırkın yaşayan ve yaşamayan çocukları, insanlık ailesinin en büyük bir ailesidir. İşte bunun için, bir

[1] Post Wheeler: *The Sacred Scriptures of the Japanese*, New York, 1952, s. 563.

Türk'ün veya bir Japon'un kendi tarihini, dilini ve kültürünü anlayabilmesi için, bütün bu Turanî veya Türk soylu toplulukların tarihini, dilini ve kültürünü iyi bilmesi gerekir.

Bütün bu Turanî topluluklara ait bilgilerin bir araya getirilmesi, bir yandan evrensel bir Turanî millet tarihinin ortaya konmasına vesile olacaktır; diğer yandan da bu bilgiler arasında yapılacak karşılaştırma ve mukayese bu millete ait toplulukların her birinin tarihinin, dilinin ve kültür öğelerinin karanlık yönlerini ve açıklanamayan hususlarını aydınlatacağı gibi, daha önceki çalışmalarda varsa yapılan yanlışlıkları ve eksiklikleri ortaya çıkaracaktır.

Sırf tarihî gerçekliklerin ortaya konması için yapılacak böyle bilimsel bir çalışma, tarihin her dilimine ve dünyanın her parçasına yayılmış olan Turanî veya Ural-Altay milletleri arasında unutulmuş olan sevgiyi ve sempatiyi yeniden doğurarak, bu milletler arasında karşılıklı siyasî, ekonomik ve bilimsel yardımlaşmaya da vesile olabilecektir.

O halde önümüzde yapılması gereken bir iş, bir görev vardır. Bu da, Ural-Altay veya Turan idealini, bir ırkçılık değil, bir tarihî realite olarak kabul edip, kişiler ve kuruluşların, hatta devlet yetkililerinin, özel uluslararası bir kurum kurarak yukarıda anlatmaya çalıştığımız bilimsel çalışmalara ön ayak olmasıdır.

Böyle bir kurum içerisinde, Turanî milletlerden tarihçiler, dilciler, etnologlar, sosyologlar, antropologlar gibi bilim adamları toplanarak, yine bu milletlere ait tarihin en eski zamanlarından kalan yazıtlar, arkeolojik kalıntılar, belgeler ve kitaplar ortak çalışmaların konusu yapılarak yeniden ele alınabilir. Bunlar yapılırken bu bilim adamlarının Ural-Altay dillerini, en azından birkaçını öğrenmesi sağlanabilir.

Burada söz konusu etmeyi düşündüğüm başka bir nokta da, Japonlar ve Japon yazısıyla ilgilidir. Batılılar, Japon yazısının özellikle Kanci'nin öğrenilmesinin zorluğunu gündeme getirerek, Japonlara sürekli olarak Latin Alfabesine geçmelerini öneriyorlar. Onlara bazı Japonlar da katılıyorlar. Gerçekten Çin asıllı Kanci karakterlerini öğrenmek sadece yabancılar için zor değil, Japonlar için de zordur.

Fakat, ben Japonların kendi sorunları olduğunu kabul ettiğim bu konuya karışmak istememe rağmen, asla Alfabelerini değiştirmemelerini öneririm. Ancak yazıda bir kolaylık sağlamak düşünülürse, Kanci karakterleri bırakıp, aslının Göktürk Alfabesiyle aynı olduğunu veya aynı kökten geldiğini vurguladığımız kendi millî Alfabeleri olan Hiragana'yı kullanabilirler. Bu sorunu, bazı Japon dostlarım ile tartıştım; hatta 1950'li yıllarda bazı gazetelerin sadece Hiragana kullanılarak basılmış olduğunu öğrendim. Japon dostlarımdan bazısı, Kanci yerine Hiragana kullanıldığında birçok eşsesli ve eşanlamlı kelimelerin yanlış ifade edilmesine neden olabileceğini söylediler; fakat bu Kanci kullanımında da söz konusudur. O arkadaşlardan birisine şöyle dedim: Sen Japonca konuşurken, Kanci ile ifade edilen kelimeleri seslendirdiğinde, diğer Japon yanlış anlamıyorsa, sorun yoktur. Zira birçok kelime, gerek konuşmada ve gerekse yazıda anlam ve ifadesini cümlenin bütünlüğünde kazanır. Kaldı ki, bugün Japonya'da bazı dergiler ve yabancılar için yazılmış Japonca sözlükler Furigana denen bir sistem kullanıyorlar, yani Kanci karakterlerin üstüne onların Hiragana ile yazılışı veriliyor. O halde Kanci karakterler yerine hiçbir endişeye mahal kalmadan pekâlâ Hiragana kullanılabilir.

Ben burada Kanci veya Hiragana sorununu tartışacak değilim. Demek istediğim, Japonların, özellikle Hiragana'yı Latin Alfabesi ile değiştirmelerinin iyi olmayacağıdır.

Cumhuriyet'ten önce biz Türkler Arap Alfabesi kullanıyorduk. Hem Türkçe kelimeleri, hem de Arapça ve Farsçadan Türkçeye geçen kelimeleri Arap harfleriyle yazıyorduk. Bu açıdan durumumuz, Japonların Kanci kullanması durumuna benziyordu. Cumhuriyet ile Latin Alfabesini aldık; kelimeleri ister öz Türkçe ister yabancı olsun bu harflerle yazıyoruz. Ancak Alfabe değişikliği aslında sanıldığı gibi basit bir olay değildir. Birçok zararı yanında en büyük zararı, eğer Türkçe gibi ses bakımından zengin bir dil ise, bazı veya birçok sesin kaybolmasına neden olmasıdır. Türkçedeki ses zenginliği ne Arapçada vardır, ne de Latincede; Türkler önce Arap harflerini almakla bazı Türkçe sesleri kaybettiler; çünkü Arapça ve Farsçada o sesleri karşılayacak harfler yoktu; sonra Latin Alfabesini aldık;

Latin Alfabesi harf ve ses bakımından Arapçaya ve Türkçeye göre daha da sınırlıdır.

Artık bir fantezi de olsa şöyle söyleyebilirim: Atatürk'ün yerinde ben olsaydım, Latin Alfabesi yerine Göktürk Alfabesini alırdım. Veya Atatürk bugün olsaydı, kesinlikle Göktürk alfabesini canlandırırdı. Çünkü Göktürk Alfabesi, hem kendi millî alfabemizdir; hem de ses ve harf bakımından dünyanın en zengin alfabesidir. Aslında Atatürk, Göktürk alfabesinin kullanılmasını düşünmüş; ancak harf devrimi öncesi Rusya, Orta Asya Türk devletlerini Latin alfabesi kullanmaları için zorlamıştır. Atatürk bundan dolayı Türk devletleri arasında alfabe birliğini sağlamak için, Latin alfabesinin alınmasına karar vermiştir. Ne var ki Türkiye'de Latin alfabesine geçilince bu sefer Rusya Orta Asya Türklerine Kiril alfabesini zorla kabul ettirmiştir.

Bugün Göktürk Alfabesini kullanmış olsaydık, Hiragana'ya yakınlığından dolayı ve her iki dilin aynı kökten oluşu ve aralarındaki birçok ortak kelimenin varlığı sebebiyle, hiç Türkçe bilmeyen bir Japon Türkçe bir yazıyı kolaylıkla okuyabileceği gibi, herhangi bir Türkçe cümlenin dörtte birine yakın kısmını anlayabilme imkânına sahip olabilecekti. Eğer Japonlar da sadece Hiragana kullansalardı, aynı şey hiç Japonca bilmeyen bir Türk için de geçerli olabilecekti.

Sözün burasında belirtmeliyim; bu Turanî veya Ural-Altay ideali için, hiçbir ırkçılık endişem olmaksızın tarihî bir gerçekliği dile getirme amacıyla, bundan sonra "Türkler ve Kürtler", "Türkler ve Etrüskler" adlı bilimsel çalışmalarımı sizlerle paylaşacağım.

KAYNAKLAR

I- Türk-Japon Yazıtları ve Eski Kaynaklar

A- Eski Türk Yazıtları

Hüseyin Namık Orkun: *Eski Türk Yazıtları*, İstanbul, 1936-1941, 4 cilt.
1. Kültegin ve Bilge Han Yazıtları, c. I, s. 22-84.
2. Uygur Yazıtı, s. 85.
3. Tonyukuk Yazıtı, s. 99-124.
4. Ongun Yazıtı, s. 127-132.
5. Suci Yazıtı, s. 155-159.
6. Şine-Usu Yazıtı, s. 163-189.
7. Üçüncü Uygur Yazıtı, c. II, s. 31-47.
8. Talas Yazıtları, s. 131-141.
9. Yenisey Yazıtları, c. III, s. 5-28.
10. Barlık Yazıtları, s. 61-67.
11. Kemçik, Cirgah Yazıtı, s. 79-85.
12. Tuba Yazıtı, s. 169-172.

B- Eski Türk Kaynakları

Kaşgarlı Mahmud: *Divân-ı Lugat-i Türk*, Tercüme B. Atalay, 3 cilt, Ankara, 1939-1941.
Yusuf Has Hacib: *Kutadgu Bilig*, neşir R.R. Arat, c. I, Ankara, 1947.
Dedem Korkut Kitabı, neşir M. Ergin, c. I, Ankara, TDK Yayınları, No. 169, 1958.

C- Eski Japon Kaynakları

Kociki, English Translation with Introduction and Notes by Philippi (D.L.), *Tokyo, University of Tokyo Press, 6th paperback printing, 1992.*

Nihongi: *Chronicles of Japan from the Earliest Time to AD. 697*, English translation by Aston (W.G.), 2 cilt, London, George Allen and Urwin Ltd. reprinted ed., 1956.

II. Çağdaş Kaynaklar

Aston (W.G.): Shinto, *The Ancient Religion of Japan*, London, 1907.
Ballou (Robert O.): *Shinto, The Unconquered Enemy*, New York, The Viking Press, 1945.
Bayrakdar (M.): "Türkler ve Japonlar", *Yeni Türkiye*, cilt: 43, Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı I, Ocak-Şubat 2002.
Beardsley (R.K.): "Japan before History", *The Far Eastern Quarterly*, May, 1955.
Bersihand (Roger): *Histoire du Japan*, des Origines à Nos Jours, Paris, Payot, 1959.
Brandenstein (W.): "Etrüsk Meselesinin Şimdiki Durumu", *II. Türk Tarih Kongresi 1937*, İstanbul, 1943.
Diyarbekirli (N.): *Hun Sanatı*, İstanbul, MEB. Yayınları, 1972.
Hall (J.W.): *Japan, From Prehistory to Modern Times*, Tokyo, Charles E. Tuttle Comp., 22nd Printing, 1997.
Hane (Mikiso): *Premodern Japan, A Historical Survey*, Boulder-San-Francisco-Oxford, Wertview Press, 1991.
Herlins (Hans): *Les Ames Mortes d'Hiroshima*, traduit de l'Allemand par R. Jouan, Paris, Editions France-Empire, 1961.
Kidder (J.E.): *Japan before Buddism*, Ancient Peoples and Places, vol. 10, New York, Praeger, 1959.
Landsberger (B.): "Ön Asya Tarihinin Esas Meseleleri", *II. Türk Tarih Kongresi 1937*, İstanbul, 1943.
Lee (Hee-Soo): *Osmanlı Japon Münasebetleri ve Japonya'da İslâmiyet*, Ankara, Diyanet Vakfı Yayınları, 1989.
Martin (S.E.): "Lexical Evidence Relating Korean to Japanese", *Language*, cilt 42, 1966.
Martin (S.E.): *Yang Ha Lee, Sung-Un Chang*, New Korean-English Dictionary, Seoul, 1967.
Miller (R.A.): *The Japanese Language and Other Altaic Languages*, Oxford, 1971.
Montandon (George): *La Civilisation Aïnou et les Cultures Arctiques*, Paris, Payot, 1937.

Montandon (George): *Au Pays des Aïnou, Exploration Anthropologique*, Paris, Masson, 1927.
Murdoch (J.): *A History of Japan*, 2 cilt, London, Paul Kegan, 2. baskı, 1925.
Ono (Sokyo): *Shinto, The Kami Way*, Tokyo, Charles E. Tuttle Company, 1962.
Ögel (B.):*İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, Ankara, TTK. Yayınları, 3. baskı, 1988
Ögel(B.): *Türk Kültür Tarihine Giriş*, 9 cilt, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları No.638,1991
Özden (S.): *Tasvirlere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*, Ankara, AKM. Yayınları, No. 35, 1989.
Poppe (N.): *Vergteichende Gramatic der Altaischen Sprachen*, 1960.
Poppe (N.): *Introduction to Altaic Linguistics*, 1965.
Reischauer (R.K.): *Early History of Japan*, 2 cilt, Princeton, Princeton University Press, 1937.
Sansom (G.B.): *Japan*: *A Short Cultural History*, Tokyo, Charles E. Tuttle Company, revised edition, 13th printing, 1997.
Sansom (G.B.): *A History of Japan to 1334*, Stanford, Stanford University Press, 1958.
Tuna (O.N.): *Sümer ve Türk Dillerinin Tarihî İlgisi ile Türk Dili'nin Yaşı Meselesi*, Ankara, 1990.
Vaux (Le B. Carra de): *La Langues Etrusque, sa Place parmi les Langues*, Étude de Quelques Textes, Paris, 1911.
Wheeler (Post): *The Sacred Scriptures of the Japanese*, New York, Henry Schuman Inc., 1952.